

TRUBUNA

CENA 150 SIT

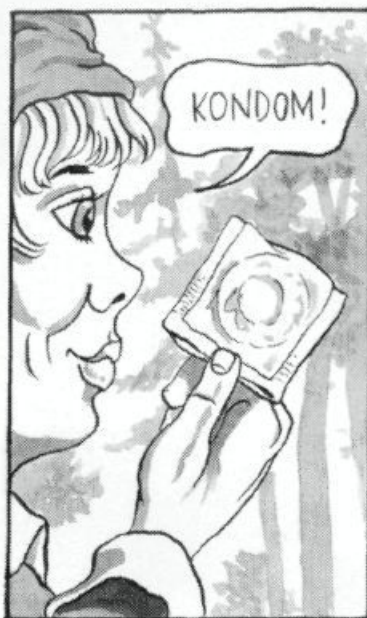
REVISTA ZA STUDENTE, KULTURO IN DRUŽBO

LETNIK XLV, ŠT. 4

OKTOBER 1995

Male radosti življenja V

TBJ95

Tribuna

Kersnikova 4,
61000 Ljubljana,
tel 131 70 10,
fax 319 448

Odgovorni urednik:
Primož Zevnik

Glavni urednik:
Marko Hercog

■
Družbeno-informativni sklop:
Mitja Čander

●
Kultura:
Aleš Šteger

▲
Študentska problematika:
Peter Brecl

*
Pod zeleno limono:
Veseli Volk

Urednik fotografije:
Matej Fišer

Oblikovanje:
Združeni arabski emirati

Lektorji:
Tina Verovnik,
Tina Zagernik,
Petra Tomažin

Naslovnica:
Jaka Klemenčič

Prelom:
Slovenec d.o.o.

Opomba: Zadnji sklop ni korigiran
zaradi naglice preloma.

Prispevke lahko prinesete ali pošljete
na uredništvo ali na uradne ure
urednikov.

Izhaja vsak prvi ponedeljek v mesecu.
Cena 150 SIT, 10 ATS, 1.5 DEM, 1250 ITL

Spoštovani bralci!

Ker novo akademsko leto nosi obilo svežega zamaha, smo v uredništvu zopet pričeli z izdajanjem Tribune. V novi programski zasnovi smo namenili reviji precejšen del strani študentske problematike, saj se zavedamo, da je ta Tribuna, predvsem študentska revija, ki zaznava duhovni Zeigtgeist, čeprav ta na žalost ni toliko upoštevan v regulativi slovenske politične in akademske scene. Morda zaradi teh razlogov ukinja država študentskemu glasilu denar, saj nas takorekoč ne rabi; ne zdi se ji vredno, to pa je žalostno. Študentska problematika je provokativna, torej je v provokacijo vključena tudi sama Študentska organizacija z vsemi njenimi mehanizmi. Vendar pa so pojavljajo celo glasovi, ki pravijo da ŠOU ne potrebuje Tribune. Je pa še druga resnica. Če torej politikanti v Študentski organizaciji v Ljubljani ne potrebujejo Tribune skozi politično leto, jo nesporno potrebujejo takrat, kadar se bližajo volitve, saj jim glas v edinem mediju, ki jih "resno jemlje," dviguje njihovo politično samozavest in osebno prosperiteto v krogu njihovih domačih.

Tribuna je dejstvo, študentska misel pa drugo dejstvo. Eno brez drugega ne more obstajati, tega pa se morajo jasno zavedati: slovenska država in funkcionarji Študentske organizacije v Ljubljani.

Primož Zevnik, odgovorni urednik

KAZALO

STRAN 7 RDEČE NEBO
KIČA

STRAN 23
POVRATEK
ODPISANE

STRAN 8 UJETNIKI
ZGODOVINE
STRAHU

STRAN 28
GLASBENO
POLETJE '95

STRAN 46
INTERNET
ZA VSAKEGA
ŠTUDENTA

STRAN 59
ZNANKA IZ
SOSEDNJE
ULICE

O ŽENSKI, KI NE VE ALI NAJ POKLIČE NA SEKSIFON, NAKAR BERE O ŽENSKI KONFERENCI V PEKINGU IN NEKAJ O FEMINIZMU, VMES PA POJE JAJCA, KI SE JI POZNEJE PRISKUTIJO

Že dlje časa me je imelo, da bi poklicala na seksifon. Samo da vidim, kako bi reagiralo dekleta na drugi strani. Pa tudi ob majhnem orgazemčku ne bi imela nič proti. Sošolec Matjaž me je pred kratkim opogumil h klicu, rekel je, da ni nič posebnega, da sam to počne že dlje časa in da ga moti samo visok telefonski račun. Presneto, če je samo to, nimam kaj čakati, sem pomislila in se odločila. Preden sem s slušalko v roki zavrtela seksi številko, me je prešinilo, da bi me za takšno početje oče polil z bencinom in zažgal, če bi sedaj bila v Iranu. Če bi živel v Keniji pa "fastfut" orgazemčki sploh ne bi bili mogoči, ker bi mi pri desetih letih odrezali potrebne inštalacije. Brez narkoze in z zarjavelo britvico. Stresem se in pozabim vso stvar. Porinem prst v številčnico in jo zavrtim.

JAJCA

Medtem, tisoč in tisoč in menda še tisoč kilometrov vstran. Velika dvorana, napolnjena z najrazličnejšimi ženskami. Izgleda, da jih večina ni azijskega videza, so od vsepovsod, z vseh koncev planeta. Začuda. Na odru urejena ženska srednjih let govori o mehki različici nekakšnega pro družinskega feminizma. Začuda. Začuda zato, ker ženske sedijo v neki pekinški dvorani, na odru pa prav sedaj govori Hillary Clinton, Billova žena. Še nikdar se jih ni toliko in s takšnim namenom zbralo v Peking. Kitajska tajna policija ima polne roke dela.

Ukrotiti takšno število žensk mora biti nemogoče, pomislim, ko po utrujajočem telefonskem klicu poležavam in poslušam radijsko poročilo iz Pekingu. Novinar pravkar govori, kako se sodelujoče in sodelujoči ne morejo uskladiti, ali naj zahtevajo po svobodnem spolnem odločanju žensk (ali nekaj takšnega, nisem dovolj pozorno poslušala) vključijo v deklaracijo o človekovih pravicah. Saj imajo prav, naj se pogovarjajo tudi o takšnih rečeh, vendar mene bolj zanima, kako bom po faksu dobila službo, ne da bi morala podpisati izjavo, da ne bom noseča v naslednjih petih letih. Ah, lačna sem, spekla si bom jajca. In med jajci sem se odločila, da bom nekeje poskušala izvohati kaj več o feminizmu in teh rečeh.

KONFERENCA V PEKINGU IN OSTALE

Brati je pričela o četrti ženski konferenci Združenih narodov v Pekingu. Tam je tri dne zasedalo 30 tisoč udeleženk, članic vladnih in nevladnih ustanov. Kitajci so jim pripravili lep sprejem, na otvoritvi so jih pričakali s tradicionalno glasbo, lampinjončki, plamenicami in tajno policijo. Celotni prostor za demonstracije so predvideli na popolnoma ograjenem dvorišču neke šole. Demonstracije se Kitajcem zdijo čuden in tuj običaj. Tudi policiste/ke so za to priložnost poslali na tečaj v ljubečnosti in jim priporočili, naj čim manj uporabljajo tradicionalno zmerljivko "lao hei", "stari črnuhar". Sestre z vsega sveta so pričakale sestre z vse Kitajske. Ne v polnem številu, vendar dovolj reprezentativno so delegatke zastopale kitajsko žensko zvezo, državne sindikate in mladinsko organizacijo. V pesmi, ki so jo gostiteljice zapele gostjam, se je napredek rimal s socializmom, razvoj z Deng Xiaopingom in osvoboditev žensk s Partijo. Sporočilo je bilo nedvoumno - poglejte, toliko ženskih gibanj se ni še nikdar zbralo na enem mestu. Udeleženke s celega sveta so protestirale, dajte no, kakšna gibanja neki. Med nami so vladajoče političarke, akademsko šolane teoretičarke, vse mogoče aktivistke, opozicijske borke za člo-

vekove pravice, radikalne feministke in lezbijke. Me nismo članice nikakršnega gibanja, me sodelujemo na konferenci. Resnici na ljubo, ne sodelujejo vse članice na isti konferenci. Konferenca v organizaciji Združenih narodov poteka v Pekingu, petdeset kilometrov vstran, v Huairou pa poteka ženska konferenca nevladnih (Non-Governmental Organizations) organizacij.

Brala je, kako je bilo na zadnji ženski konferenci leta '85 v Nairobiju še vse drugače, vendar manj kot še pet let prej v Kopenhagnu. Mogoče je tisto o gibanju še najbolj držalo za prvo žensko konferenco leta 75 v Mexico City. Takrat so se "svetovne" ženske prerekele okrog neokolonializma, apartheida, cionizma, kapitalistični zaroti proti tretjemu svetu in podobnih rečeh. Pač ostane divjih šestdesetih, ki so prav takrat izpuščale svoje poslednje dimčke. Leto '80 in Kopenhagen sta prinesla aktivnejšo politiko vzhodnih in režimskih vladnih organizacij. Realsocialistke so glasno izražale solidarnost z antiimperialističnimi naporih sester tretjega sveta, kot pomoč pa pošiljale kalašnjikove. Ženska posla. Pet let kasneje, 1985, so delegatke v Nairobiju tipale za skupnim jezikom in pričele ugotavljati, kakšen cinizem je razpravljati o pravici žensk do spolne samodoločbe, medtem ko se ženske tretjega sveta borijo za golo preživetje. Danes, v Pekingu so nekdanje fronte zbrisane. Globalno tržno gospodarstvo bo zraslo skupaj, kar je za skupaj, ostalo pa kakor hoče. Poročilo OZN je bolj natančno. Dvajset let nazaj je znala v deželah tretjega sveta brati in pisati polovica manj žensk kot danes. Najhitreje v izobraževanju napredujejo deklice v arabskih deželah in državah, smrtnost mater je od leta 1970 padla za polovico in povprečna življenska doba žensk se je dvignila s 54 na 63 let. In tako dalje. Bla, bla. Kajti kljub lepim številkam ni vse tako lepo, kljub, na primer, izobraževalni eksploziji se je delež šolank na trgu delovne sile v zadnjih dvajsetih letih dvignil komaj za štiri odstotke, s 36 na 40. Delež šolanih žensk se je torej dvignil, delež zaposlenih oziroma izobrazbi primeren delež plačila pa izostaja. Ženska delovna sila dobi za isto delo manj kot njeni (samo) spolno drugačni kolegi.

Tako majhen pimpek, pa tako velika razlika, se je namuznila vase.

TEŽAVE SESTER

Brala je o težavah sester z zahoda, ki zbledijo ob primerjavi s težavami vzhodnjakinj. Zgodbe o prodajah, umorih za doto, obrezovanjih (natančneje povedano gre za amputacijo klitorisa), vseh mogočih mučenjih, psihičnemu trpinčenju so znane, a premalokrat povedane. Tako mladim podeželskim dekletom z vseh koncev Kitajske obljublajo

Izjava Kitajcev:

Včasih je bil naš simbol jin-jang, danes je ping-pong.

lepšo prihodnost na drugih koncih Kitajske. Dekleta prepotujejo tisoče kilometrov na svoji prvi poti od doma, da bi jih na koncu poti pričakal mladega mesa in nove žene željni vaški bogataš. Cena, ki jo mora plačati, se giblje okrog deset tisoč jenov. Biznis je biznis, novi časi tudi na Kitajskem ali druga stran kitajskega gospodarskega čudeža, ki rast meri v dvomestnih številkah. Odkar lahko pekinški najstniki spremljajo MTV, je število ugrabitev, nasilnih premestitev in prodaj žensk skokovito naraslo. O točnem obsegu trgovine z belim blagom, primernejše ime za takšno početje bi morda bilo Trgovina z Mladim Mesom, je mogoče samo ugibati. Kitajske oblasti so v dveh letih zaradi TMM priprle 65 tisoč ljudi. Ne samo moških.

Indijske oblasti imajo enake težave zaradi moških srednjega razreda, ki so najpogostejši kupci novih žena. Njihov interes ni, tako kot pri Kitajcih, mladomesne narave, temveč finančne. Ob poroki z novo ženo mu pripada tudi njena dota. Uspešni moški, ki se še čutijo kot dobra partija, se nočejo odreči užitku nove žene, zato "stare" preprosto umorijo. Indijska policija je letno rešila 6500 primerov umora z motivom dotoljubja/novoženja, polovico več kot deset let nazaj. V večini primerov poskušajo morilci svoja zlodela prikazati kot nesreče pri delu v gospodinjstvu.

Presneto, ko bom poročena, mu ne bom pustila brusiti nožev. Raje se mučim s topimi, kot pa da v mrliskem izvidu potem piše: pri rezanju drobnjaka si je nesrečno prerezala vrat, v paniki padla v pečico, se pri tem razkosala in se v popolni zmedii zakopala v vrtu.

Tista pečena jajca so mi škodila, verjetno so bila pokvarjena.

Brala je o zahodnih statistikah, ki slikajo manj krvavo sliko. Indeks GEM (Gender Empowerment Measure) kaže na razmerje med obema spoloma glede na enakost možnosti, ki se jim ponujajo v politiki in gospodarstvu. Vrednost indeksa proti ena pomeni enakopravnost, nič stoji za popolno neudeležbo žensk. Najvišji GEM imajo na Švedskem, ki pa kljub temu ni niti blizu vrednosti 1.0, meri namreč samo 0.76. Ostali (delni) rezultati feministične lige: Finska 0.72, Kanada 0.65, ZDA 0.62, Italija 0.58, Švica 0.51, Kitajska 0.47, Grčija 0.34, Iran 0.24, Afganistan 0.11. Delež ženskega zasluga pa se giblje od najvišje vrednosti 41.6 (spet Švedska) do afganistanskih 7.1 odstotkov. V Evropi povprečno ne bi presegel 35 odstotkov.

FEMINIZEM

Menjala je knjigo in brala o feminizmu in kako ga danes ni mogoče razumeti poenoteno, v enem. Obstaja lahko samo spekter ženskosti, nemogoče je popolnoma opredeliti "ženski" problem, gre za feminizme. Sploh je poenotenje nemogoče danes, v postnevem-kaj-vse-času, ko ni več trdne ideološke opore za določitev, analizo in rešitev problema. Kaj sploh preostane feminizmom? Kje se lahko pričnejo, kje je lahko njihova skupna točka, kajti očitno je, da so še zmeraj potrebni. Eno od možnih stičišč ženskega je spolna identiteta, mimo katere res ne gre. Druga točka dotikanja možnih feminizmov so človekove pravice, tretja pa interes za stvar, ki ga ima ali nima vsaka posameznica. Vse možne točke ponovne nastavitve feminizmov

niso oprte na trdne ideološke osnove, temveč so samo na deklarativni ravni. Tako vzdržijo diametralnost nekaterih feminističnih stališč, ki feministke ločujejo, namesto združujejo. Nič od tega, da si ženskega spola, ni naravno obvezujoče za ženske, bi rekla Donna Haraway, feministka, katere citate je lahko brala v posebni izdaji *Časopisa za kritiko znanosti, Delti, reviji za ženske študije in feministično teorijo* ali v reviji *Women. Acultural Review*.

Brala je o volilni pravici, ki so jo ženske dobile 26. avgusta pred 75 leti. Šele. Brala je o prvi ženskarici, Mary Woollstonecraft in njenem zagovoru pravic žensk, o sufražetkah, gledala je *Planet žensk* in *Mesto žensk*, ugotovila je, da obstaja seksistična raba jezika, da je večina športov, športnikov in glasbenikov mačoistov in seksistov. Vede ali nevede. Ugotovi, da so hujši tisti slednji. Ugotovi, da je zgodovina sveta zgodovina moških. Začudi se, zakaj niso vse ženske feministke in še bolj, da niso vse feministke ženske. Obstajajo tudi feministi. Moški, ki so za žensko stvar. Moški, za katere nobena od obeh spolnih določitev ni vrlina ali vrednota. Prične ostro ločevati - na tiste, ki se čutijo socialno, psihično, intelektualno ali politično določene s svojim spolom in na tiste, ki jih lastna fiziognomija ne sili v določen način razmišljanja.

V svoji okolici je pričela iskati primere.

FEMINIZEM IN KONEC Z JAJCI

Ugotovi, da je odnos vsakdanjice do feminizma odnos alkoholika do društva anonimnih alkoholikov. Ve, da društvo obstaja, vendar ne misli, da bi bilo potrebno iti tja. Najde cel kup seksizmov v jeziku in se ob tezi, da je podzavestno strukturirano kot govornica, zgrozi, kakšen seksizem se potem mora skri-

vati šele v podzavesti. Del gleda ven skozi mite. Mite o brezmadežnem početju, o matjuški Rosiji, Mutter Deutschland, Mother Ireland, mite o dobrih Materah, dobrih vilah in romantičnih ženskah. Intelektualni mit o *malem a*, mit o Drugem, ki je, simbolno ali ne, prikazan kot Ženska, mit o Dobroti, ki je ženskega spola. Medtem, ko je ženska spolna želja nekaj najbolj umazanega. Spolna želja je ali umazana ali moška. Michael Jackson se pred milijoni gledalci in brez kondoma prijema za svoj stone-washed spolni udek, Prince na odru izvaja simulacijo spolnega akta in pri tem nosi križec okrog vratu. Moralisti pa po tem napadejo Madonno, ker je v nekem videu ležala v modrcu pred oltarjem. Kakšna moškoidna jajca! Človeku res ne preostane nič drugega, kot da postane feminist/ka.

In kaj boš storila sedaj?

Pričela bom pri vsakdanjih rečeh. Napisala bom spisak praktičnih nalog, katerih izpolnitev bo pomenila majhen, a dober znak za našo stvar, ga obesila na zid in sproti odključovala. Torej.

Boljše bo, ko bo vsakdanja stvar, da je tudi ženska:

- papežinja
- ministrica za obrambo
- svetovna prvakinja v formuli ena
- rektorica univerze
- vodilna filozofinja
- predsednica SAZU
- pošarka
- odgovorna urednica Kaja
- najboljša nogometašica vseh časov
- najboljša rock kitaristka vseh časov.

U, ta stvar pa lahko traja dlje kot predvideno. Kaj če bi medtem spet poklicala seksifon? Pa še Matejo bi lahko povabila na zabavo...

Takšnih jajc kot do danes pa ne bom več jedla.

Borut Osonkar

MED PREROKI IN ZAPISOVALCI

(približna apologija nekega začetka)

Nad vsem, kar kot ljudje rečemo, zapišemo, naredimo ali preprosto smo, lebdi neznosno lahek oblak svojevrstnega "prekletstva". S tem seveda nočem trditi, da smo zaznamovani z nekakšno idejo izvirnega greha, temveč enostavno izraziti temeljni zakon minljivosti in nepopolnosti, ki so mu pod neizbežno taktirko časa oziroma smrti podvržena vsa naša dejanja. Seveda bi se ob tako samoumevni ugotovitvi lahko skupaj z množico pesnikov in filozofov takoj pogreznili v večno neobvladljivi vrtinec t.i. "globokih eksistencialnih vprašanj"; a že s preprostim pristankom na dejstvo, da pričujoči tekst ne bo bistveno presegel dolžine ene tipkane strani, se znajdemo v drugačnem, "običajnem" svetu, kjer hvalabogu vlada bolj parcialna in pragmatična logika. Bodimo konkretni: omejimo se na publicistiko, vzemimo za primer žanr kolumne (npr. po modelu *Razgledov*) in poenostavljeno zatrdimo, da je njegova glavna značilnost subjektivno obarvano podajanje empirije, v katerem so navadno jasno prepoznavne različne slogovno-vsebinske prvine, od cinizma in ironije do nakladanja in tračarije. Kolumnisti, oziroma kar novinarji nasploh, so tipični *zapisovalci*; njihove besede v osnovi neposredno odslikavajo oziroma beležijo zaporedje stvarnih dogodkov. In lahko bi rekli, da smo vsi ljudje, v kolikor se pač gibljemo znotraj konteksta realnosti, zapisovalci: upošteva se seveda drobno razliko, da se kronike naših življenj pač ne zapisujejo na papir, temveč v meso in kri. Nič ne moremo vedeti o ničemer, kar je izven naše neposredne izkušnje; ne verjamemo v privide. A včasih slišimo o tistih, ki vidijo, ne da bi vedeli. Učili so nas, da njihove ideje dobivajo formo umetniških in mističnih vizij ali se izražajo bolj prikrito, med zapletenimi vijugami znanstvenih diskurzov in odkritij. Vendar: *prerokov* ne prenesemo. Velik del človeške zgodovine priča o tem, da petelinu, ki zapoje prezgodaj, mogočnejši odrežejo glavo. Celu dandanes, ob preobratu tisočletja, ko z užitkom kršimo kozmične zakonitosti, molče opazujemo kaos razpršenih podob in smo že ugotovili, da je nezvodljivost resnic na en sam skupni imenovalac *fait accompli*, najraje ne bi hoteli slišati pretresljivih, apokaliptičnih krikov iz vseh smeri, ki morda napovedujejo kataklizme, o katerih nam še nič ni znano. A vseeno: ob tem nam je živeti in prav o tem nam je pisati. Četudi smo prav vsi, redki preroki in številni zapisovalci, še vedno zgolj neznosno fragmentarni in vrženi v ta prelomni čas, ko se bo zgodilo veliko več, kot si zdaj sploh lahko predstavljamo. Vprašanja prihodnosti bodo naš odgovor na njegov izziv.

Gašper Malej

Nenavadna lahkotnost prehoda iz socialističnega ancien regima in prividna paradnost nastopa novega, v neonske luči in velike živobarvne izložbe odetega sveta izobilja, ki ga le kdaj pa kdaj skazijo nevšečne TV podobe klanj in nemoči zgubljenega človeka, kaj lahko nalahno prerežejo tanko nit iluzije o toplem, a slanjem kruhu vsakdana.

Za mnoge je novi svet, ki so ga lahko leta zgolj pritajeno občudovali na pragovih velikih obmejnih trgovin ali skozi sladke oči bajno bogatih junakov črevesnih nadaljevank s televizije, ki je tako subtilno vstopila v njihove majhne življenjske svetove, prišel hitreje kot nekdanji slavni Kolumb do Amerike. Mnogi se tega niti ne zavedajo. Še pred časom se je dalo o tem veliko povedati, zdaj so drugačni časi - in prav je tako. Pa vendar.

... ali padec borznih tečajev

Proces transformacije, za katero nekateri vztrajno napenjajo, da še traja, da tako rekoč zgolj vegetiramo v nekem praznem prostoru, polnem zlobe in maščevanja, in da je stabilnost in normalnost nekje onkraj vsakdanjosti, pot do tja pa trnova in s pepelom posuta; če poenostavimo - revolucija še traja. Kako naivno in skopno stališče.

Prelom z dirigiranim in uniformnim svetom, pod okriljem enopartijskega telesa, pomeni tudi carski rez želje po monolitnem in brezkonfliktnem svetu. Zgodil se je Faucaultov epistemološki rez, radikalni prelom neke paradigme.

Nekdanje razvpite partijske sekretarje so nasledili mladi in lepi menedžerji v hitrih avtomobilih, kurirje so ukinili mobiteli, borzni parketi so nova cesarska lovišča in gladiatorska grobišča za nemočne in neprilagodljive. Indeksi, tečajne statistike, fast food,

Marx, Lenin, Stalin:
The good, the bad, the ugly.

RDEČE NEBO KIČA

Začnimo s šalo: Kaj si porečeta, ko se nekoč srečata v Adamsovi restavraciji na koncu vesolja, daleč od medijskih žarometov, pop guru Michael Jackson z Big Macom v žepu, takrat že lepo porejen in prav nič bled, in nekdanji junak socialistične revolucije, spoštovani gospod V.I. Lenin, uglajen in spoštljiv, s havanko v ustih? Svet s tečajev ...

svetovna poročila, "cool" modne znamke, fitness in diete ... Vse to postaja neka nova resničnost - igrana, nenehno reproducirana in perfekcionirana. Govorimo celo o vstopu virtualnega v vsakdanje.

Ta nenadni sistemski zasuk, ki se ga komaj še spominjamo, razen, kot že rečeno, nostalgikov in boleznih nergačev, se je kaj hitro unesel, nikjer ni sledu o kakšnem dolgotrajnem navajanju, kaj šele o neki novi konfliktnosti, pa tudi do nove tako, željene vzajemne obogatitve ob srečanju dveh tako dolgo ločenih svetov ni prišlo. Človek ima že kar občutek, da je res vse po starem, tako kot vedno, kot da še živimo pod jablanami ...

Tako so nekdanji heroji rdečih revolucij dokončno odleteli v nebo, na njihovo mesto pa so stopili novi maliki, tržni junaki iz sveta potrošniške in pop kulture.

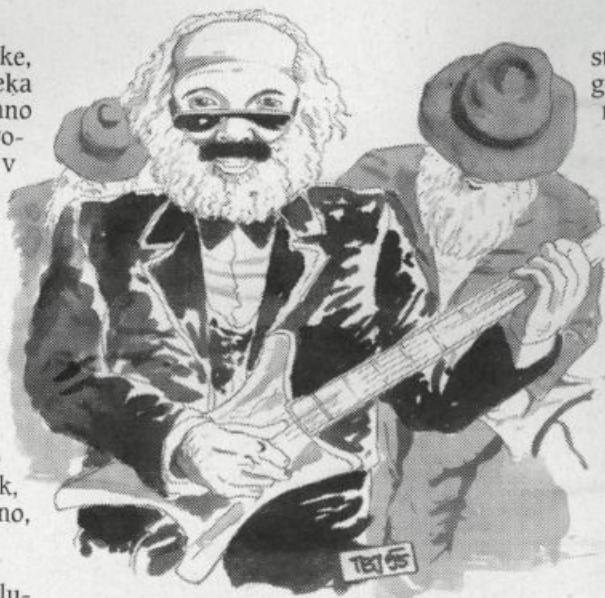
Socialističnorealistična kultura in marketing

Ena od bistvenih značilnosti socialističnorealistične umetnosti je upodabljanje in poveličevanje junakov delovnih zmag in tvorcev socialistične misli. Tako so še nedavno bili naši trgi in parki polni ogromnih, monumentalnih kipov, ki so pričevali o moči in sposobnosti velikih vodij.

Mnogi iz množice ponižanih in razžaljenih so sanjali o bleščecem in svobodnem svetu, ki je cvetel onstran železne zavese. S simbolnim padcem berlinskega zidu nam je bilo izoblilje in potrošništvo položeno pred noge. Ideologi, ki so kraljevali našim ulicam, so izgini na smetiščih ali v temnih depojih, na njihovo mesto pa so stopili marketinški geniji, ki so dojeli moč velikih kipov.

Lenin s krili in plastični Jackson

Nekaj tega si lahko ogledate na srednjeevropskem Dunaju, kjer na Weiskirchenstrasse vzbuja pozornost ogromen V. I. Lenin s krili in usnjeno kapuco na glavi. Drugi kičasti čudež, plastični pop zvezdnik Michael Jackson, pa stoji na velikem avtomobilskem parkirišču

trgovskega centra v predmestju Dunaja. Tako simbolno merita moči nekdanji revolucionar in njegov sodobni naslednik. Prvi je kraljeval milijonskim množicam rdečega Vzhoda, drugi pa s svojim nedolžnim glaskom omamlja stomilijonski trg Zahoda.

Obe postavitvi nista zgolj slučajni, sta le del širšega projekta. Lenin s krili je raz-

stavni eksponat zanimive razstave Sergeja Bugaeva Afrike pod naslovom Krimania. Umetnik zbira porušene in zavržene kipe komunističnih herojev in jih umešča v svojevrstne instalacije v galerijah in na prostem. Na dunajski predstavitvi si lahko še ogledate Lenina v vesoljskem skafandru, ko upravlja vesoljsko ladjo, že omenjenega s krili ... Afrika nam s svojimi instalacijami zna subtilno sugerirati vprašanja o našem odnosu do polpretekle zgodovine in naših lastnih spominov. Ob ogledu razstave se nam nedvomno vsiljuje vprašanje, ali so vsi ti kipi s pošastnimi krili in kapucami zgolj znamenje njihovega dokončnega odhoda v nebo ali pa oznanjajo skorajšnje vrnitev ptiča Feniksa?

Ogromen plastični Michael Jackson pa je pevčeva lastna obsesija z mesijanstvom svojega lika, ki, odkrito rečeno, deluje popolnoma kičasto, in je izdelana zgolj za zviševanje blagajniškega dobička z njegovim zadnjim CD-jem z naslovom Past, Present and Future. S tem projektom naj bi Jackson dokončno obračunal s komunisti in se prikazal kot rešitelj Zahoda. Preteklost, Sedanjest in Prihodnost potrošništva in kiča torej.

Dušan Šarotar

SLAVENKA DRAKULIĆ

UJETNIKI ZGODOVINE STRAHU

*Žalostinka ob nesposobnosti,
da bi pozabili vse pretekle
"jugoslovanske" krivice*

Ko sem z materjo pred kratkim obiskala očetov grob, sem opazila, da je bila petrokroka zvezda, vklesana v nagrobni kamen, prekrita s šopkom rož. Najprej sem pomislila, da je to naključje. A ko sem odstranila šopek, ki je bil že ovenel, ga je mati brez besede dala nazaj nad zvezdo.

Začelo se je ideološko čiščenje. V novem političnem slovarju ne pomeni bivša komunistična preteklost nič drugega kakor "krvavo diktaturo".

Oče ne zasluži tega, da mu prekrivajo zvezdo: zato ker je bil, skupaj s tisočimi drugimi, del antifašističnega gibanja, ki je v drugi svetovni vojni Evropo obvarovalo pred nacizmom. Zvezda pod njegovim imenom je tudi simbol za to.

Moj oče ni bil kdove kako pomembna osebnost. Bil je ubogi vražiček, ki se je boril s Titovimi partizani, kasneje se je pridružil Partiji, postal vojaški oficir in se leta 1966 upokojil. Umrl je leta 1989, tik preden se je zrušil svet idealov, za katere se je boril. Kljub njegovi nepomembnosti je bil v mojih očeh kriv oportunitizma, kolaboracije z represivnim režimom in predvsem tišine, s katero ga je sprejemal. A enako krivdo nosi tudi vseh dvajset milijonov prebivalcev bivše Jugoslavije.

Za njim mi je ostalo le malo spominov in fotografij, a vsaka od njih govori o življenju, kakršnega smo živeli v bivši Jugoslaviji. Na prvi, iz leta 1945, lahko vidim samozavestnega mladeniča v ponošeni vojaški uniformi. Kar je kasneje sledilo v življenju tega mladeniča, je bila zmes ideologije, revščine in oportunitizma.

Postal je vojaški oficir preprosto zato, ker se je hotel izogniti revščini predvojnega zidarskega življenja. Zdelo se je, da mu je takšna odločitev prinesla blagostanje, vsaj v primerjavi z ostalimi prebivalci Ju-

goslavije: dobili smo dvosobno stanovanje, imeli smo mizo, polno piškotov in sadja; kasneje smo kupili gramofon, televizijo, avto, vikend ... Kljub temu pa je bil oče vse bolj razočaran nad sanjami o socializmu. Pravil je, da ni bil problem v sistemu, ampak v napačnih ljudeh, ki so ga vodili. Morda je res mislil tako, morda pa je bilo to samo govoričenje in v sistem sploh nikoli ni verjel. Kakor koli že: tako kot je oče postajal nezadovoljen s sistemom, sem jaz postajala nezadovoljna z očetom.

Nisem bila komunistka. Nasprotno, postala sem zagrizena antikomunistka ravno zaradi tistega, kar sem imela pri očetu za zagrizeni komunizem, a vidim zdaj zgolj kot oportunitizem. Zaradi tega sem celo zbežala od doma, česar mi ni nikoli odpustil, in da njegove smrti nisva govorila prav veliko.

Pokopali so ga na majhnem pokopališču na nekem severnojadranskem otoku. Na nagrobnem kamnu pod njegovim imenom je vklesana zvezda. Vklesati jo je dala mama, zato ker je bil oče komunist in

antifašist; zvezda je bila del njegovega življenja.

Pred kratkim pa, ko sem z materjo obiskala grob, sem opazila, da je bila zvezda prekrita s šopkom rož. Najprej sem pomislila, da je to naključje. A ko sem odstranila šopek, ki je bil že ovenel, ga je mati brez besede dala nazaj nad zvezdo. Šele takrat sem razumela: v zadnjem času so se ljudje znašali nad partizanskimi spomeniki, spreminjali so imena ulic, ki so odzvanjala njihovo komunistično preteklost. Nekateri grobovi so bili že onečaščeni, ljudem so odvzemali vojaška stanovanja, vdovam bivših oficirjev JNA so grozili ...

Začelo se je ideološko čiščenje. V novem političnem slovarju bivša komunistična preteklost ne pomeni več nič drugega kakor "krvavo diktaturo". Nagrobnik mojega očeta je bil tudi edini, ki je imel namesto križa raje zvezdo. Kaj je lahko mama naredila drugega, kot da jo je prekrila?

Zame je bilo njeno dejanje patetično. Vsi v tem majhnem mestecu so že videli zvezdo

na očetovem grobu. In vendar si nisem mogla pomagati, da ne bi njenega dejanja vzporejala s tem, kar se danes dogaja z našo družbo in deželo, z njenim odnosom do preteklosti. Moj oče ni zaslužil tega, da mu prekrivajo zvezdo - in prav tako mati ne zasluži tega strahu v novi

hrvaški državi. Oba sta živela prav takšno življenje kakor večina drugih ljudi, skupaj so prenašali breme in se okoriščali s takrat sprejeto ideologijo.

Prav tako mislim, da oče ne zasluži takšnega poniževanja, ker je bil skupaj s stotinami, s tisoči drugih del antifašističnega gibanja, ki je v drugi svetovni vojni Evropo obvarovalo pred nacizmom. Zvezda pod njegovim imenom je tudi simbol za to. A prav zato, ker je bil zraven pri nastajanju jugoslovanskega komunizma, zdaj spomin nanj izginja skupaj z bivšim političnim sistemom.

Ni treba biti komunist, da začutiš krivico takšnega ravnjanja. Če se lahko spominjamo slabosti življenja v Jugoslaviji med njenim štiridesetletnim obstojem, bi verjetno morali imeti tudi zadosti poguma,

*Vprašanje Feničanov potem, ko jim je Zeus ugrabil Evropo:
Who the fuck is Zeus?*

da se spomnimo nekaterih dobrih stvari: kot na primer tega, da je bil življenjski standard v Jugoslaviji precej boljši kakor v drugih komunističnih državah. Imeli smo pralne stroje, svobodno smo potovali iz države, lahko smo gledali ameriške filme, kupovali maturantske obleke v Milanu, preživljali počitnice v Grčiji in Španiji. Nihče, ki ve, o čem govori, ne more za-trjevati, da je bila Jugoslavija pod Titom enako totalitarna kot njene komunistične "sestrice".

Eden najlepših trgov v Zagrebu še vedno nosi Titovo ime. Pravim, še vedno: zato ker je samo vprašanje časa, kdaj ga bodo spremenili. Pred dvema letoma je komisija za preimenovanje ulic predlagala, da bi ga poimenovali po Anteju Pavliču. A se je nekdo v mestnem svetu - ali pa celo kje višje - odločil, da bi bila to vseeno preveč odkrita rehabilitacija pokojnega fašističnega voditelja. Zagotovo bi škodilo podobi novo ustanovljene hrvaške države. Tako je bila sprememba odložena na boljše čase. Vendar ne gre dvomiti niti za trenutek, da bo Tito izgubil svoj čudoviti trg.

Medtem pa na bolj tih način prihaja do rehabilitacije hrvaškega fašističnega obdobja, ki na Hrvaškem velja -to stvari še bolj zapleta- za prvo neodvisno hrvaško državo, čeprav je bila to v bistvu marionetna država v rokah nacistov. Praznujemo deseti april, dan, ko je bila leta 1941 ustanovljena fašistična Hrvaška. Odredi hrvaške vojske so imenovani po ustaških vojnih kriminalcih; na grafitu v Splitu lahko beremo: Smrt Judom (že tri leta ostaja nezabrisan); celo valuta ima spet ime, kakršnega je imela pod fašizmom: kuna.

Seveda je treba biti pravičen: po Titu se je imenovalo mnogo preveč ulic, trgov, šol in mostov. In kot vsi vemo, ima zanikanje spomina na preteklost v Jugoslaviji dolgo zgodovino. Očitno obstaja globoko vsajena sla po ponavljanju, prepričanje, da ni zgodovina nič drugega kakor pralni stroj. Vrzi noter umazano perilo, dodaj nekoliko ideologije namesto detergenta in

ven bo prišla čista srajca, primerna za oblačenje, dokler se ne bo spet umazala!

Isti občutek, kot me je prevzel ob očetovem grobu, dobim, ko stojim na trgu, ki se je nekoč imenoval "Trg žrtev fašizma", danes pa ga imenujejo "Trg hrvaških velikánov". Na severnem delu ga varuje temna, petnadstropna stavba, fašistična jetnišnica, kjer so mučili na tisoče ljudi. Trg je neke vrste simbolično pokopališče, ne samo žrtev fašizma, ampak kakršnih koli iluzij, ki smo jih sprva imeli o novi državi. Navkljub vsem protestom je ta trg oropala prvotnega imena. Ko stojim na njem, imam občutek, kot da ne bom nikoli mogla popolnoma odrasti, ker zapira zgodovino pred mano še eno poglavje.

Na svojega očeta imam še en spomin, a ta ne izvira iz fotografije. Ko mi je bilo deset let, sva z bratom našla pištolo, skrito pod omaro v hiši. Zavita je bila v košček flanela, in ko sva jo odkrila, je zasijala pred nama: črna bereta. Hotela sva se igrati z njo in jo potem vrniti. Ravno, ko sva odprla vrata, je vstopil oče. Vzel nama je pištolo iz rok in rekel, naj se nikoli več ne igrava z njo. Imel je blede obraz, oči brez izraza. Videti je bilo, kot da bi videl nekaj, česar ni hotel nikoli več videti.

Mnogokrat kasneje sem ga hotela vprašati, kaj je videl tisti trenutek. Smrt? Je to bereto med vojno uporabil za to, da je ubil človeka? A vedela sem: če bi mi odgovoril pritrdilno, bi nikoli več ne mogla

nanj gledati enako kot prej. Bala sem se resnice. On mi je olajšal delo.

Tako imam veliko izgovorov, da nisem postavljala vprašanj, ki bi jih morala postaviti. Lahko bi rekla, da je bila naša generacija cinična in apolitična. To bi bila resnica, a ne popolna resnica. Kakor v drugih komunističnih državah, je tudi pri nas gerontokracija na mlajše generacije vedno gledala kot na otroke. Vedno smo bili premladi, da bi lahko prišli na kakršen koli pomemben položaj. Niti tega nismo mogli upati, da bi lahko dobili svoje stanovanje. Če je bilo kaj narobe, se je vedno pojavila kakšna očetovska postava, da je stvari spet spravila na pravi tir. Takšen je bil dogovor: dajte nam okus po svobodi (potovanja, dobra oblačila, knjige, plošče) in mi vam ne bomo delali problemov. Ne bomo postavljali neprijetnih vprašanj.

Mislím, da je večina naše generacije zares verjela v pozabo in ubogljivost v zameno za tisto, kar se jim je zdelo dobro ter lepo življenje. To je bil oportunizem, ne dosti drugačen od tistega oportunizma, zaradi katerega se je moj oče včlanil v komunistično partijo. Jaz sem bila zadosti arogantna, da sem mislila, da pravo življenje v komunistični Jugoslaviji ni imelo prav nič opraviti z mojim notranjim "jazom". Šele zdaj vidim, da je večina izmed nas verjela v komunizem. Razvajeni in podkupljeni si drugačne prihodnosti in drugačne družbe sploh nismo mogli predstavljati.

Težava danes pravzaprav ni v tem, da hoče nova oblast od nas, da pozabimo vso nedavno preteklost in potem živimo srečno vse do konca dni; niti ne v dejstvu,

da diskretno vzpostavlja vez z nekdanjim fašističnim režimom. Težava je v tem, da

izkazujemo svoj tihi pristanek na takšne spremembe, kot da ne bi imele ničopraviti z našim lastnim življenjem. Nekdo se ponovno odloča o naši preteklosti in sedanosti in mi se spet samo podrejam.

Nobenega izgovora ni za to, razen strahu. Vendar, ali se ne bi morali vprašati po naravi tega strahu? Ali si upamo priznati, da se tudi v demokraciji bojimo govoriti naglas? In če tako, kakšna demokracija je to?

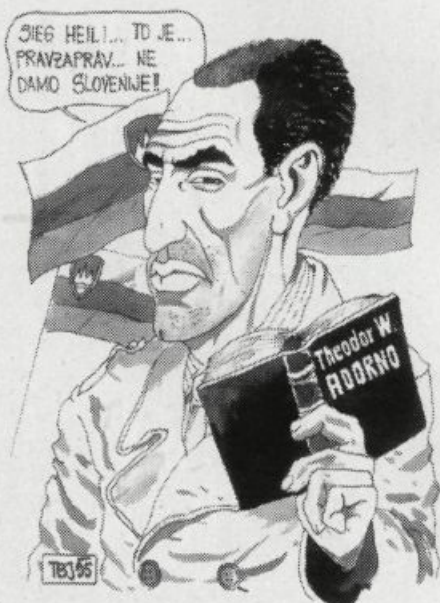
Pozabiti; kako sladko mora biti, če si sposoben zares pozabiti. Tito je bil seveda mojster v brisanju preteklosti. To je bila umetnost, ki jo je dopolnil s smrtjo. Kajti njegova zadnja želja, njegova edina zadnja želja je bila ta, da na njegov marmorni nagrobnik ne bi vklesali zvezde.

Članek je izšel v kanadskem dnevniku "The Ottawa Citizen". Prevedel in priredil M. Potocco.

HIT POLETJA - OBMETAVANJE S FAŠIZMOM

Ne vem natančno, ali imam samo jaz takšen občutek ali bo res držalo, da ima vse, kar se tiče politike, v prvi vrsti opraviti s psihologijo. Naj gre za politikovanje, družboslovje ali pač kar koli, kar je še takega, vselej se najde, če že ne znanstveno legitimiziran strokovni aparat, pa vsaj - in to se zgodi sploh velikokrat - laično psihologiziranje. Sklep, ki ga tak občutek provocira, je pobeg v eno od radikalnih izvedb psihologizma - psihoanalizo. Vendar ne k Freudu, k Adornu.

Naj torej oblikujem problem - veste, v psihologiziranju je ta nujen. Torej, da je "fašizem", no ja, pravzaprav kateri koli ekstremen politični totalitarizem, prisoten na war-zone Balkanu, je - 'razumljivo'. Ampak da se v dolgem vročem poletju kot desert pojavi na jedilniku slovenske politične scene, ki se, očitno samo deklarativno, distancira od nekdanjega (zimskega) 'prebivališča', pa ni več tako - 'razumljivo'. Še manj razumno. To, da se tebi nič, meni nič oziroma meni še manj - namreč jasno - na ekskluzivnih mestih medijev pojavi polemiziranje o fašizmu v vrstah slovenskih politikov in politikanov, pa ne samo to, celo o tem, katera od oblik je pra(va) in katera malo manj, pa o tem, kaj je treba prepoznati kot sodobni fašizem itn., to, to pa je najprej komično in potem paranoično. Paranoično zato, ker naša 'družba' s tem delom svoje zgodovine - mimogrede, ni več kot nekaj mesecev, kar je (morda zopet le deklarativno?!) praznovala petdesetletnico zmage nad fašizmom - očitno še ni povsem razčistila. Tako kot ni denimo Italija, katere negirana in potlačena fašistična senca se vleče in se bo še kar nekaj časa subverzivno vlekla *sub voce*, freudovskega narcizma in manjvrednostnega kompleksa.

Vrnimo se k Adornu - sicer me urednik nagači. Petnajst let bo kmalu, kar smo dobili slovenski prevod znanega esaja o strukturi fašistične propagande in zdi se, da postaja sedaj celo bolj aktualen, kakor je bil kdaj koli. Naj z dvema argumentoma pojasnim, zakaj tudi zame. Prvič, psihoanalitska teorija predpostavlja konfliktno osebnost, in drugič, Adorna - Žida - so v predvojni Nemčiji preganjali Hitlerjevi antisemiti. Zato sem, drugič, prepričan, da se je Adorno - po izkušnjah, ki so ga odgnale v izgnanstvo - zelo potrudil doumeti bistvo fašistične logike, in prvič, prepričan sem, da je konfliktna teorija osebnosti ustrezen pristop k zunanje in notranje 'konfliktni' retoriki fašizma. Iz Freudove teorije Adorno privzema pet temeljnih idej: libido odnos manipuliranih med sabo in z manipulirajočim, sugestijo, personalizacijo, identifikacijo in idealizacijo, pri tem pa postavlja še nekaj značilnosti: vodjev nagovor *ad hominem*, iracionalnost argumentov in reprodukcijo realnosti. Če z Adornovim metodološkim aparatom pogledamo tri tipične pojave fašističnih vodij na Balkanu, Miloševića, Tudjmana in slovenski paranoični fašizmofozibem, se pojavijo tole:

Miloševićev mit se je začel z mitingi resnice in danes že zlorabljenimi frazami, ki so bile stalen recept za pretvarjanje množice v manipulirano množico: "Braša..." (ponujeni libido), "Ne čujem dobro!" (personalizacija), "Mi smo..." (nagovor *ad hominem*), "Očemo oružje!" (iracionalnost) in tako v nedogled. Tudj-

manomanija se je prav tako vzpostavila na projekciji libida na 'velikega vodjo', 'lipo njihovo', Dražena Petroviča, "dragih bratitelja" in na kanalizaciji gona agresivnosti proti zunanjim 'sovražnikom' (vse od "Slovenaca, Klintona", do, seveda, "srbinskih pseta"). Problem, ki ga vidim, je v tem, da se srbski in hrvaški fašizem - če ga tako imenujemo - vzajemno vzdržujeta in hranita. Tudjman ne more brez Miloševića in obratno. Drug drugemu predstavljata najhujšega zunanjega sovražnika političnega sistema in zato najdražjega političnega zaveznika. S padcem enega bi namreč padel tudi drugi. Pa ne misliti, da sama tega ne vesta - to je namreč poanta 'balkanskega poljuba' z razvpite Mladinine naslovnice! Naslednji problem pa je, da sta oba v različnih razvojnih fazah. Iz Adornovih tez je namreč mogoče trditi, da sprva vodja vodi množico in zatem množica vodi vodjo - in ga nazadnje, kakor Mussolinija, obesi za pete, ha -, čemur bi po Adornu lahko rekli "moment nepristnosti", ki pa je v nezavednem strukturiran najprej kot igra in šele zatem kot govorica. Tako sedaj ni več "milo-šević" tisti, ki se dere, da ne sliši. Tokrat (manipulirajoča) množica zatise uho, ko vodja zatrobi umik. Hrvatje - Tudjman pa sploh - imajo, milo rečeno, spet srečo, ker bo verjetno vojne zaradi Američanov, katerim so nenadoma zrasla "jajca", prej konec, preden jim uspe udejaniti moment nepristnosti.

Kaj pa naše zelje? Janšev nastop pred ljubljansko publiko, ki je vselej v ospredju razprav o fašizmu, po Adornu sodeč, močno nagiba k fašistični propagandi. "Skupaj vstanimo!", "Ne damo Slovenije!" in drugi retorični 'f-biseri' zadoščajo vsem že zgoraj naštetim pogojem. Nekatere 'zvezde' slovenskega političnega neba so nastop prav besno označile za - fašizem ter načele dolgo in vročo debato, pri čemer dvomim, da so imele v mislih Adorna. Dejstvo je namreč, da se že lep čas pojavlja "predvojlilno" - to je zgolj subtilno opravičilo, kajti do volitev je še daleč - zmerjanje, ki je od Kersnikovega Agitatorja dalje zaščitni znak slovenske notranje politike. Ena najboljših Diare - najdete jo tudi v najbolj zoporni knjigi leta, ki prav natančno posname to politično miselnost, ima nadisano v oblaku: "Daj Slovencu atomsko bombo in postavil jo bo svojemu sosedu pred vrata." Če gre torej na sprednji plati za politično pridobitniško diskvalifikantstvo, gre na zadnji v vsakem primeru za odrekanje demokratičnim normam - škoda le, da se slovenska politika vrti kot gozdenka! Katera stran odpade, si lahko izberete sami, kajti obe sta dejansko korakanje v f... Mislite, da v fašizem? Ah ne! ...korakanje v fantaziji. Fantaziji fašizma...

Andrej Pinter

Izjava parapsihologov:

Nekateri ljudje so normalni, drugi so paranormalni.

Francozi pa kar tako

Mesec dni po eksploziji, in vse tiho je bilo. Polegel se je prah razburjenja in očitkov, pozivanja k prenehanju z jedrskimi poskusi so umolknila in kdo ve, kdaj se bodo spet zaslišala. Najbrž spet mesec dni pred novim poskusom, za katerega bo javnost seveda vedela, protesti pa tako dandanes niso več učinkoviti (kot da bi kdaj sploh bili!). Koliko tovrstnih poskusov opravijo brez vednosti javnosti! In nič se ne zgodi. Živimo, a kako kvalitetno?

Kakšen je smisel zbiranja podpisov? Kakšen je smisel protesta? Kakšen je smisel javnega mnenja? Nič se ni zganilo, nič ni preprečilo tistega, kar je bilo toliko časa že načrtovano. Mednarodna skupnost ni preprečila tako drage eksplozije - drage v denarnem in znanstvenem pogledu, in vendar se nihče več ne razburja. Postali smo brezbržni do eksplozij, radioaktivnosti, segrevanja ozračja, vojne, lakote. Komu gre lahko to sploh še do živega? Mogoče Jacquesu Chiracu?! Ta je svojo kariero začel na zelo šokanten način.

V nasprotju s Francoisom Mitterandom, ki je ustavil jedrske poskuse na polinezijskih atolih, je ta takoj ob svoji nastanitvi v Elizejski palači začel s strategijo, ki je bila prisotna še v času blokovske delitve - v času velikega oboroževanja in nešteti poskusov takšne in drugačne vrste. Številni protesti in protijedrske demonstracije, uperjene proti francoskim oblastem, niso zalegle. Številne države, zlasti tiste, ki posedujejo jedrsko orožje, in tiste, ki ga uradno nimajo, a so na sumu, da ga imajo, se sploh niso odzvale ali pa je bil njihov odziv zgolj gesta, ki jo zahteva javnost in bonton mednarodne skupnosti. Gesta, ki pomiri nemirne duhove, v končni fazi pa ne vpliva na željeni in doseženi cilj neke države. Med najbolj glasnimi so bili vendarle Japonci, kar ni presenetljivo, saj nosijo grenke izkušnje že od konca druge svetovne vojne. Mogoče pa so te izkušnje potrebne več državam, če že ne vsaki, da bi lahko odprle oči in bile sposobne videti ter dojeti nesmiselnost

takšnega početja. 8000 ljudi je sodelovalo v protestih v Tokiju, med njimi je 400 kristjanov in budistov začelo pred francoskim veleposlaništvom simbolično 72-urno gladovno stavko.

Še nekdo je bil glasnejši: Greenpeace. Okoli nekdanj rajskega atola Muruora je plula njihova naravovarstvena jadrnica, ki so se ji pridružile še ostale. Skupaj so tako uprizorili protest proti francoski seriji jedrskih poskusov, kar je bilo sicer odveč. Tovrstna akcija Greenpeaca in še tista v juliju letos, ki je preprečila potopitev naftne ploščadi britanskega Shella, je povzdignila samo organizacijo do mesta, ko jo nekateri predlagajo za podelitev Nobelove nagrade za mir. Z bojem proti uničevanju okolja se Greenpeace obenem zavzema tudi za mir. Na koncu koncev je mir "čisto" okolje v vseh pomenih.

Greenpeace je na začetku vodil dobesedno bitko s francoskim ladjevjem, ki pa je bilo učinkovitejše in hitrejše ter tako preprečilo nadaljnje ukrepanje te ekološke organizacije in zablenilo ladji Rainbow Warrior II in MV Greenpeace. Greenpeace se torej ni vdal, saj so glavne protestne akcije odjeknile šele po eksploziji.

Organizacijo podpira že skoraj 5 milijonov ljudi, zanjo delajo skupine znanstvenikov, je tudi podpisnica mnogih mednarodnih konvencij, svo-

je podružnice pa ima že v več kot tridesetih državah. Začetki njenega delovanja segajo že v sedemdeseta leta, ko so protestirali proti jedrskim poskusom na obali Aljaske. Že takrat se je jasno izoblikoval njihov cilj: ustvariti zelen in miren svet.

Greenpeace ne sodeluje z nobeno politično stranko in se ne opredeljuje do političnih vprašanj. Izraža samo svoja stališča do varstva okolja. Je popolnoma neodvisna organizacija, na katero ne more vplivati nobena vlada ali kdo drug. Vodi politiko nenasilja in zavrača napade na osebe in imetje. S pomočjo privrženecv po vsem svetu je dosegel, da so bili sprejeti številni ukrepi za zaščito okolja.

In spet nazaj k Francozom. Tik pred polnočjo 5. septembra 1995 je Francija izvedla prvi jedrski poskus iz celotne serije. V času od 1. septembra 1995 do 31. maja 1996 je načrtovanih še sedem eksplozij. Val histerije se je razširil po vsej zemeljski obli. Plamtele so francoske zastave, francoske ambasade pa so dobile novo ime: "kontaminirano območje".

Poskus, imenovan po morski boginji iz grške mitologije Tetis, je končan. Prinesel je nove rezultate, ki pa ne bodo v korist samo Franciji, ampak tudi ostalim članicam Evropske unije in vsem tistim, ki posedujejo jedrsko orožje. Uradni argumenti pravijo, da je serija napovedanih eksplozij nujna za posodabljanje francoskega jedrskega arzenala. S tem se povečuje tudi možnost širjenja atomske tehnologije in večje ter kratejše znananje nad okoljem. Pojavil se je tudi poziv k bojkotu francoskih izdelkov in Greenpeacova razglasitev predsednika Chiraca za zločinca.

Chirac pa je gluhi in slep. Sledi zgledu Charlesa de Gaullea in v tem zanosu skuša Franciji zagotoviti popolno vojaško neodvisnost. Slabo se je izkazal v reševanju bosanske krize, še bolj pa v reševanju socialnih težav, gospodarske recesije in alžirskega vprašanja. In končno, "morska boginja" naj se prenese na francosko kopno, če naj že bo. Potem bi bili bolj budni in na nogah. Toda Evropa je nedotakljiva! "Tetis" ji je prinesla samo darilo v obliki novega znanja.

Mihaela Struhak

Izkušnja duhovnikov:

Trpeti v molu je lahko prijetno, trpeti v duru je odurno.

ČE ŽE NE MOREMO DELOVATI, POTEM RAJE MOLČIMO

To kratko razmišljanje bo poskušalo odgovoriti na nekaj bistvenih vprašanj, ki zadevajo etiko današnjega sveta. Dotikajo se cinizma t.i. statične ali verbalne etike, ki ne priznava realnega stanja stvari: govori o miru, kjer divja vojna itn. (o tem glej genialno skicirko Ervina Hladnika - Milharčiča, Delo, četrtek 31. avgusta, Tema dneva: Vojna za mir). Z analizo *Slo-terdijkove Kritike ciničnega uma* in spisov znane francoske mističarke *Simone Weil*, dveh izjemno pomembnih besedil za analizo sodobne družbe, bomo osvetlili neslavni etični poraz - zlasti evropske - uradne politike v odnosu do dogodkov na Balkanu. Hkrati s cinizmom zahodne družbe - fenomenom verbalne etike - se bomo spopadli tudi z iracionalnostjo vojne blaznosti, katere razumetje nam po našem mnenju omogoča dojeti pravo dimenzijo sodobnega etičnega - in ne zgolj verbalnega - poslanstva.

CINIZEM UMA

Ne da bi se podrobneje spuščali v nianse kritike ciničnega uma, ki je pravzaprav kritika razsvetljske miselnosti v najširšem pomenu, izpostavimo poanto, ki je pomembna v okviru našega razmišljanja. Vsaka prava kritika predpostavlja dvojnost: mesto, od koder se kritizira, in kraj, kamor je kritika usmerjena. Že od Antike naprej se takšna pozicionalna ambivalentnost definira kot nizka in visoka pozicija ("od zgoraj" in "od spodaj"), ki se najbolj zaostri v starogrški kiniški šoli, ki se zoperstavlja visoki idealistični platonistični tradiciji. Antični oziroma izvorni cinizem ali kinizem s kritiko visokega idealizma z vidika "nizke" realnosti pravzaprav ohranja ravnotežje dveh principov in v tem najdeva svojo učinkovitost. Moderna oblika cinizma pa pomeni sprevrnitev same kritike izvornega kinizma, saj mesto kritike preneha biti samo po sebi evidentno: kritika visoke pozicije vladajoče ideologije postane sredstvo, s katerim operira ideologija sama. Kiniška kritika, usmerjena prvotno proti idealizmu visoke pozicije se, - v splošnem mešanju stališč - obrne proti sami sebi: postane avto-destruktivna, neučinkovita oziroma (zgolj) cinična. Kritika ciničnega uma je tako kritika t.i. visoke kritike, ki s svojo kritično usmerjenostjo razkrinkava svojo lastno nezmožnost (delovanja, učinkovanja), in cinizma oblasti, ki svoje potencialno ogrožujoče nasprotje skriva pod verbalno krinko nekonfliktnosti. Brez posebnega napora se da v tej poziciji razbrati cinizem evropske politične sfere v odnosu do vojne v Bosni. Na eni strani - verbalno - ugotavlja kršenje humanističnih vrednot, na drugi strani pa si - spet zgolj verbalno, se pravi neučinkovito - prizadeva za rešitev vojne krize s političnimi sredstvi. Na ta način se izogiba realni vpletenosti, ki je v okviru sodobne etične dimenzije zanjo globlja in usodnejša, kot si

sploh lahko predstavlja. Problematizacija etike pa se začne ravno takrat, ko smo prisiljeni pogledati realnosti v obraz. Soočenje s to realnostjo, ki napravi naše pojme o njej katastrofalno nevzdržne, nas šele postavi pred izkušnjo, ki bi ji lahko rekli etična preizkušnja. Šele izkušnja neetičnega vzpostavi etično dimenzijo.

SVETOST NIČNOSTI

Tukaj se v naše razmišljanje vključuje Simone Weil. Ko govorimo o tej fanatični glasnici svetosti naše ničnosti (razlaga tega čudnega spoja sledi kasneje), ne moremo mimo strogosti njenega življenja, ki nas navdaja z grozljivo nezmožnostjo, da bi ji sledili. Iz bogate židovske družine in po najimnitnejši izobrazbi (Lycee Henry IV in Ecole Normale Supérieure) sledi zavestni angažma v vseh težavnih in kritičnih družbenih dogodkih njenega časa: dela kot navadna delavka v Renaultovi tovarni, sodeluje v španski državljanski vojni (vrne se hudo ranjena), med drugo svetovno vojno kljub izpostavljanju - kot Židinja - na vse načine pomaga političnim jetnikom, slabotna, kot je bila, opravlja najtežja poljska dela in se prehranjuje kot taboriščniki, po povratku iz New Yorka - kamor so jo spravili prijatelji - v Anglijo se hoče priglasiti za padalko, da bi tako pomagala domačemu, tj. francoskemu, odporniškemu gibanju, "*vendar ji tega zaradi krhkega zdravja niso mogli dovoliti*" (K,131). Avgusta 1943 umre od telesne izčrpanosti, stara štirintrideset let.

Takšni strogosti življenja povsem ustreza radikalnost njene nevarne in neusmiljene misli. Povzemimo jo na kratko. Dve sili obvladujeta svet. Na eni strani je sila težnosti. Ta nam omogoča, da delujemo po zakonih naravne nujnosti in tako preživimo v času. Na drugi strani je sila milosti. Ta nas poniža do spoznanja, da je naša prezenca - v času

- nična in prazna, če skozi nas ne deluje nekaj, kar je višje in globlje od nas, nekaj, kar nam - izvenčasno - podeljuje našo - časovno ali naravno - prezenco. Uvid v zakone naravne nujnosti je pravzaprav - z vidika globlje - realne eksistence - spregledanje njihove iluzornosti. Iluzija delovanja, ki nam jo omogočajo naravni zakoni, je v tem, da prek nje presegamo same sebe, da smo nekaj več, kot smo v resnici. Toda v delovanju pravzaprav ne presežemo zakonov naravne nujnosti, ampak - ravno nasprotno - delujemo v skladu z njimi. Ravno nemoč, da obvladujemo lastno eksistenco (npr. da trpimo proti svoji volji), je samo po sebi dokaz obstoja nečesa, kar naše stanje presega in je zato višje od nas. Da pa bi to lahko prišlo do nas, se moramo predhodno zavedati svoje ničnosti v odnosu do njega. Absolutna ničnost naše lastne eksistence in absolutna polnost nečesa, kar nas presega, ustvarjata distanco, ki po Simone Weil omogoča osebni odnos (kontakt) človeka z Bogom. Človek v globokem trpljenju, nedolžen človek v spoznanju mizernosti lastne eksistence, v svoji ničnosti spozna svoje realno stanje v relaciji z Bogom - največja distanca pomeni največje zblizanje dveh principov (ustvarjenega in ustvarjajočega). Taisti človek (svetnik) doživi zakon milosti (*gravity of grace*).

SOOČENJE S STVARNOSTJO

Na prvi pogled je ta misel etično nevarna, saj utemeljuje in opravičuje trpljenje kot pogoj za odrešenje. Poleg tega je elitistična, saj zahteva od človeka nekaj, kar ne zmore vsak: pripeljati svoj občutek jaza do točke, ko mu ne more nič več (psihično ali fizično) škodovati - do točke popolne destrukcije jaza ali popolne odcepitve od stvari, ki ga obdajajo. Prej bi si v takšni poziciji predstavljali kakšnega budističnega meniha kakor pa povprečnega evropskega človeka. To priznava - v pismu prijatelju Thibonu - tudi Simone Weil sama: "Nikoli nisem mogla spregledati dejstva, da vsi ljudje, razen mene same, niso povsem zavarovani pred vsako možnostjo poškodbe." (xiii) Toda če

pobližje pogledamo, če odmislimo njene svetniške ambicije, vidimo težnjo njene misli, da nas sooči s stvarnostjo in ne da nas - nasprotno - od nje odteguje. Kako to povezati? Simone Weil ostro loči, in to je za nas zelo pomembno, stanje stvari in vrednotenja, ki jih ji pripisuje človek. Prizadeti človek sebe noče videti v poziciji, ki ga ponižuje. Zato si ustvari iluzijo, da ima še vedno vpliv na stvari, ki so mu ušle iz rok. Ali radikalneje rečeno, da ima sploh oblast nad njimi. Iz takšne iluzije lahko rani iz svoje ranljivosti. "Domišljija, zapolnjevalka praznine, je v bistvu lažnivka. Opravi s trejto dimenzijo, kajti samo realni objekti imajo tri dimenzije, odpravi mnogovrstne odnose. - Realitete, ki nimajo nič več dimenzij kot sanje. V primeru zla, kot v primeru sanj, ne obstaja mnogovrstno branje /Thibon prev. kot: konkretna vrednotna sodba/." (16-17) Praznino, ki nastane po porazu določenih življenjskih vrednot, ki konstituirajo stvarnost, zapolni imaginacija, s pomočjo katere si domišljamo, da je nekaj še vedno (ali je sploh kdaj bilo?) predmet naše volje in moči, čeprav se - po tem - ne razlikuje od enakega občutka, kot ga imamo v sanjah. Imaginacija nam omogoča, da ohranjamo vzvišeno pozicijo takrat, ko smo pravzaprav padli najnižje. Iluzija je rezultat vrednotenja in ne realnega stanja stvari: "Iluzije o stvarih tega sveta ne zadevajo eksistence (teh stvari), ampak njihove vrednosti." (16-17) Iluzija kot vrednotni princip je v tem, da je bodisi dobro bodisi zlo v naši oblasti. V tem imenu lahko delamo najhujše stvari v svetem prepričanju, da delamo dobro. Tako zelo preprosta, a zato toliko bolj nevarna je, pravi Simone Weil, psihologija kriminalcev in ideologov. Razlog takšnega početja je najpogosteje ranjenost

oziroma nepriznavanje razrušenosti lastnega ega: "Dejanje, s katerim ranimo, je prenos degradacije, ki jo nosimo v sebi, na druge. Zato smo nagnjeni, da delujemo na tak način iz občutka osvojenosti." (65) Ta se kaže bodisi kot želja, naj tudi drugi trpijo tako kot mi bodisi kot akt maščevanja (ki prinaša še lažen občutek osvoboditve).

Rezultat je splošna degradacija.

SKLEP

Na katero mesto, glede na povedano, se v našem razmišljanju vpisuje etično? Etičen ni cinizem duha, ki se vzvišeno nad nizko realnostjo ukvarja predvsem s svojo lepo dušo. Prav tako nas degradacija eksistence lahko navda samo z

grozo - z najbolj temeljno izkušnjo netičnega. Od degradiranih eksistenc ne moremo pričakovati etičnih dejanj. V takšni vojni je gandhijevski princip nebojevanja, ki ga v svoji knjigi napoveduje tudi Sloterdijk ("*Vojna zgodovina prihodnosti se bo pisala na povsem novi fronti; tam, kjer poteka borba za odsotnost borbe*", 229), celo škodljiv. Simone Weil se še kako dobro zaveda težavnosti svoje etične zahteve, sprejeti svoje trpljenje nase, ne da bi ga prenašal na druge (brezmočne nedolžne žrtve so dejstvo zase), zato - v zvezi z Gandhijem - pravi: "Nenasilje ni dobro, razen če ni učinkovito" (77)

Ni naš namen, da na tem mestu iščemo odgovor na zgoraj zastavljeno etično vprašanje. Na podlagi dveh besedil, ki se, vsako iz svojega zornega kota, ukvarjata z omenjeno tematiko, smo skušali samo poudariti dejstvo, da v etiki ni kompromisov. Etično je tisto področje, o katerem se raje molči, zavedajoč se svoje vključenosti v univerzalno krivdo (lahko bi pomagal, pa ne morem!). Zato bi se, v wittgensteinovski dikciji, lahko glasila poanta našega razmišljanja takole: "Če že ne moremo (nočemo) delovati, potem naj raje molčimo." Molk je namreč vsaj priznanje krivde!

VID SAGADIN

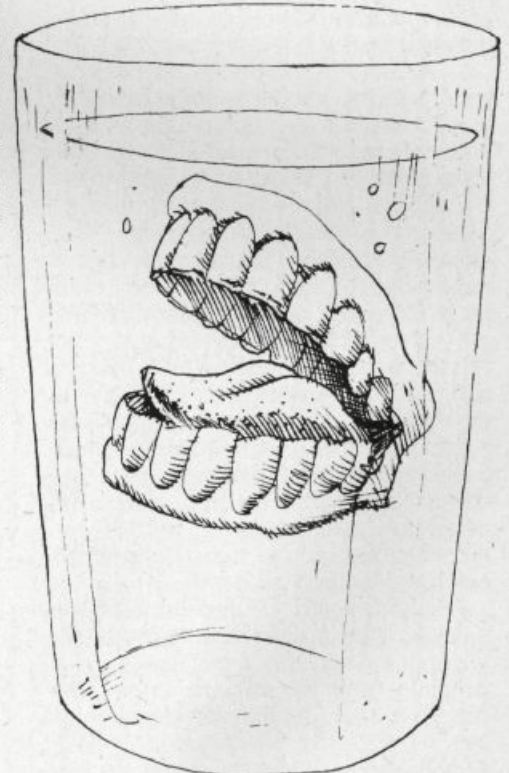
Literatura:

Simone Weil: *Grace and Gravity*, Routledge, London 1992

Peter Sloterdijk: *Kritika ciničkoga uma*, Globus, Zagreb 1992

Edvard Kocbek: *Sodobni misleci*, Mohorjeva zal., Celje 1981

Ervin Hladnik-Milharčič: *Vojna za mir*, Tema dneva, Delo, 31.1vg. 1995, str. 1.

SVEČENIKI PODZEMNEGA KRALJESTVA

“Kje je potem izhod? Kaj je resnica? Je to preproga s podobami: zgoraj, spodaj, povprek, podolgem, vsi predmeti hkrati in v vseh barvah, vsi motivi pomešani ... Če bi jih hotel pokazati hkrati pokonci, plosko, ležeče - bi bila mogoče to resnica?” se v eseju *Ali pisatelj potrebuje svet, ki njega ne potrebuje* sprašuje Lojze Kovačič. V celotnem eseju Kovačič skuša dokazati primat literature nad celovitim izrisom resničnosti napram drugim umetniškimi zvrstem in medijem, njeni nezmožnosti kljubovanja množičnim medijem. O verodostojnosti omenjene trditve in tudi nasploh o poziciji pisatelja v sodobni družbi se je razpravljalo na disputu letošnje Vilenice. Sam si ne bom drznil odgovoriti na vprašanje, temveč bom samo skušal strniti problematiko v nekaj opornih točk, zato bi smel tekst brez zadržkov podnasloviti: *Krhliji iz popotne torbe*.

Praden začnemo diskutirati o vlogi pisatelja v postindustrijski dobi, moramo formulirati nekaj temeljev dandanašnje stvarnosti in jih soočiti s pisateljskim poslanstvom, torej razdelati možnost oziroma nemožnost literature. Že na začetku se srečamo z brezskrupuloznim tržnim sistemom, povzetim v plehki potrošniški miselnosti, ki vse, tudi znanost in umetnost, spremeni v tržno blago; vrednosti umetniškega izdelka, v našem primeru literarnega teksta, ne določa več umetniška, temveč tržna vrednost. Zatem moramo opozoriti na parlamentarno demokracijo, pragmatičen politični sistem, ki ne temelji na etičnih temeljih, temveč na zadovoljevanju plehkkih interesov širokih ljudskih množic, povrnjenem z volilnimi glasovi, in ki zaradi obskurne relativizacije vrednot botruje razsrediščenosti in breztemeljnosti kritične misli. Zgornje trditve nas že same na sebi napeljujejo k zadnji: odsotnost vsakršne transcendence, sekularizacija, desakralizacija sveta. Sprašujemo se potemtakem o pisatelju v svetu, spremenjenem v brlog marcusejevskega enodimenzionalnega človeka.

Prisotnost trga ni v umetnosti nikakršen novum. Pravzaprav smemo trgovanje z umetninami pričakovati že v začetnih časih človeške možnosti ustvarjanja. Problematike tržnih mehanizmov v umetnosti se nam je lotiti s povsem druge plati; namreč: vemo, da je v

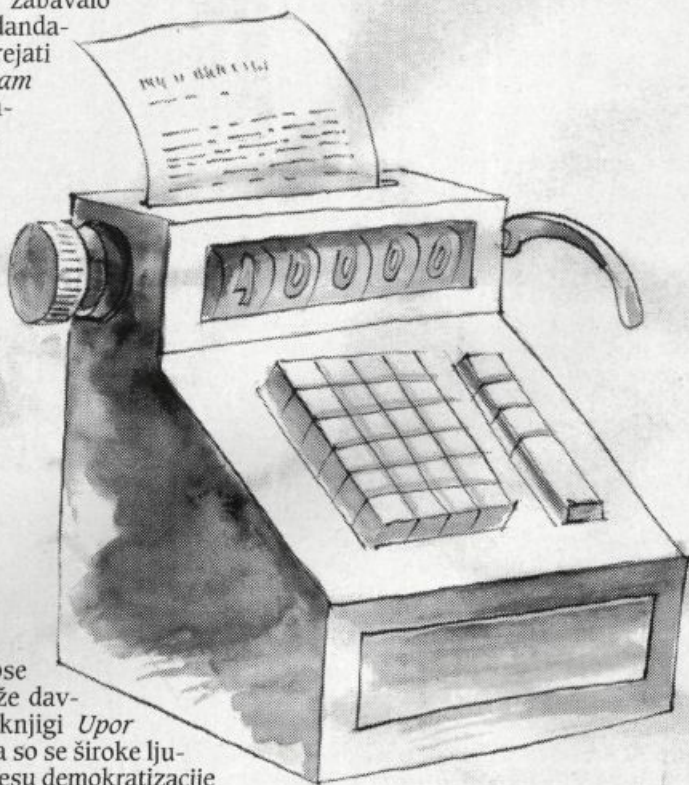
zgodovini umetnosti razen visoke umetnosti obstajalo komedijanstvo, *Disneyland* brezmejnih človeških množic v raznih izvedbah. Spomnimo se samo elizabetinskega grozljivega gledališča, ki je zabavalo dvorjane in bi mu dandanes smeli vzporejati srhljivke. *Holtovkam* bi pred leti nedvorno smeli prišteti tekste Madame de Stael. Milozveneče operne arije in plesi, tudi velikih skladateljev, da ne bo pomote, so se zvečine znašle tudi v krempljih lajnarjev.

Za trenutek si moramo privoščiti odmik od glavne smeri razmisleka, če hočemo razumeti čas, ki se mu zoperstavljamo. Španski filozof Jose Ortega y Gasset je že davnega leta 1930 v knjigi *Upor množic* razpredal, da so se široke ljudske množice v procesu demokratizacije in tehničnega napredka vzpele do polne

družbene moči in da je ta proces potegnil za sabo proces nivelizacije vsega in relativizacije vrednot. Če predpostavimo, in drugače pravzaprav niti ne moremo, da je *modus vivendi* našega časa velika tržnica, nam postane razumljivo, da množice obvladujejo družbo, in to zato, ker z brezmejno kupno močjo obvladujejo veliko tržnico.

Baudrillard se ne bi obiral dodati: “Potrošniški izdelki skrbijo za to, da nas stalno vzdržujejo v stanju integrirane množice, oddajniških tokov, namagnetnih molekul; naš čas ne bo nikoli več epoha trajnosti, tradicije, kontinuitete, ta čas je neizprosna doba pospeškov in presežkov, kroženja in pretakanja fluidov; danes je edina resnična praksa praksa množic, manipulativen in naključen proces, labirint znakov, ki nima več nobenega smisla.” Ampak zakaj sploh toliko o tem?

Eden bistvenih momentov umetnosti je ustvarjanje virtualnih svetov, produkcija zabave, ki nadomešča resnični svet. Virtualni, navidezni svetovi niso namreč samo *poesis*, kot bi skladno z njihovim imenom pričakovali, temveč

Slogan bikoborcev:
There is no bull like red bull.

predvsem ravno zadosti *mimesis*, posnetek dejanskosti, da vse bolj stopajo na mesto dejanskosti same. Če nekdo vstopa v svet televizijske nanizanke, zanj namreč resnični svet ni več svet njegove banalne nične vsakdanjosti, temveč svet, kakršen bi njegov moral biti, potemtakem svet navidezne, medijske resničnosti.

Karl Marx je davno tega govoril o odtujitveni komponenti dela, ki nastopi kot posledica drobitve delovnega procesa v zelo drobne operacije; delavec namreč več nima nadzora nad svojim delom, temveč iz bivanjske nuje opravlja le neznan segment celotnega dela. Zaradi tega lahko resnično delo, ki je po Marxovem globokem prepričanju *samoustvarjalni akt*, opravlja šele v prostem času in v tem času bi potemtakem veliko vlogo lahko in morala odigrati umetnost, in s tem tudi literatura, ampak je ne. Prosti čas so si namreč prilastile mogočne medijske združbe, ki z ustvarjanjem virtualnih svetov svobodno razpolagajo s človekovim prostim časom in ga, če naj verjamemo Marxu, potemtakem odtujujejo same-mu sebi, spreminjajo ga v ničvrednega *voyeurja*.

V tem trenutku bi morebiti morali prisluhniti Leli B. Njatin, ki je na dispu sprasovala, ali sme biti beseda avtentična, da je konvertibilna, in razpravljala o problematični poziciji mladih ustvarjalcev, ki se oklepajo posvečenega statusa umetnosti, zahtevajo ustvarjalni mir, literarne večere, državne subvencije ipd. Literatura bi po njenem morala upoštevati tržne mehanizme in posodobiti svoje mnenje o njih. Iz izogibanja trgu namreč izhaja marginalnost literature. Literatura se mora ohraniti na trgu, v tem razsutem svetu se mora potruditi najti formo, da bo navsezadnje trg tak, kot ga potrebuje literatura.

Vendar si to vprašanje vseeno poskušajmo zastaviti malce drugače. Je oklepanje posvečenega statusa literature samo odraz naivne mladostne romantične ustvarjalne pozicije, ali pa gre v tem primeru vsemu navkljub za povsem drugačno dožemanje stvarnosti? Nedvomno, ravno za to gre... za preprosto spoznanje, da se literatura kljub raznim strateškim načrtom ne more enakovredno zoperstaviti množičnim medijem na isti ravni. In zdaj skušajmo razvozlati lastni voz: resničnost medija, tudi lite-

ature, je simulirana resničnost, medij ne prikazuje resničnosti, ampak jo ustvarja in konzumenti ne kupujejo zgolj izdelka, temveč nadomestek resničnosti oziroma nadomestek lastnega bivanja samega. Virtualni svetovi množičnih medijev so namreč nadomestili resničnost, moment te nadomestitve je nedvomno možnost identifikacije, nadomestitve lastnega bivanja z bivanjem, ki ti ga ponujajo mediji. Zgotovo ni treba posebej omenjati, da s tem procesom napeljujem v glavnem na produciranje trendovstva.

Zakaj sploh problematiziram vse to, če sem že uvodoma poudaril, da tudi literatura producira podobne simulirane

množičnih medijev in literature. Položaj pisatelja v družbi se je v zadnjih letih zelo spremenil predvsem v postkomunističnih deželah. V respresivnem sistemu socializma je bila namreč literatura v nekakšnem primežu, na eni strani privesek, trobilo oblasti, na drugi strani avantgarda civilne družbe; različna društva pisateljev, ki so v novodobni pomladi narodov odigrala opazno vlogo, v tem trenutku niso nič bolj kot društva pisateljev. Pisatelj politik danes ni nič manj in nič več politik kot železničarski kretničar politik. Kar seveda ni nič katastrofalnega. Čas modrecev je pač davno mimo. Parlamentarna demokracija si je uhodila poti in pisatelji so samo še o b i č a j n i sprehajalci na razpredenih stezah demokracije.

Ampak s tem se zdaj nimam namena pečati. Sentimentalnosti in razočaranosti nekaterih voditeljev slovenske pomladi nedvomno ne bomo problematizirali. Strnimo torej razpredanje v nekakšen zaključek: literatura je že zdavnaj izgubila boj s tržnimi mehanizmi množičnih medijev, pa ne samo zaradi tega, ker

ne bi hotela stopiti na trg, temveč predvsem zato, ker sta jo film in televizija premagala zaradi bolj avtentičnega simuliranja resničnosti, če seveda verjamemo izhodiščem mojega razpredanja. Kaj lahko potemtakem šele pričakujemo od virtualne resničnosti v pravem pomenu te besede? Da bo za vselej zbrisala medije z literaturo vred z obličja zemlje in *voyeurja* spremenila v akterja navideznih svetov? Preveč apokaliptično, se vam ne zdi?

"Kajti kultura," pravi Baudrillard, "je teritorij skrivnosti, zapeljevanja, iniciacije, omejene in visoko ritualizirane simbolne človeške menjave, tako je in nič se ne da pomagati. Toliko slabše za množice."

Nekaj popolnoma drugega torej od ponudbe množičnih medijev, in se vam za trenutek ne zazdi, da se prav v tem skriva stržen umetnosti? In če je potemtakem cena za nestandardnost izločenost iz homogenega toka potrošniške družbe, mar ni obenem tudi cena za vstop na "teritorij skrivnosti, zapeljevanja, iniciacije", o katerem razpreda Baudrillard? Torej moramo pesnike preimenovati v svečenike podzemnih kraljestev - tako je in nič se ne da pomagati. Toliko slabše za množice.

Robert TITAN FELIX

resničnosti? Problem se pač vzpostavlja na povsem drugi ravni. In sicer: literatura v tem trenutku ni sposobna konkurirati množičnim medijem, ker je simulacija resničnosti recimo filma in televizije bolj avtentična. Proces identifikacije nedvomno zahteva, da ima tisto, čemur se množica priliči, rahel pridih možnega ali celo dejanskega, čeravno gre za prevaro. "Pesniki ne potrebujejo množic, temveč majhen svet, ki jim bo prisluhnil," je v Vilenici poudaril ameriški pesnik Richard Jackson. Seveda, moramo pritrditi. In dostaviti: saj tudi množice že dolgo več ne potrebujejo njih.

Zdaj je naša razprava že tako daleč, da smemo dati besedo Petru Zajcu, esejistu, kritiku in znanstvenemu delavcu iz Bratislave: "Pisatelj bi rad, da ga trg plačuje, ampak noče biti na trgu ... Je pisatelj pripravljen na novo pozicijo? Biti postavljen na rob? Je pripravljen na nestandardno ceno, ceno posebnosti, redkosti. Je pripravljen računati s tem, da ne bo vseskozi samo prominentna osebnost?"

Zadnja misel nas napeljuje na to, da se dotaknemo čisto novega aspekta problematičnosti pozicije pisatelja v sodobni družbi - obravnavane problematike pač ni mogoče zvesti zgolj na odnos

ČASOVNO-PROSTORSKA JUHA

Posebna teorija relativnosti

Relativnostna teorija. Po eni strani zelo popularna, saj je o njej napisanih na kupe poljudnih knjig, po drugi strani pa še vedno zavita v precej gosto meglo. Kakšna spoznanja nam dejanjsko nudi in kakšna nova vprašanja nam zastavlja?

Relativnostna teorija je nastala v dveh delih. Posebna teorija relativnosti je plod svoje dobe, plod večdesetletnega razmišljanja nove generacije fizikov, kako presekat gorijski voz paradoksalne nezdržljivosti Galilejevega principa relativnosti in Maxwellove elektrodinamike. V zaokroženi obliki jo je pod naslovom *O elektrodinamiki gibajočih se teles* objavil Albert Einstein leta 1905 v nemški reviji *Annalen der Physik*, ki je verjetno doslej najpomembnejša številka kake fizikalne revije sploh. V njej sta namreč poleg omenjenega še dva Einsteinova članka, ki sta prav tako predstavljala prelomnico v znanosti in napovedala dobo moderne fizike: članek o Brownovem gibanju je pokazal pravilnost atomistične hipoteze, članek o naravi svetlobe pa je pri razlagi fotoefekta predstavil fotone kot nosilce sevanja in tako postavil enega od temeljev kvantne teorije.

Če je bila posebna teorija relativnosti produkt svoje dobe, pa je splošna teorija relativnosti (1915) Einsteinov samostojni avtorski izdelek in predstavlja konceptualno in miselno posplošitev posebne teorije. To je v skrajni posledici gravitacijska teorija, ki opisuje medsebojni vpliv časa, prostora, mase in energije.

V tem članku se bomo ukvarjali s posebno teorijo relativnosti, predvsem z njenimi vplivi na dojetje prostora in časa kot osnovnih materialnih kategorij našega obstoja.

Osnovna načela

Posebna teorija relativnosti temelji na dveh načelih.

Prvo je posebno načelo relativnosti, ki pravi, da je oblika fizikalnih zakonov enaka v vseh inercialnih (nepospešenih, samih sebi prepuščenih) opazovalnih sistemih. To pomeni, da po rezultatih katerega koli poskusa v zaprtem laboratoriju nikakor ne moremo ugotoviti, ali se glede na izbrano točko gibljemo in s kakšno hitrostjo. Ali če vzamemo Zemljo za približno inercialen opazovalni sistem (kar pa ni zaradi kroženja okoli svoje osi in okoli Sonca), se bo skokica na strehi nebotačnika obnašala natanko tako kot skokica na čezoceanski ladji, ki pluje s štiridesetimi vozli v mirnem morju.

Drugo je načelo o konstantnosti hitrosti svetlobe v vakuumu. Ta je spet enaka v vseh inercialnih opazovalnih sistemih in to ne glede na gibanje izvora svetlobe.

Oglejmo si to na konkretnem primeru. Na sliki *a* imamo prikazan naš miselni eksperiment. Predstavljajmo si, da z lučko prožimo svetlobne signale, ki se potem odbijajo od ogledala na mizi in ob trku z lučko sprožijo nov signal. Zanima nas, kakšen čas izmerimo med dvema zaporednima signaloma.

Opravimo najprej poskus na svoji delovni mizi (slika *b*). Hitrost svetlobe je znana, pot žarka pa je $2 \times 4 = 8$ enot.

Zdaj pa od zunaj opazujemo še kolega, ki opravlja isti poskus na hitrem vlakcu (slika *c*), kjer se med oddajo in ponovnim prejemom signala vlak že premakne za neko razdaljo. Hitrost svetlobe je po načelu o hitrosti svetlobe enaka, pot pa je tokrat daljša - $2 \times 5 = 10$ enot (v našem primeru). Ker pri isti hitrosti potrebujemo za daljšo pot več časa, sledi, da je v drugem primeru izmerjeni čas daljši, čeprav gre za popolnoma enak poskus!

Home sweet home

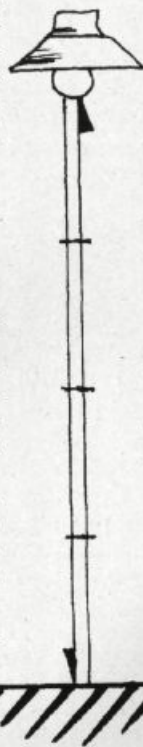
Predstavljajmo si za trenutek, da je svet res takšen, kot si ga predstavljamo. V vsakem trenutku in na vsakem kraju lahko zadovoljno in polni zaupanja v tehnologijo pogledamo na svojega Rolexa, ne glede na to, ali se sončimo ob svojem bazenu, divjamo s svojim ferarijem ali letimo z letalom na zmenek z zelo privlačno poslovno partnerico neke na drugem koncu sveta. Prav tako smo lahko prepričani, da bodo čudovite vrtnice, ki smo jih kupili zanjo, enako rdeče v Avstraliji in v Swazylandu, da se bo naš BMW bleščal z natančno enakim kovinsko zelenim

nasmeškom, če se bo parkiran šopiril pred Sheratonom ali če bo drvel s 300 km/h novim dogodivščinam naproti. Na vse to se lahko popolnoma zanesemo in v miru uživamo življenje brez kakršne koli bojazni, da se bo nekoč zgodilo nekaj čudnega. Se strinjate?

Ne. Nič od zgoraj opisanega, razen tistega o barvi vrtnic, ne drži. Oziroma, če smo bolj natančni, drži v veliki meri, vendar ne popolnoma. In zakaj skoraj drži? Samo zato, ker smo tako salamenško počasni.

Problem je v tem, kako gibanje vpliva na tek časa. V praksi seveda tega vpliva ne zaznamo, saj se gibljemo s hitrostmi, ki so v primerjavi s svetlobno popolnoma zanemarljive. Tako v normalnih okoliščinah pri zgoraj opisanem poskusu s svetilko v meritvi časov ne bomo opazili nobene razlike, saj se vlak praktično sploh ne premakne v času, ko se svetlobni impulz vrne k svetilki. Ko pa hitrosti postanejo velike, postane razlika med časoma zaznavna in pri še večjih hitrostih prevladujoča. Pri svetlobni hitrosti (slika *d*) se impulz giblje kar vodoravno, sicer bi zaostajal za lučko in je nikoli več ne bi dohitel. To pa pomeni tudi, da nikoli ne bo zadel v zrcalo in nikoli ne bo prišlo do novega impulza. Skratka, čas se bo v vlakcu ustavil. Oglejmo si to dejstvo na nekoliko bolj drastičnem primeru.

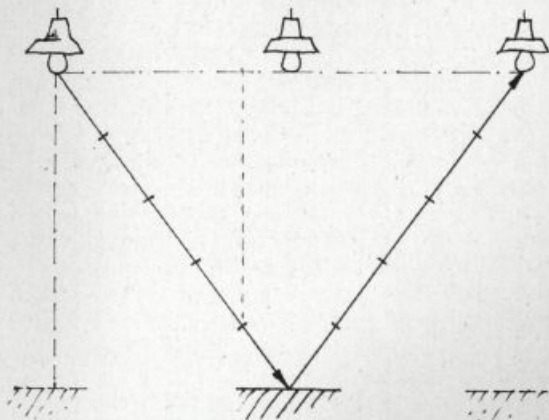
Pelji me žarek v daljave

Oh, kako krasno bi se bilo prepustiti svetlobi, zajahati žarek in odhiti z njim v širne daljave vesolja odkrivati nove svetove, spoznavati obilico zanimivih novih ljudi (kkm) ... Poditi se brez meja, svoboden, srečen, neomejen, vseprisoten, vseveden (morda zdaj že malo pretiravam), božanski ... Pozabi, stari, pozabi. Tudi če to ne bi bilo popolnoma nemogoče, pa čisto zanesljivo je zaradi vseh odvečnih kilogramov, ki jih prenašaš naokrog (ta argument se na prvi pogled ne zdi logičen, vendar izhaja iz dejstva, da se s svetlobno hitrostjo lahko gibljejo le delci brez mase), bi bilo strašansko dolgočasno. Od poti ne bi imel čisto nič. Neprijetno dejstvo številka ena: ker se giblješ s svetlobno hitrostjo, te svetloba ne more dohajati (le caplja za tabo), tako da je tvoje široko obzorje vesoljskega popotovanja zloženo na eno samo piko direktno v smeri potovanja! Neprijetno dejstvo

Slogan J. J. Rousseauja:
Nazaj k prebavi.

številka dve: tudi če zanemarimo dejstvo, da ničesar ne vidiš in predpostavim, da je razgled čudovito pester, nimaš od potovanja čisto nič. Zakaj? Ker se zate potovanje nikoli ni zgodilo. Ni ga bilo. Sploh nisi potoval. V nekem trenutku piješ kavo v svoji normalni beznici, v naslednjem trenutku pa se znajdeš v rokah sluzastih zelenih krvavookih

pošasti pet milijonov svetlobnih let od svoje kave. Spet ne bom posebej omenjal, da se je tvoja kava v tem času že zdavnaj ohladila, da so se vsa nadaljevanja Santa Barbare že zdavnaj iztekla (čeprav je to morda res malo drzna trditev), da so kosti vnkov tvojih pravnukov že zdavnaj postale sestavni del hrane pravadne generacije tebi popolnoma neznan, vendar zdaj že izumrla vrste dreves (saj veš, onesnaženost zraka in ostale neumnosti). Na Zemlji je med potovanjem, ki ga zate sploh ni bilo, preteklo pet milijonov let.

Prostor in čas

Iskanje odgovora na vsa vprašanja, ki so se nam do zdaj zastavila, nas pripelje do vprašanja narave prostora in časa. Oglejmo si najprej, kako si predstavljamo prostor in čas v klasični sliki, kasneje pa bomo poskušali ta koncept dopolniti s pogledi relativistične fizike.

S časom bomo opravili zelo na hitro. V klasični sliki je čas nekaj absolutnega, vnaprej danega. Obstaja zunanja ura, ki meri čas celotnemu vesolju. Pojem istočasnosti je jasno definiran in velja za vse kraje enako. Vse ure v vesolju lahko torej umerimo na isti čas.

Pojem prostora je relativen že v klasični sliki. Če se peljemo z vlakom in spustimo v kupeju kamen na tla, bomo videli, da kamen pada navpično, torej po premici. Kar pa ne bi mogli reči tudi za opazovalca ob progi. Zanj naš kamen pada po paraboli. Vprašanje, po kakšni krivulji pada kamen "v resnici", je zato za naš um precej provokativno. Ob njem se zavemo relativnosti prostora in odvisnosti gibanja od gibanja opazovalca. Iz nadaljevanja takšnega razmišljanja in opazovanja sledi posebno (ali v klasični mehaniki Galilejevo) načelo relativnosti. Vsi inercialni opazovalni sistemi

so torej enakovredni in jim vladajo enake gibalne enačbe. (Da to ne velja za pospešene opazovalne sisteme, nam je takoj jasno, če si predstavljamo sebe, kako privezani sedimo na enem od vrtiljakov v Gardalandu. Sile, ki jih v tem položaju čutimo, niso niti približno enake spokojnemu vzdušju v domačem fotelju, pa tudi kamen bi odletel iz naše roke v krivulji, za katero nikakor ne bi mogli reči, da je parabola ali celo premica.)

Odkritje elektrodinamičnih enačb, ki napovedujejo obstoj elektromagnetnega valovanja (od radijskih valov preko svetlobe do rentgenskih žarkov), je uvedlo v fiziko novo težavo. Elektrodinamične enačbe namreč napovedujejo hitrost elektromagnetnega valovanja (svetlobe) v vakuumu, ne povedo pa, na kateri inercialni opazovalni sistem se nanašajo. Po načelu relativnosti bi morale veljati za vsak tak sistem, po načelu "zdrave pameti" pa to ne more biti res. (Zdrava pamet pravi: "Če se nekdo giblje s pol svetlobne hitrosti proč od mene in sveti v smeri gibanja, potem se ta žarek giblje od mene ne le s svetlobno, temveč s poldruho svetlobno hitrostjo!") Iskanje privilegiranega opazovalnega sistema ob koncu prejšnjega stoletja ni dalo nobenih rezultatov. In tako so nadaljevali po Sherlocku Holmesu: "Če zavrneš vse ostale možnosti, potem je pravilna tista, ki ostane, pa če je še tako neverjetna."

Prostor - čas

Gibanje vpliva na tek časa. Za opazovalca ob progi je dogajanje v vlakcu nekakšni "slow motion", katerega hitrost je odvisna od hitrosti vlaka. Če bi (hipotetično) vozil vlak s svetlobno hitrostjo, za zunanjega opazovalca ostane stanje v njem le še fotografija nekega trenutka, ki se je po njegovem času zgodil bogve kje in bogve kdaj v preteklosti. To je druga plat medalje v zgodbi o potovanju na krilih svetlobnega žarka. Čas ni zunanji parameter, temveč je lastnost gibanja.

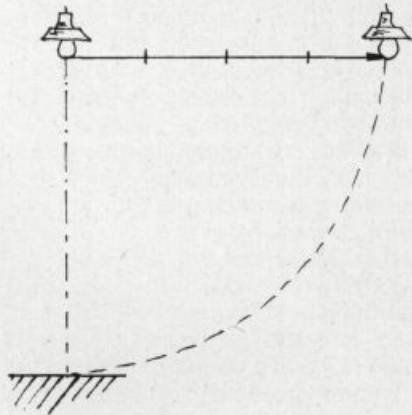
Isto resnico bom poskušal povedati še z besedami *Charlesa Nordmanna*, enega prvih in najboljših popularizatorjev teorije relativnosti: "čas je bil v klasični fiziki kakor reka, ki nosi pojave na enak način kot reka ladje. Takrat, ko ladij ni, teče reka z istim, nespremenjenim tokom dalje. Tudi prostor je kot obala te reke neodvisen od ladij, ki plujejo mimo. Toda po Einsteinu to ne drži. Ko ni ladij, ne teče niti reka. Pa tudi oblika obale-prostora se spreminja pod vplivom ladij."

V tej točki se moramo posloviti od ločenih konceptov prostora in časa. V teoriji relativnosti namreč govorimo o

prostoru-času kot o štiridimenzionalnem prostoru. Čas predstavlja le četrto koordinato, katere spreminjanje je odvisno od gibanja, enako kot spreminjanje vseh ostalih koordinat. S to razliko seveda, da časovna koordinata zmeraj raste. Potovanje v preteklost po teoriji relativnosti ni možno. (Tukaj bi morala slediti razprava o kavzalnosti in o paradoksih potovanja skozi čas, vendar si jo moramo zaradi omejenega prostora prihraniti za kako drugo priložnost.)

Posebno razpravo bi si zaslužila obravnavava navideznih paradoksov, ki sledijo iz posebne teorije relativnosti. Gre za paradokse naslednjega tipa: "Če se ti giblješ, ti čas teče počasneje. Toda ker sta najina sistema enakovredna, je zate moj čas počasnejši kot tvoj. Vprašanje je, kakšni bosta najini starosti, ko se po dolgem času spet srečava?"

Zaključimo z Einsteinovimi besedami, ko je poskušal v nekaj stavkih izraziti bistvo svoje teorije: "Metodo in vsebino teorije relativnosti lahko opišemo v nekaj besedah. Že v starih časih je bilo znano, da je gibanje relativno, torej glede na nekaj. Kljub temu dejstvu je fizika temeljila na pojmu absolutnega gibanja. Optika izhaja iz ideje o posebnem gibanju, ki se razlikuje od drugih. To je gibanje skozi svetlobni eter, tako da je eter simboliziral pojem absolutnega mirovanja glede na vakuum. Če bi nepremični eter, ki preveva ves prostor, v resnici obstajal, bi se lahko gibanju glede na njega pripisal absolutni smisel. Takšen pojem bi lahko bil osnova mehanike. Poskusi, da bi to privilegira-

no gibanje odkrili, so ostali brez uspeha. Takrat smo se vrnilo na problem gibanja v etru in teorija relativnosti je to storila sistematično, saj izhaja iz predpostavke o neobstoju privilegiranih gibanj v naravi in analizira zaključke iz takšne predpostavke."

Naslednjič se bomo ukvarjali s splošno teorijo relativnosti in ekvivalenco mase in energije, o čemer tukaj ni bilo nič povedanega, dotaknili pa se bomo tudi s tem povezanega, v znanstveni fantastiki zelo popularnega problema črnih lukenj.

Marko Žerdin

V neskončnost in nazaj

Ko sem bil mlajši, sem se odločil, da bom napisal največje možno število. Vzel sem list papirja in kemični svinčnik in pričel pisati. Začel sem z enico, ki sem ji dodajal ničle. Napolnil sem že kar nekaj vrstic, preden se mi je pričelo svitati, da je to precej neumno početje, saj sem lahko dobljeno število kadar koli povečal tako, da sem mu dodal ničlo na koncu. In tako sem prišel do spoznanja, da sem si zadal nerešljivo nalogo. Pravzaprav neskončna števila znamo zapisati, vendar ne s števki, temveč z dogovorjenimi simboli, kakršen je npr. .

Kot pravijo znanstveniki, neuspešnih poskusov ni. Iz vsakega, tudi iz tistih, ki dajo drugačne rezultate od pričakovanih, se lahko človek nekaj nauči, če ne drugega to, da so naša predvidevanja bila napačna. In tako tudi moj naivni poskus ni bil zaman, saj se mi je zastavilo zanimivo vprašanje, kaj sploh je neskončno število (in hip za tem, kaj je pravzaprav neskončnost nasploh). Neskončno je pojem, pod katerim si vsakdo nekaj predstavlja, pa vendar nič določenega. Pravzaprav si vsak predstavlja nekaj drugega.

Torej, če počasi preidemo k stvari, tale članek je namenjen iskanju odgovora na zgoraj zastavljeno vprašanje. Ne bom poskušal poiskati univerzalnega odgovora, temveč le matematična vidnja zgoraj omenjenega problema.

Vsa težavnost dobre formulacije neskončnosti se skriva v tem, da si pod tem pojmom zelo težko nekaj predstavljamo, oziroma, bolje rečeno, naše predstave niso posebej dobre. Zenonovi paradoksi, o katerih smo govorili lani, ne govorijo le o nezmožnosti gibanja, temveč so tudi kritika ljudskega razmišljanja o neskončnosti in opozorilo, naj se ljudje raje izogibajo razmišljanju o neskončnem.

Kako se je vse začelo?

Kot že tolikokrat poprej, se tudi ta

zgodba začne v antični Grčiji. Prvi naj bi na obliko neskončnosti, kateri se niso mogli izogniti, naleteli pitagorejci (verska ločina, ki jo je osnoval Pitagora v 6. st. pr.n.št.). Pitagorejci so verjeli, da vesolju vladata dva principa: Peras, ki naj bi predstavljal vse dobro (in končno) in Apeiron, ki naj bi predstavljal vse slabo (in neskončno, neomejeno). Verjeli so, da je vse konstituirano iz naravnih števil in njihovih razmerij (torej pozitivnih racionalnih števil). Ta trditev je temeljila na prepričanju, da Peras vedno podjarmi Apeirona.

Vendar se je to prepričanje popolnoma podrlo z odkritjem iracionalnega števila (hipotenuza v pravokotnem trikotniku, ki ima kateti dolgi 1 enoto, je dolga 2 enote, kar je iracionalno). Iracionalna števila so kot vemo tista, ki jih ne moremo izraziti z ulomkom (torej kot kvocient dveh celih števil). To pa je pomenilo priznanje neskončnosti. Le-ta je v 2 vsebovana na isti način kot v vsakem drugem iracionalnem številu. Iracionalna števila imajo namreč neskončen decimalni zapis, ki nima ponavljajočega se vzorca (če bi ga imelo, bi se dalo zapisati kot ulomek).

V 4. st. pr.n.št. je Aristotel spoznal splošnejši problem. Tudi če pozabimo na 2, nam vsakdanje življenje ponuja več kot dovolj argumentov za priznanje neskončnosti. Čas nima videti konca, prav tako je videti, da lahko razpolovimo vsako količino (če že ne v praksi, pa vsaj v mislih). Dober primer je tudi zgoraj opisani spodleteli poskus. Po drugi strani pa so neskončnosti oporekali primeri kot so npr. Zenonovi paradoksi (poglej lanski letnik Tribune!).

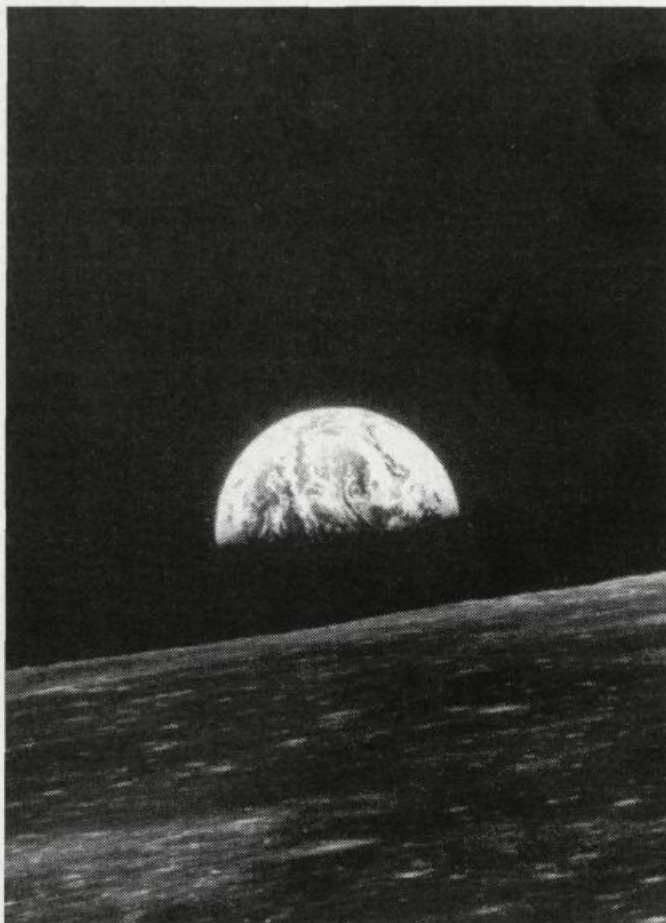
Aristotel je videl rešitev v ločevanju med dvema vrstama neskončnosti, med dejansko neskončnostjo in med potencialno neskončnostjo. Dejanska neskončnost je neskončnost, ki obstaja v neki točki časa (torej v nekem trenutku), medtem ko je potencialna

neskončnost tista, ki se razteza preko nekega časovnega intervala.

Za vse težave, na katere naletimo pri razmišljanju o neskončnosti in njeni uporabi, naj bi bila kriva dejanska neskončnost, medtem ko je potencialna neskončnost osnovna lastnost realnosti in zato zasluži priznanje v vsakem procesu, ki je lahko neskončen (kot je npr. štetje). To ločevanje je ponujalo tudi razrešitev Zenonovih paradoksov.

Oporekati dejanski neskončnosti pomeni oporekati sami ideji, da bi lahko obstajalo nekaj, kar bi bilo večje od vseh končnih merjenj.

Z dejansko in potencialno neskončnostjo so se matematiki spet pričeli ukvarjati kakšnih 2000 let kasneje z razvojem infinitezimalnega računa, katerega začetnika sta Isaac Newton in Gottfried Wilhelm Leibniz konec 17. stoletja, vendar so njuna dela še brez potrebne matematične strogosti, ki jo infinitezimalnemu računu kasneje doprineseta Karl Weierstrass in Augustin Louis Cauchy. Tipičen primer je bilo delo z neskončno majhnimi količinami. Včasih so jih enačili z nič in tako pri

Truplo v bazenu:
Ameriška romantika.

prištevanju k drugemu številu le -emu niso spremenili vrednosti. Ob drugi priložnosti pa so privzeli, da so različna od nič, tako da so lahko z njimi delili.

Ali je lahko kos enako velik kot celota?

Weierstrassovo in Cauchyjevo delo je dalo oporo večini matematikov tedanje dobe, tako da so v ospredje stopili srednjeveški paradoksi, ki so se ukvarjali z močjo množic.

Množici sta enako močni, če obstaja bijektivna preslikava med njima (to pomeni, da lahko tvorimo pare z elementi prve množice in elementi druge množice, ne da bi v kateri izmed njih ostali nezasedeni elementi).

Oziroma preprosteje povedano, množici sta enako močni, ko vsebujeta isto število elementov.

Moč je definirana z bijektivnimi preslikavami in prav te so jedro problema. Medtem ko na končnih množicah deluje vse brez težav, pa se zaplete, ko pričnemo gledati neskončne množice. Najenostavnejši primer so vsa naravna števila in vsa soda števila. Na prvi pogled izgleda, kot da je naravnih števil več (v naivni veri bi lahko rekli, da jih je celo dvakrat več, saj je vsako drugo naravno število sodo), vendar ni tako. Obstaja bijektivna preslikava iz naravnih števil v soda (množenje z 2) in tudi bijektivna preslikava iz sodih v naravna (deljenje z 2), torej sta množici enako močni. Paradoks je očiten, toda še bolj zanimiv primer je raziskoval Galileo. V njegovem primeru so v prvi množici naravna števila, v drugi pa kvadrati naravnih števil (bijektivni preslikavi sta kvadriranje v eno smer in korenjenje v drugo), ki sta enako močni in imata še eno zanimivost. Razdalje med števili v drugi množici postanejo poljubno velike (med kvadratom števila n in kvadratom $n+1$ je več kot $2n$ prostora). Množica kvadratov je vse redkejša, pa vseeno vsebuje enako število elementov kot množica vseh naravnih števil.

Podobnih primerov je še zelo veliko in vsi tudi niso vezani na različne množice naravnih števil. Lep geometrijski primer sta dve različno veliki sferi (recimo žogica za namizni tenis in košarkaška žoga), ki tudi vsebujeta enako število točk.

*Mnogo trupel v bazenu:
West side story.*

Kako si naj vse skupaj smiselno razložimo? Vsekakor ne bi ničesar rešili, če bi se neskončnim množicam preprosto izogibali. Aristotelov pogled preprosto zanika možnost, da lahko naenkrat združimo neke neskončno stvari (recimo točk). Problem je rešil šele nemški matematik Georg Cantor.

Rešitelj Cantor

Cantor je sprejel bijektivne preslikave za definicijo moči in je kot takšno sprejel tudi dejstvo, da je sodih naravnih števil ravno toliko kot vseh naravnih števil. Paradoks, da je del enako velik kot celota, lahko celo uporabimo kot definicijo neskončnih množic.

Do tod vse lepo in prav, toda še zmeraj ostaja vprašanje, ali so vse neskončne množice enako velike? Cantor je trdil in dokazal, da ne. To dejstvo sledi iz Cantorjevega teorema, v katerem je pokazal, da je vsaka množica manjša od svoje potenčne množice (potenčna množica množice A je množica vseh podmnožic množice A). Različna neskončna števila je označil z hebrejsko črko alef (\aleph) in indeksom (naravna števila na primer imajo moč \aleph_0).

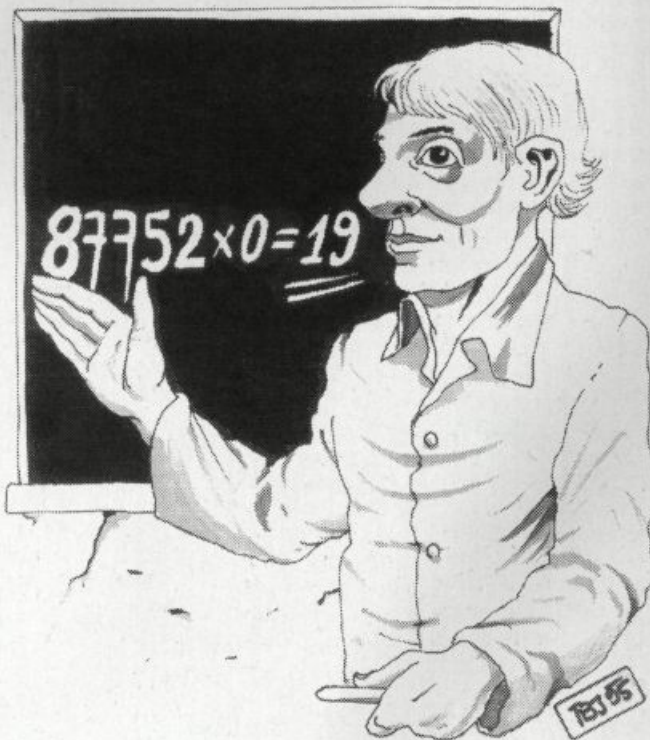
Vendar ni ostal le pri tem. Raziskal je tudi odnose med njimi in razvil neke vrste aritmetiko za njih (raziskal je, kaj dobimo pri seštevanju dveh kardinalnih števil, ali pa množanju,...). Toda nekatere težave so še zmeraj ostale. Cantor je dokazal obstoj različnih neskončnih števil s konstrukcijo (iz manjšega neskončnega števila je skonstruiral večjega), ni pa znal zadovoljivo odgovoriti na to, ali med njimi obstajajo tudi druga neskončna števila. Kot primer lahko vzamemo realna in naravna števila. Lahko je dokazati, da je realnih števil več, toda ne vemo, ali obstaja neskončna množica, ki ima več elementov kot je naravnih števil in manj kot je realnih. Temu problemu matematiki rečejo Can-

torjeva hipoteza kontinuuma.

Cantor je predvideval, da takšna števila ne obstajajo (torej da so števila, ki jih dobimo z njegovo konstrukcijo, vsa neskončna števila), vendar tega nikoli ni bil sposoben potrditi ali ovreči. Šele leta 1963 je Paul Cohen dokazal, da je hipoteza kontinuuma v Zermelo-Franklovem sistemu aksiomov nedoločljiva, kar pomeni, da ne moremo hipoteze niti potrditi niti ovreči. Cohenovo spoznanje je bistveno omajalo vero matematikov v obstoječo teorijo množic in matematiki so si dolgo prizadevali, da bi našli manjkajoči aksiom. Ker v svojem početju niso uspeli, prevladuje danes prepričanje, da ga ni, iz česar pa sledi, da ne obstaja le ena teorija množic (do podobne ugotovitve so prišli matematiki v 19. stoletju, ko so spoznali, da ne obstaja le ena "pravilna" geometrija, temveč tri različne).

Marsikoga verjetno zanima, zakaj je neskončnost tako pomembna. Zakaj se ji preprosto ne izogibamo? Mnogi so namreč mnenja, da razumevanje neskončnosti presega človekove sposobnosti. Žal (ali pa tudi ne) je pa neskončnost koncept, ki ga pri svojem delu ne potrebujejo le matematiki. Očitno igra pomembno vlogo pri infinitezimalnem računu, ki pa ni samo domena matematikov, temveč tudi kemikov in fizikov (in še bi se kdo našel). V praktično vseh tehniških strokah naletimo na probleme, kjer igra neskončnost in razumevanje le-te pomembno vlogo, le da se tega marsikdaj ne zavedamo. Zato bo postalo razumevanje neskončnosti zelo pomembno za nadaljnji razvoj človeštva (in še posebej njegove tehnologije).

Marko Samastur

V KATERI HLEV PELJATI RAČUNALNIK?

Primerjava računalniških omrežij

Kje smo danes in kje tiči prihodnost

Računalništvo, ki se je rodilo v tem stoletju, je v našem življenju spremenilo že marsikaj. Danes si v modernem podjetju dela brez računalnika ne moremo več predstavljati, prav tako se le-ta nahaja že v večini naših domov. V bodoče pa bo računalnik predstavljal bistvo komunikacije med ljudmi, življenja brez njega pa si kratkotalno ne bomo mogli več predstavljati.

Začetki računalniških komunikacij

Razvoj računalniških komunikacij je posledica iz potrebe po povezavi računalnikov. Prve povezave so bile za današnje razmere zelo primitivne. Navadno so bili to običajni serijski kabli, ki jih lahko danes kupimo v vsaki računalniški trgovini. Z njimi si lahko dva računalnika izmenjujeta podatke, prenos podatkov je počasen, omejen pa je samo na dva računalnika. Kasnejša lokalna omrežja so omogočila podjetjem delo z več neodvisnimi računalniki in s pretokom podatkov med njimi. Razvoj računalniške komunikacije v globalnem smislu pa se je začel s povezavo med seboj zelo oddaljenih računalnikov. Globalna komunikacija zahteva prenos podatkov od nekaj metrov pa vse do na tisoče kilometrov oddaljenega kraja na drugem koncu sveta. Ker pa v samem

začetku niso imeli ne časa in denarja, da bi s kabli povezali vse kraje na svetu, so se s pomočjo modema oprli na obstoječe telefonsko omrežje, kasneje pa so prišli prav tudi sateliti, ki jih je NASA vsake toliko časa pridno izstreljevala v vesolje.

Na samem začetku si torej niso mogli pošiljati velikih količin podatkov, tu in tam torej le kakšen "Zdravo!" in pa "Kako se imaš?". Razen ameriške vojske seveda. Ta si je v tem času že zgradila pravo računalniško omrežje, imenovano ARPAnet, ki pa so ga kasneje ponudili v uporabo še univerzam in drugim organizacijam, danes pa ga poznamo pod imenom Internet. V začetku je bil namenjen le medsebojni povezavi računalnikov, da bi vsi strokovnjaki lahko uporabljali skupne vire podatkov in tako znižali stroške za nabavo novih računalnikov.

Začetki računalniške komunikacije so bili torej omejeni na določene kroge ljudi, ki so bili z računalništvom tesno povezani, danes pa ima možnost povezave z ostalim svetom že vsak smrtnik. Večji (za nas aktualni) ponudniki komunikacijskih storitev v Evropi so Internet, CompuServe in Microsoft Network, zraven pa še kar mrgoli manjših BBS-ov in nekaterih drugih sistemov. Zaradi njihove aktualnosti si jih bomo poglobljevali in naredili manjšo primerjavo med njimi.

pa je mnogokrat okrnjena različica Interneta z le nekaterimi storitvami.

V Internetu ni nobenih globalnih pravil o tem, kako naj kdo kaj dela. Uporabnik ima mnogo možnosti za dostop do informacij. Glavne izmed teh možnosti so: Telnet, File Transfer Protocol (FTP), E-Mail, Usenet in World Wide Web (WWW). Medtem ko bo FTP že kmalu preteklost, je WWW sedanost in baza za prihodnost. WWW je namreč primeren za širok krog ljudi, torej tudi za uporabnike z najmanj znanja o računalnikih.

Internet je omrežje, sestavljeno iz mnogih manjših omrežij. Ima popolnoma decentralno arhitekturo, tako da ne moremo reči, da za vsem skupaj stoji en velik računalnik, ki vse skupaj kontrolira. V mrežo je vključenih okrog 30.000 manjših omrežij z okrog 300.000 računalniki. Uporabnikov je zelo veliko, tako da lahko vsak član najde prijatelje, ki imajo podobne interese.

Poleg dobrih strani ima Internet tudi slabosti. Ena izmed največjih slabosti Interneta v tem trenutku je preobremenjenost in s tem počasnejši dostop do podatkov. Preobremenjenost je na eni strani posledica relativno počasne rasti novih vozlišč ter počasnega prehoda na optične povezave, na drugi strani pa porast Internetovih uporabnikov (do leta 2000 za okrog 2000%).

Internet

Danes ima Internet že več kot 30 milijonov uporabnikov. Direktni dostop do Interneta je v Sloveniji omogočen že skoraj vsakemu študentu, mnogim dijakom in drugim v šolstvu, ki lahko vse storitve na Internetu uporabljajo brezplačno. Ostali državljani se lahko najpogosteje neposredno preko kakšnega zastopnika za Internet, ali pa posredno preko kakšnega drugega informacijskega sistema. Neposredne povezave so dražje, saj navadno ne temeljijo na telefonskem omrežju, posredni dostop

CompuServe

CompuServe je največje komercialno omrežje na svetu. Ima več kot 3 milijone uporabnikov. Na CompuServe se lahko prijavi vsak, ki ima računalnik, telefon in modem ter nekaj denarja za naročnino. Edina slabost pri vsem skupaj pa je, da je najbližja CompuServe centrala na Dunaju, tako da lahko mesečno plačo shranimo za telefonski račun ob koncu meseca. Sicer pa je na omrežju CompuServe vsako računalniško podjetje, ki na sebe nekaj da. S tem je mogoča tehnična podpora za večino programov in računalnikov na trgu. CompuServe je zelo urejen sistem in zato primeren za tiste, ki hočejo v trenutku najti neko informacijo. Do informacije lahko pridemo enostavno in brez celodnevne "surfiranja" po omrežju, omogočen pa je seveda tudi dostop do Internet-a.

Ker je CompuServe privatno podjetje, stoji za celotnim sistemom množica ljudi, ki se ukvarja z urejanjem podatkov in tehnično podporo omrežja. Zaradi tega so vse informacije v sistemu kategorizirane, prenos podatkov pa je tudi bolj varen pred nezaželenimi hekerji. Sistem ima več central po svetu, ki so med seboj povezane, tako da imajo upo-

gramov kar preko računalnika, ki bo priključen v omrežje. Ker je to privatno podjetje, je poskrbljeno tudi za varnost in tako onemogočeno zlorabljanje kreditnih kartic.

Smeri razvoja, investicije

To, da se danes govori o "super information highway", je že vsem znano. Tisti, ki imajo danes denar, ga investirajo v komunikacijsko prihodnost. Vojna podjetij za kos informacijske pogače je velika. Podjetja in država investirajo milijarde dolarjev v razvoj infrastrukture,

ce z računalniki? Obstoječe telefonsko omrežje je prešibko za prenos velike količine slik v kratkem času (za dobro video sliko je potrebnih okrog 50 slik v sekundi!). In tukaj priskočijo na pomoč moderni računalniki, ki na podlagi optičnih omrežij omogočajo prenos do nekaj milijard bitov v sekundi! Računalniki lahko slike tudi komprimirajo in s tem omogočijo prenos še večjih količin podatkov.

Pogled v prihodnost

Kaj lahko pričakujemo od prihodnosti? Ena izmed stvari, ki se bodo zgodile v prihodnosti, je vsekakor medsebojna povezanost računalniških omrežij. Uporabniki bodo lahko komunicirali z vsemi ljudmi, ne glede na to, v katerem omrežju bodo prijavljeni. Vse skupaj bo ena velika informacijska avtocesta, ki bo povezovala vsa omrežja.

Računalnik bo v bodočnosti v naših domovih predstavljal združitev televizorja, videa, telefona, telefaksa in fotokopirnega stroja. PC-TV torej. Že danes niso več redki računalniki, ki zmorejo predvajanje video posnetkov, televizijskih programov in sprejemanje telefaksov. Skener in laserski tiskalnik bosta imela še funkcijo fotokopirnega stroja in telefaksa. S kamero, vgrajeno

strojne in programske opreme, ki bo v bodočnosti krasila naše domove. Tepejo se podjetja kot so AT&T, IBM, Intel, Motorola, Microsoft ... In kaj delajo? V mnogih ameriških velemestih preizkušajo interaktivno televizijo, videofon, video konference in podobno.

Interaktivna televizija se razlikuje od

rabniki po vsem svetu dostop do identičnih podatkov.

Microsoft Network

Da pa ljubitelji Windows 95 ne bi ostali praznih rok, je poskrbel Bill Gates s svojim najnovejšim draguljem, ki se imenuje Microsoft Network. Za navadnega človeka je to omrežje najlažje dosegljivo: potrebujete le modem in pritisk na miško. (ter seveda "nekaj" denarja za naročnino in telefonijado v tujino). Razen običajnega dostopa do Interneta je omogočeno tudi direktno komuniciranje med uporabniki, dostop do informacij o Microsoftovih produktih, računalnikih in drugih programih, v bodoče pa lahko pričakujemo tudi prehod na interaktivno predvajanje vseh vrst filmskih posnetkov. Za razliko od Interneta stoji v ozadju množica organiziranih ljudi, ki skrbijo za red podatkov. Na primer najzanimivejše informacije se shranjujejo v posebnih bazah podatkov (Knowledge Database) in so tako dostopne vsak trenutek vsakemu uporabniku.

Microsoft Network je torej ena izmed stvari o kateri se bo v bodoče še dosti govorilo. V prihodnosti bomo lahko kupovali nove verzije Microsoftovih pro-

Microsoft Network	
Prednosti	<ul style="list-style-type: none"> • najenostavnejši dostop do sistema • urejenost podatkov • v prihodnosti veliko uporabnikov (zaradi zagotovljene popularnosti)
Slabosti	<ul style="list-style-type: none"> • stroški komuniciranja (klicanje v tujino) • monopol Microsofta (mogoče celo prednost za uporabnika - tako bodo vsaj drugi poskušali ponuditi več)
Smeri razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • prodaja programov po žici • interaktivna televizija • omogočiti dostop za širok krog uporabnikov

CompuServe	
Prednosti	<ul style="list-style-type: none"> • velika urejenost podatkov • varnost prenosa sporočil • relativno hiter dostop do podatkov z vseh koncev sveta • veliko servisov za posebne storitve • tehnična podpora preko računalnika
Slabosti	<ul style="list-style-type: none"> • stroški naročnine in telefoniranja s tujino • centralna struktura in s tem omejene možnosti za druga podjetja
Smeri razvoja	<ul style="list-style-type: none"> • povezovanje z drugimi omrežji • zniževanje stroškov za končnega uporabnika in širitev storitev

današnje televizije v samem bistvu: gledalci ne gledajo narejenega televizijskega programa, temveč si sami izbirajo, katere filme in risanke bodo gledali. Naročnina je odvisna od tega, koliko časa smo preživeli pred televizorjem in ne od tega, koliko televizi-zorjev imamo v stanovanju!

In kakšno zvezo imajo interaktivna televizija, videofon in video konferen-

ce v računalnik, pa bo omogočen še videofon. Video kasete bodo nadomestili sodobni optični diski s kapacitetami nekaj deset gigabytov, ki bodo podobni današnjim CD-jem, vendar bo na njih možno tudi snemati in to do 20 dvournih filmov! Prve takšne diske lahko pričakujemo ob koncu naslednjega leta.

V prihodnosti bo večina domov imela dostop do informacijske avtoceste in s tem do vseh televizijskih postaj, podjetij in drugih zemljanov. Stroški komuniciranja se bodo znižali na raven današnjega telefona, ne smemo pa pozabiti, da se bo vsaka zahtevnejša storitev tudi posebej zaračunala. Na informacijski avtocesti si bomo lahko ogledali poljubne filme, kupili pohištvo ali pa si naročili pizzo in temu ustrezno tudi plačali. Pisatelji bodo lahko svojim založnikom poslali besedila kar od doma, učenci pa bodo lahko prepisovali domače naloge ležeč v postelji (tako kot sedaj ...).

Marko Krajnc

BOŠTJAN RESINOVIČ

ODLOČANJE, ČLOVEK IN RAČUNALNIK

Že dolgo uporabljamo informacijsko tehnologijo na toliko področjih, da je njihovo število postalo kar nepregledno. Kakšno stopnjo pomoči nam računalniki lahko nudijo, je odvisno od sfere uporabe; bolj ko ta zahteva tehtno presojo, bolj nepogrešljiv je človek pri končni odločitvi. In kako nam računalniki lahko pomagajo odločati?

Nivoji uporabe informacijske tehnologije so različni: od enostavne računalniške pismenosti, ki ni koristno izkoriščena, preko razbremenitve pri rutinskem delu, nujenosti možnosti opravljanja operacij, ki bi jih bilo mogoče opravljati tudi peš, a je to v praksi prezahtevno, do odpiranja povsem novih horizontov v sistemih za intenzivno uporabo znanja.

Dejanski napredek predstavljata pravzaprav zadnja dva nivoja. Ilustracija tretjega so črkovalniki (predvsem za tuje jezike, ki jih poznamo iz urejevalnikov teksta), pri četrtem pa gre v največji meri za ekspertne sisteme, kompleksne pripomočke za podporo strokovnemu znanju.

ODLOČANJE

Odločanje je proces, s katerim se srečujemo vsak dan. Definiramo ga lahko kot izbiro neke variante izmed več možnih in to tako, da bo najbolj ustrezala postavljenim ciljem. Na videz enostavna operacija pa je, kot vsi vemo, lahko vse prej kot to. Problemov, ki lahko nastopijo, je več vrst: zapleteni ali nepopolno definirani cilji, preveliko število parametrov, ki jih je pri odločitvi potrebno upoštevati, njihov napačen izbor ali zgrešeno rangiranje po pomembnosti, nepopoln ali preširok nabor variant, neobstoječi ali napačni podatki o lastnostih variant in drugi. Ali se jim je mogoče z uporabo računalnika izogniti? Vsem prav gotovo ne. Tehnologija tudi na tem področju ne more samostojno pripraviti nabora variant ali relevantnih parametrov, pomaga pa pri premagovanju kompleksnosti ter omogoča temeljite in pregledne KAJ-ČE analize v primeru nepopolnih

oziroma vprašljivih podatkov. Smiselna je torej uporaba na tretjem oziroma četrtem od zgoraj omenjenih štirih nivojev uporabe informacijske tehnologije.

FORMALIZACIJA

Prvi korak za računalniško podporo odločanju je teoretične narave - zagotoviti je treba formalen opis odločitvenega procesa, kajti le tako je mogoče njegovo modeliranje s pomočjo informacijske tehnologije. Čeprav formalizacija ni trivialna, se vanjo ne bomo spuščali, povejmo le, da v računalniku predstavimo vsako varianto, opisano z množico atributov (oziroma parametrov, ki so za odločitev po našem mnenju relevantni) in funkcijo koristnosti, s katero variante vrednotimo. Enoparametrsko ocenjevanje je enostavno, vendar v praksi praviloma nastopa več parametrov, ki jim je potrebno nekako določiti pomembnost. Želimo se odločiti za varianto, ki je boljša po parametru x in ni slabša po y in tako z vsakim parom atributov. Ker ti v praksi pogosto niso neodvisni (na primer cena in kvaliteta), se odločanje precej zakomplicira in potrebno je proučevati ali se poslabšanje po nekem kriteriju kompenzira z izboljšanjem po drugem ali ne, pri čemer je seveda nujno upoštevati pomembnost posameznih kriterijev (parametrov). Skupna ocena je nazadnje agregirana iz delnih ocen s pomočjo funkcije koristnosti, ki je lahko določena na tri osnovne načine: aksiomatsko, kar je edini formalno pravilen način, a je v praksi redko uporabljen; z neposrednim, ad-hoc pristopom, kjer si jo gladko izmislimo le na podlagi izkušenj ali občutka, kar je, čeprav se morda sliši malce naivno, najbolj pogost in ponavadi povsem ustrezen način; ali pa na podlagi učnih primerov, ko računalnik z avtomatskim učenjem funkcijo koristnosti konstruira sam.

RAČUNALNIK

Kje lahko torej koristno pomaga računalnik? Kot že omenjeno, celo pri določanju funkcije koristnosti, vsekakor pa s poenostavitvijo pri vnosu opisa variant ter izračunavanju delne in končne ocene pri posameznih variantah. Še posebej se izkaže pri odločanju s tveganjem, takrat torej, ko so opisi vseh ali nekaterih variant nepopolni, ali kadar vemo, da držijo le z neko približno določeno verjetnostjo. V

takih primerih tehnologija izjemno pospeši vrednotenje različnih verzij, saj lahko izvede KAJ-ČE analizo; za manjkajoče parametre vstavi različne vrednosti iz domene, variira verjetnosti pri približno določenih podatkih in poda rezultate vseh različic ter na ta način poveča kvaliteto odločitve, saj odločevalcu poglobi vpogled v problematiko in mu morda odpre nove aspekte. Podobno je v primerih, ko se je težko odločiti, kakšno pomembnost pripisati posameznemu kriteriju. Spet pride v poštev podrobnejše proučevanje različnih verzij.

Ena najvažnejših funkcij računalnika v procesu odločanja pa je povečanje transparentnosti odločitve. Kadar je potrebno izbrano varianto zagovarjati, nudijo orodja za podporo odločanju razlage odločitev v obliki poročil. Izpostavijo dobre in slabe strani variant in razloge, zakaj so bile posamezne izmed njih izključene; predstavijo relativne pomembnosti kriterijev; pregledno opredelijo funkcijo koristnosti oziroma odločitvena pravila, uporabljena v postopku; opozorijo na nepopolne ali le z določeno verjetnostjo definirane podatke.

RAČUNALNIK ALI ČLOVEK

Iz povedanega je jasno, da računalnik ne more odločati namesto človeka, lahko pa mu odločitev pomaga sistematizirati, poenostaviti in skrajšati, lahko mu jo pomaga bolje razumeti in ji dvigniti kvaliteto. Pravzaprav tako kot na drugih področjih uporabe.

POVRATEK ODPISANE

30. april 1993 predstavlja v ženskem tenisu prav gotovo enega najpomembnejših datumov. Tega dne je namreč Günther Posch izvedel atentat na takrat 19-letno Moniko Seleš, ko je igrala dvoboj s Steffi Graf na teniškem turnirju v Hamburgu. Po tem atentatu je Monika izgubila s teniških terenov, ugibanj o njeni morebitni vrnitvi je bilo veliko, vse dileme pa je razrešila 29. julija letos, ko je z ekshibicijskim srečanjem proti Martini Navratilovi tudi uradno napovedala povratek na teniška igrišča.

Monika se je po atentatu zaprla za zidove svoje vile v ameriški Sarasoti, v javnosti pa se je pojavila ponavadi le na kakšnih prireditvah z veliko glamourja. O njej skorajda ni bilo nobenih informacij, še največ pa so pokazale fotografije, na katerih je bilo mogoče opaziti Moniko z mnogo več kilogrami, kot jih je imela pred atentatom. Tistih novinarjev, ki so jo zalezovali okrog njene vile, to sploh ni čudilo, saj naj bi se v vilo pravažale ogromne količine hamburgerjev, pizz in različnih sladk, ki jih je Monika seveda pridno pospravljala vase.

No, od začetka letošnjega leta pa je bilo slišati vedno več govoric o tem, da se bo sedaj že 21-letna Monika končno le vrnila na teniška igrišča. Kar nekajkrat se je pojavila tudi na različnih teniških prireditvah, kjer je že zamahovala s teniškim loparjem in tako namigovala na skorajšnjo vrnitev. Ko je bil povratek že dokončen, je bilo treba razrešiti le še njen status v tenisu, predvsem kar se tiče ratinskih točk. Čeprav so bile vodilne igralke še v Wimbledonu bolj ali manj složne, da ne bodo pristale na to, da bi si Monika delila prvo mesto na računalniški lestvici, pa je Monikinemu očetu Karolju (tudi s pomočjo Chris Evert in Martine Navratilove, ki je predsednica Združenja teniških profesionalnk) uspelo doseči ta privilegiran status. Za Moniko velja ta status za prvih šest turnirjev, potem pa naj bi veljal rating s teh šestih turnirjev. Ker ta vsota točk še vedno ne bi zadostovala za najvišje položaje, pri WTA najjavljajo, da bodo točke, osvojene na turnirjih, delili s številom turnirjev, s čimer bo položaj Monike na teniški lestvici nedvomno boljši.

Seveda so se takoj ob njeni vrnitvi najpogosteje postavljala vprašanja, kakšen je njen položaj v tenisu v primerjavi z ostalimi igralkami. Zmaga s 6:3 in 6:2 proti veteranki Navratilovi, ki se je že pred enim letom poslovila od aktivnega igranja, je bila sicer dokaj prepričljiva, vendar pa so bili mnogi mnenja, da bo njeno realno moč mogoče videti šele na pravih turnirjih.

Za mesto povratka na WTA Tour si je (morda nekoliko presenetljivo) izbrala Canadian Open v Torontu. Največji kanadski ženski teniški turnir, ki se sicer vsako drugo leto igra tudi v Montrealu in na katerem je pred dvema desetletjema zmagala tudi Mima Jaušovec, ni bil še nikoli deležen takšnega zanimanja širše teniške javnosti. Povratek Monike po 28 mesecih (vmes je postala ameriška državljanka) je bil na prvem turnirju prav veličanstven. V petih srečanjih turnirja ni izgubila niti enega samega niza, izgubila je le 14 iger, pri čemer je v polfinalnem in finalnem dvoboju proti Gabrieli Sabatini oziroma Amandi Coetzer nasprotnicama prepustila le po eno igro. Manjkal je le še posledek - dvoboj s Steffi Graf, ki pa je žal izostal zaradi poraza Steffi z že

omenjeno Coetzerjevo, kar je bil prvi poraz Grafove v letošnjem letu.

Takoj za turnirjem v Torontu se je odigral eden od štirih turnirjev za Grand Slam - US Open, kjer smo v finalu le doživeli tako pričakovani dvoboj Seleševe In Grafove. Dobila ga je sicer Steffi Graf s 7:6, 0:6 in 6:3, vendar se ni mogoče znebiti občutka, da je bila Monika v tem dvoboju oškodovana, še posebej v podaljšani igri prvega niza, ko so ji pri serviranju za niz razveljavili as, pa tudi v skorajda vseh drugih kritičnih trenutkih so bili sodniki na strani Nemke.

Povratek Monike Seleš zelo dobro kaže na to, da se v ženskem tenisu, vsaj kar se igre tiče, ni spremenilo skorajda nič. Kljub temu, da je ni bilo na teniških terenih več kot dve leti, se namreč več kot enakovredno kosa s svojimi tekmicami. Sicer je res, da je vmes kar v nekaj elementih izboljšala svojo igro (v povprečju za 20 km/h hitrejši servis, forehand z eno roko), vendar pa je po drugi strani zaradi odvečnih kilogramov postala n manja gibljiva, to pa bi lahko dolgoročno zagotovo predstavljalo enega njenih največjih problemov.

S povratkom Monike so seveda povezane tudi nekatere nove poteze v poslovnem svetu. Strokovnjaki so izračunali, da naj bi na vsakem turnirju, na katerem igra Seleševa, iztržili samo s televizijskimi pravicami pet milijonov dolarjev več, kot če Monika ne bi igrala. Kar nekaj denarja bo v kratkem zaslužila tudi "mala Mo", s katero je Nike podpisal štiriletno pogodbo, po kateri bo bivša Novosađčanka dobila najmanj 25 milijonov dolarjev.

Ženski tenis se tako z Moniko Seleš nekako le rešuje iz krize, v kateri se nahaja že nekaj časa in na katero je prav gotovo vplivala tudi nedavna aretacija očeta Steffi Graf zaradi utaje davkov v njeni rodni Nemčiji. In prav v Nemčiji Monika (sodeč po besedah očeta Karolja) verjetno nikoli več ne bo igrala. Se ve, zakaj ne ...

Andrej Krajnc

Razodetje astrologov:

Nekatere ženske so rojene pod kozmetično zvezdo.

TRIBUNA vabi k sodelovanju vse mlade novinarje in pisce, ki želijo svoje možganske akrobacije preliti na papir in z njimi težiti ostalim študentom. Zaželeni so predvsem tisti, ki znajo vsaj včasih misliti s svojo glavo, da se bodo poizkusili na področju kulture, družbeno obnarvanih tem, duhovitih šal, in prav posebej so vabljeni novinarji, ki bodo s kritičnim očesom in ostrim presom spremljali dogajanje na ŠOU, saj je skrajni čas, da se ŠOU vrne v študentske roke. Le tako bo ŠOU postala študentu prijazna, vsi mladi aparatčiki pa bodo morali bolj paziti na neslane šale, ki jih sedaj nekontrolirano počenjajo pod okriljem študentske organizacije.

VABLJENI vsi:

- inteligentni in tudi malo manj inteligentni
- veliki ali mali
- levi ali desni
- lepi ali grdi
- ženske ali moški

Naj TRIBUNA znova postane časopis za vse študente. S TVOJO pomočjo bo v njej več tem, ki bodo oblikovale močno študentsko zavest in pripadnost. Saj smo vendar študenti.

P.S. Vsi pasivni in apatični naj na to vabilo pozabijo, ostali pa se oglasite na Ker-snikovi 4 v drugem nadstropju, soba 206 (dopoldan), kjer boste dobili vse dodatne informacije.

Kirno je letel, mirno in - vsaj nekaj časa - varno, mimo avtomobilskih kolon proti obali, nad viteškim pretepom dveh osnovnošolcev za Tjašo iz tretjega C, nad velikimi parki, ki vse od Tomaža Šalamuna dalje srkajo prekoceanske kekse, nad ogrooomnimi propelerji avionov, v katerih prepotentni Američani opazujejo guganje kratkih kril in pregi-be bedrc lepšega spola, nad Veliko lužo, nad piščalko bobbyja na Piccadily Circusu, Polizista pred brandenburškimi vrati, hkzguzg na kitajskem zidu, dolgo je trajal njegov let, dolgo in zanesljivo je prehiteval parne lokomotive v Zimbabveju, hitro odfrčal mimo zadušljivih pločevinastih škatlic vesoljskega centra v Hustonu, zopet na levo, vzel oster ovinek, malo po bremzi in že je frčal, frčal naš Ikar, mirno in - vsaj nekaj časa - varno, naš letalec, naš poletnik, Ikar: vsak, ki se po poletju vrne v Ljubljano, vsak (ali večina) izmed nas je - vsaj nekaj časa - padli angel. Kajti poletje je polet - polet je poletje, ki so ga Tribunini novinarji preživeli marsikje in poskusili to - kolikor se le da osebno, pristransko in nenovinarsko preleteti v sledečih prispevkih.

kulturopadloleteči urednik

HVALNICA POLETNIM BRANJEM

Mitja Čander

"Brati je jesti. Jest je vzeti vase, kar človek poje, prenesti tisto v svoje meso in dušo."
(Christian Bobin)

Ce bi vas kdo vprašal po zgoščeni definiciji poletja, bi mu nemudoma odgovorili, da je to tisti letni čas, ko se celoten univerzum preseli v počitniško razpoloženje. Kolesje sveta, tega drvečega konja na hipodromu nestalnosti se začne za hip vrteti počasneje, na mesto vsakodnevne naglice, pragmatičnosti in nelagodnega občutka, da nenehno nekaj (ali z nečim) zamujate, se ustopi nenaden mir, spokojnost brez davčnih obveznosti, čas, ki ste ga vse leto čisto po tihem pričakovali kot balzam, čas, o katerem ste vse leto sanjali, da si ga boste vzeli res samo zase, za svoje drobne fantazije, za velikopotezne potovalne načrte in sploh za vse tiste reči, ki jih imate tako radi in za katere ste prepričani, da so neodtujljivi del vašega bitja, a so zaradi drugih - zdi se vam - za vaš obstoj v tukajšnjosti pač pomembnejših aktivnosti ostale preko leta odrinjene v območje čiste želje in vas že samo s tem hranile s svojevrstnim užitkom odstotnosti.

Ena takih v običajniku spolzelih stvari so tudi knjige, ki ste si jih že od nekdaj želeli prebrati, sluteč v njih - bogve zakaj, morda zaradi raznovrstnih referenc, zapeljivosti naslova, ali pa morda kar zaradi nepreračunljive intuicije - duhovne zaklade, ki bodo tako drugačni od vseh tistih suhoparnih, povprečnih, drobnjakarsko in neambiciozno izpisanih besedil, ki ste jih iz najrazličnejših razlogov morali vse preveč prežvečiti v obdobju med starim in novim poletjem. Zagnanost, spustiti se v reko stavkov je neizmerna in potovanje v osrčje besednega kozmosa se lahko prične.

Zabredete v vrtince svetlobe, ki se zgošča, ukrivlja in lomi v spirale, trikotnike in druge neimenljive like in oblike. Zalje vas svetloba, ki raste iz kombinacij črk in prši v vaše telo in dušo kot droben dež neukrotljive lepote. Na tej poti srečate upornega, logiki meje sledečega raziskovalca bledega obraza, ki ga sijajni avstralski pisatelj Patrick White peha skozi puščavsko pokrajino do samega roba prepada, da bi se v trenutku dokončne onemoglosti zazrl vanj in na njegovem zrcalnem dnu prepoznal lastno podobo. Odložite knjigo in se kmalu podate v novo bralsko pustolovščino, omamljeni od avgustovske svetlobe, ki polni vaše onemele žile. In že ste v pokrajini, kjer se bela kri nevarno meša s črno in kjer se strasti in volje prepredajo, križajo in razlamljajo v leppljivem zraku. Platnice se zgrnejo in preplavi vas (že znani) občutek nezmotljive vednosti, da je to tisti "veliki tekst", ki ste ga slutili za gorami pritlikavcev. Branje je odkrivanje, prepoznavanje, oziroma najdevanje sveta, ki je neskončno blizu ... In eno odkrije že napeljuje k drugemu, že ste sredi usode židovskega čarodeja iz Lublina, usode, ki se je iz lahkotno igrive prelevila v krvavo bolečo pisavo, da bi na koncu našla pomiritev v kamniti hišici, atomu samote in slutene božje prisotnosti sredi nagnetene puščave ljudi. Pot vaših branj pa se ne ustavi in že se v hipu bežnega postanka kot struga nevidne vode giblje dalje, noseč s seboj vse preteklo in prihodnje, prebrano in neprebrano ...

Medtem ko berete zleknjeni v domačem brlogu, se vaš prijatelj potika nekje po drugi strani sveta, roma po daljnih deželah pradavne globine in moderne površine, iščeč tisto, česar tukaj ni mogel najti. Tipa neznane kamne, okuša drugačen zrak, prisluškuje odmevom divjega pragozda in njegove sodobne reinkarnacije velemesta ter z jezikom, ki se je zdobil in se spet sestavlja, liže krhki pesek ljubezni. Na pot je vzal le dve knjigi, ranljiva predmeta iz papirja in tiskarske barve, kot bi natančno vedel, da bo tukaj še močneje vpet v Knjigo življenja. A ko je svet najbolj navzoč in resničen, ga napade žeja. Neznanska žeja po črkah in svetlobi papirnatih vesolij. Začne grebsti po podzemnih hodnikih spomina, kjer so zasute usedline minulih branj. Z neverjetno natančnostjo jih izkopava, očiščene in prenovljene, dragocene rudnine. Sprejema jih kot stare, skorajda pozabljene prijatelje, ki so mu po letih molka prinesli darove.

Vajina branja se srečujejo, pozdravljajo in nagovarjajo. Nenehno, brez prestanka. Poletni čas jim le doliva svežega olja, da bi prežarjena v novem ognju čvrsteje vstopila v tihe pogovore jeseni, ko bo ritem časa spet ponorel in bo žeja še hujska. Gasilo jo bo tudi prepričano upanje, da se bo krog ponovil in da bo ob podobni konstelaciji zvezd uničujoči tiktak ur spet za hip premolknil in bo začasno zavladal večno isti in hkrati vselej znova prenovljeni čas poletja.

VSEM TISTIM, KI PRIČAKUJETE "POROČILO" O LITERARNIH DOGODKIH PA TOLE:

Poletje je seveda čas vsesplošnega zatišja in ta ugotovitev z vso dobesedno težo velja tudi za javno literarno dogajanje, ki tokrat povsem odstopi prostor intimnemu branju. In kaj se je navkljub suši v letošnjem poletju na slovenski literarni sceni vendarle zgodilo? Če bi poletje zoožili le na julij in avgust, bi lahko popis zaključili že pri samem poskusu naštevanja; preprosto nič. Če pa k poletju prištejemo še njegov prolog in epilog - konec junija in začetek septembra torej - lahko vendarle zabeležimo nekaj dogodkov. Najprej so tu knjige: Nova revija je najprej poslala na knjižni trg prozo izvrstnega francoskega pisca Georgesa Bataillea in dve noveli avstrijskega dekadenta s preloma stoletij Arturja Schnitzlerja, nato pa po Marjanu Rožancu in Gregorju Strnišu izdala še Zbornik interpretacije živlega slovenskega pesniškega klasika Daneta Zajca. Kulturno umetniško društvo Literatura je oskrbelo prevod najboljših zbirke Borgesovih esejev Druge raziskave, hkrati pa so v zbirki Novi pristopi natisnili tudi štiri eseje Janka Kosa pod skupnim naslovom Na poti v postmoderno; Kosovo delo predstavlja tehten in inovativen prispevek k slovenski debati o postmoderni in postmodernizmu. In to je o novih knjigah (vsaj tistih bolj zanimivih) pravzaprav vse. Ne smemo pa prezreti tudi dveh literarnih shodov. Prvi je bila vsem dobro znana, letos že deseta Vilenica, kjer se vsako leto srečujejo predvsem srednjeevropski pisatelji (vse tiste, ki ste iz takih ali drugačnih razlogov prezrli me nagrajenca, naj obvestim, da je nagrado letos prejel švicarski književnik Adolf Muschg). Teden dni po Vilenici, torej sredi septembra, pa se je zgodil še neki, seveda precej manj slaven jubilej - že peta piranska literarna delavnica, na kateri si je tudi letos mnogo mladih nabiralo raznovrstne izkušnje. Omenjeno srečanje, ki ga organizira revija Literatura in so ga letos finančno podprli tudi MKC Maribor, Urad za mladino republike Slovenije in SOU Ljubljana, je za mnoge mlade literate pomembna postaja na morebitni poti k "zvezdam slave".

NE V GOSTILNO AMPAK V GALERIJO

Božidar Zrinski

ikovne galerije so pričele odpirati vrata v novo sezono, zato je čas in priložnost, da naredimo oziroma ugotovimo nekoliko drugačen povzetek dogajanja v pretekli sezoni. Žal so te ugotovitve vezane zgolj na področje glavnega mesta Ljubljane in delno tudi Maribora, kajti zaradi čisto fizičnih omejitev ni bilo mogoče slediti tudi bogati galerijski dejavnosti drugod po Sloveniji. Tukaj mislim zlasti na premalokrat omenjene, skoraj zapostavljene galerije na Obali, v Celju, Novem mestu in drugod. Njihova dejavnost je zelo pomembna in prispeva veliko v naš likovni prostor, zato je ne smemo podcenjevati.

Umetniki in kustosi posameznih galerij so se trudili vnesti kar največ svežine v slovenski likovni prostor. Tako smo v minuli sezoni doživeli nekaj pomembnih in zanimivih vrhuncev, ki jih je zaznamovala kvaliteta, izvirna in potrebna ideja ter presenetljivo množičen odziv javnosti. Za takšne nepozabne in skoraj zgodovinske spektakle so poskrbele nekatere pomembne ustanove v Sloveniji: Moderna galerija, Narodna galerija, MGLC. Vse to samo potrjuje položaj, pomembnost in strokovnost njihovega dela.

Moderna galerija je v septembru 1994 pričela zelo zanimiv in prepotreben projekt z naslovom U3. Sodobna oziroma trenutna slovenska likovna produkcija je tako dobila dogodek, ki je pokazatelj in merilo hkrati. Projekt se bo namreč odvijal vsaka tri leta in različni likovni strokovnjaki iz sveta in domovine bodo izbirali trenutno najkvalitetnejša likovna dela, ki jih zmorejo ustvariti naši umetniki. Tako bomo lahko aktivno sledili razvoju likovne umetnosti pri nas, njenim smernicam in kvaliteti ter jo primerjali s sočasno produkcijo v svetu. Tisti, ki ste zamudili ta zelo pomemben dogodek, ne pustite, da se vam to zgodi tudi prihodnjič. Izbor in interpretacija najrazličnejših motivov je bila in bo sigurno na visoki ravni, zato je potrebno, da si povprečen gledalec ne zatiska oči pred tovrstnimi domačimi "spektakli". Odpreti jih je treba vsaj vsaka tri leta, v prid umetnosti, zlasti slovenske, ki potrebuje gledalca kot še nikoli!

Največji odmev v letošnji sezoni pa je doživel široko nacionalno zastavljen projekt Gotika v Sloveniji, ki se še odvija na različnih lokacijah v Ljubljani. Velik pomen tega dogodka se kaže že v njegovi idejni zasnovi, saj s svojo bogato vsebino in potrebno strokovno kakovostno podlago odpira vrata času, ki je mnogim Slovencem precejšnja neznanka. Razstava nam ponuja priložnost, da se seznanimo s pomembnimi umetnostnimi spomeniki, ki so nastajali na širšem in ožjem slovenskem ozemlju. V širši svetovni javnosti pa gradi in dokazuje kulturno identiteto slovenskega naroda. Upamo lahko le, da bo še veliko energije in finančnih sredstev za podobne, obsežne in potrebne projekte.

Poletje 1995 je resnično skrbelo za likovno promocijo Slovenije v svetu. Pri tem moramo precejšnjo zaslugo pripisati tudi Mednarodnemu grafičnemu likovnemu centru za organizacijo v svetu dobro znanega in uveljavljenega grafičnega bienala. Letošnji je bil že 21. po vrsti in od 1955. leta neprekinjeno nadaljuje svojo temeljno zasnovo: podati pregled trenutnega svetovnega ustvarjanja v reproductivni umetniški grafiki vseh tehnik, šol in smeri.

To je bila zelo kratka predstavitev tistih najpomembnejših prireditev, ki so zaznamovale minulo sezono. Sedaj pa bi želel zapisati še nekaj osebnih opažanj in ugotovitev, do katerih sem prišel, ko sem precej pozorno in zvesto spremljal likovne prireditve v Ljubljani. Velikokrat sem se v svojih člankih pritoževal nad slabo likovno osveščenostjo ljudi, saj se mi je to dejstvo vseskozi tudi dokazovalo. Najpomembnejši dokaz se mi zdi zlasti število obiskovalcev v galerijah. Ta številka je sramotno majhna in le upamo lahko, da se bo počasi in zanesljivo zviševala.

Bolj optimistično pa se nam kaže dejstvo, da na otvoritve posameznih likovnih prireditev prihaja relativno veliko število ljudi, saj gre v prvi vrsti za kulturni dogodek, ki nam tudi nekaj ponuja. Premierno se seznanimo z novo razstavo, slišimo lahko nekaj vzpodbudnih besed različnih govornikov ali pa se prepustimo poslušanju prijetne glasbe. Ko se ves ta kulturni program konča, pa sledi pogostitev. Galerije se zelo razlikujejo v svoji kompletnejši ponudbi na otvoritvah, prav vse pa nam nudijo okusna in kakovostna vina s katerimi pogostijo obiskovalce in označijo pomembnost dogodka.

Zanimiv kulturni program, dobra pogostitev in veliko število ljudi. Situacija, ki jo nenehno srečujemo na otvoritvah. Ni razloga za skrbi. Toda. Naš optimizem izgine takoj ko ugotovimo, da se obrabi večine teh ljudi nenehno ponavljajo in da lahko na otvoritvah prestežemo veliko več ljudi kot ki si jih ogleda razstavo po njeni premierni predstavitvi. Res pa je™, da pravi ljubitelji likovne umetnosti zahajajo v galerije takrat, ko ni veliko ljudi in si lahko v miru ogledajo razstavljen dela. Zopet pa lahko naredimo žalosten zaključek: pri nas je zelo malo pravih ljubiteljev likovne umetnosti. Otvoritve razstav pa so torej priložnost, da okusimo kvalitetna vina v neizmerljivih količinah. Mar to pomeni, da smo in da bomo še naprej hodili v galerije samo še na dobro kapljico? Nee! Zakaj pa ne?!

TISTEGA DAVNEGA POLETJA 95...

J e d r t J e ž

P ravzaprav se je moje poletno gledališko potovanje začelo in doživelo vrhunec kar doma, z EXODOSom, festivalom sodobnih odrskih umetnosti. Že sam podnaslov festivala izraža željo po prenovljenem, širšem in neklíšejskem pojmovanju gledališke sodobnosti. Izbrane predstave so to do neke meje tudi potrjevale. Res je, da bi bilo nesmiselno in nasilno že na samem začetku iskati več drugačnih predstav, ki bi formulacijo festivala podkrepile in začrtale več njenih izraznih možnosti. Verjamem pa, da jih bo festival sčasoma sam nanizal in s tem spodbil mnenja, češ da je bil izrazito plesni. Videli smo tri predstave dveh uveljavljenih koreografov/režiserjev, nekaj predstav, ki (še) niso "umazane" z zvezdnim prahom, in domače predstave. Le-te so predstavljale dobršen del programa s tremi narejenimi in dvema "work in progress", kar seveda ni prav nič narobe, če se le ne bo uveljavilo kot ustaljena praksa predstavljanja domačih stvaritev. Da ne bo kdo mislil, da smo le nenehno v nastajanju. Prva prikazana predstava je bila "work in progress" Celica Emila Hrvatina v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča. Celica naj bi bila rezultat zametka in presežka, ki ga je Hrvatini leta 1990 sprožil s Kanonom - manifestativno režijsko "knjigo" za njegova devetdeseta. V predstavah, ki so sledile in so problematizirale in razvijale fragmente Kanona, je bolj ali manj uspešno raziskoval glavna žarišča svojega pojmovanja konceptualne umetnosti danes. Režijo namreč razume kot umetnost, ki se ukvarja tako z obliko in govorico gledališča kot tudi z njegovim prostorom in časom. Skozi gledališka raziskovanja intimnega in gledanja intimnega se je tako nenehno vrtel v cikličnosti variant odnosov igralec - gledalec. Prostorsko razmejena in zanimivo zamišljena predstava je gledalca zreducirala na voyerja, ki si je zaradi "prevar" optičnih stekel moral poiskati pozicijo, ki mu je dala najboljši vpogled v dogajanje za vrati gledalčevih in predvsem igralčevih (intimnih) celic. Vmesni skupinski pasus, ki se je razvijal za stekleno pregrado (Hrvatini novim predmetom poželjenja, brez katerega komunikacija ni možna), je poskušal vzpostaviti odnose med prej izoliranimi akterji. Od gledalca samega je bilo tudi odvisno, koliko je dobil od končnega dela predstave, kjer so nam iz celic štrleče glave na naš dotik govorile zgodbe sveta in življenja; znanstveno hladne, zaskrbljujoče, nore, duhovite, neme, tople in vsakdanje. Fragmenti predstave so me navdušili predvsem zaradi novosti v Hrvatiniovi poetiki in estetiki, ki so tokrat obetale, da se bo v scientistično hladni formi zgodil premik v smeri toplote in duhovite avtorefleksije in na drugi strani radikalizacije intimnega/voyerskega pogleda.

Jozsef Nagy me je navdušil z dvema predstavama mogotih podob, ki sem jih v toku predstave lahko le zaznala, glede na njihovo presenetljivo preplavljanje pa le s težko ulovila. Nagy je otroštvo preživel v Kajniži v panonski Vojvodini in je - metaforično - nikoli ni zapustil. Slika dogajanja v Vojčku je z zaprašeno in nemimi, bledimi, kot v pajčevino ujetimi komaj živimi človeškimi figurami spominjala na slike vaških naivcev. Njihov pogled in izraz je bil poln veselo-žalostne pravljичne norosti, ki so jo s telesno virtuoznostjo povezali v natančno dramaturško celoto odnosov. Prostor, napolnjen z zastalim in otrplim življenjem, je tokom predstave s spretnostjo Nagya samega in igralcev magično zaživel. Genialen mix pantomime, A je to risanke, nostalgično porumenelih fotografij sveta, tako pravljico oddaljenega, toda hkrati tako resničnega. Anatomija zveri, druga Nagyeva predstava, je temeljila na življenjepisu pisatelja Oskarja Vojniča in njegovem potovanju po svetu, ki je zavezavnostjo magični in nedoumljivi Panonski nižini spominjala na Nagyovo življenjsko in umetniško potovanje. Prepoznaven je ne samo geografsko omejen svet, tokrat metaforično zgoščen na železniško postajo majhnega zatohlega kraja, od koder ni mogoče odpotovati.

Prekinjene tračnice pričajo o neprebojnosti sveta, o ciklični ujetosti v majhnost bivanja. Če je Nagyev človek vkleščen v ta svet, kako naj preživi svoj kratki vek, predno se pokonča? Oskar Vojnič se preda lovskim strastem. In ko Nagy spusti svojega junaka med zveri in opazuje njegov krvavo-sladki boj, se začne brisanje meja med lovcem in divjadjo. Med človekom in zverjo, med umetnikom in podobami, ki so nastale kot plod njegove domišljije in ki ga lahko ne glede na svojo nemesnatost stisnejo v teman kot podzavesti. Zakaj si Soslovenci niso obrabili rok in izžgali podplavov od navdušenja, mi še vedno ni jasno.

Predstava DV8 Stopi Ahil me je glede na Strange Fish in Death Dreams of Monochrome Men takoj na začetku neprijetno presenetila. Namen njihovega koreografa in režiserja Lloyda Newsona je delati predstave, ki zaradi novih vsebin in različnih formalnih prijemov zahtevajo temu primeren nov, drugačen izraz. Že omenjeni predstavi sta me prevzeli zaradi več pomenskosti, radikalizacije in razvejanosti slikanja odnosov v skorajda zanemarljivih vsakdanjih niansah emocij, ki so zahtevale tako dobre igralce kot tudi odlične plesalce.

Njihovo brisanje meja in rušenje pregrad radikalno poteka hkrati na intimnem, političnem in etičnem nivoju. Na nek način sovпада z Genejevo estetiko živalsko ranjenega in poetičnega boja za svoj prostor pod deviantnim nebom. V predstavi Stopi Ahil je na udaru moškost, ki z metaforo moškega miljeja slika prepade medčloveških odnosov. Lloyd je svoje plesalce postavil v tipično "lower class" gostilno, polno piva, televizijskega zvoka dirk, moških debat in tekmovalnih stereotipnih, pa vendar zelo plastičnih likov. Predstava je glede na prejšnje bolj angažirana v družbeno-socialnem pomenu te besede, enoznačna (ni večpomenskosti zgodbe) in s svojim realizmom filmska. Hote ali nehotje je s prečiščenim, da ne rečem naturalistično hladnim pogledom kamere diskriminiral svet "pravih" moških in žensk. Ko so se ljudje prepoznavali v pasusih, ki so sprožali iskren smeh, so se hkrati, povsem nezavedno, obsodili. Predstava je bila sicer zelo natančno zamišljena in tako avtorsko kot tudi izvedbeno izpeljana. Predstava, ki me je ziritirala in, upam, vsakega od nas dregnila v občutljive predele zaznavanja in mišljenja.

Poleg omenjenih se je zgodila še kopica ostalih predstav, od katerih me je prijetno presenetila Vera Mantero s Portugalske. S predstavo Za zdolgočasene in globoke žalosti. Ironično nevrotična študija ženske senzibilnosti.

Predstave, ki sem jih videla na festivalu so vsaka po svoje pustile močan vtis. Služijo kot podlaga trdnemu temelju obogatene sistema vredenota. Ne samo gledališča oz. odrskih umetnosti, temveč celotne palete samoizpraševanja o intimnem kozmosu, o nas vseh v času in prostoru.

TANEC PRAHA, ki se je letos odvijal že sedmič, je kljub izkušnjam konceptualno in organizacijsko na nižjem nivoju kot vaš in naš prvi Exodos. Že sam uvodnik umetniške direktorice kaže na teoretične in mišljenjske prepade v razumevanju sodobnega odrskega ustvarjanja. Ne morejo se rešiti danes že zgodovinskega "klasičnega" pojmovanja in čudenja nad sodobnim gibanjem. Namen je seveda bil predstaviti prevladujoče tendence modernega plesa in domačo produkcijo. TRISHA BROWN se je predstavila z ljubljanskim programom, s solom If you couldn't see me in M.O.

Plesna poetika Trishe Brown je znana po strogi strukturi in kinetični gibkosti. Že od davnega leta 1979 sodeluje z najširšim krogom gledaliških glasbenih in likovnih umetnikov, kar je nujno za njeno raziskovanje in vzpostavljanje (novega) odnosa do gledališkega prostora. Sodelovala je z režiserko Leno Wertmuller, Laurie Anderson, Johnom Cageom in dr. Uveljavila se je tudi kot slikarka. Kljub različnemu časovnemu nastanku gostujočih koreografij se deli med seboj na nek način vsebinsko povezujeja. If you couldn't see me je koreografsko podpis in plesni (antropološki) potopis. S hrbtom obrnjena proti publiku je umirjeno in natančno prikazala postopek vzpostavljanja plesne abecede. Bistveni princip je bil v preveritranju vrednoteja pogleda. Skrila je svoj obraz (pogled) in nam ponudila celo telo brez grimas, tikov, nasmehov. Njena predstava zahteva laboratorijsko očističen pogled, ki plesa ne more razumeti brez prostora. Laboratorij neskončnih možnosti, ki se na koncu zdesečkajo v čisto, zvono poanto. Nič ematičnega, razmetava očeta in vzhitega Lastnosti, ki so pomemben epilog dobile v predstavi Koreografke Margaret Jenkins (The Gates). Že sam naslov predstave poudarja metafizične in ezoterične razsežnosti, ki so jih plesalci (kako bi drugače) abstraktno, prazno in s pompoznostjo klasičnih zamahov merili po odru, opremljenim z nesramno preprostostjo. Kljub virtuoznosti plesalcev in njihovim nenehno srečnim nasmehom je prešibka vsebinska predloga povzročila, da se je predstava kmalu po začetku začela hitro in zanesljivo prazniti. Abstraktna, vendar bolj domišljena in kompaktna je bila predstava Amanda Miller, in njene PRIVITY UGLY DANCE COMPANY z naslovom Two Pears.

Amanda Miller je študirala na North Carolina School of the Arts in potem plesala pri William Forsyth's ballet. Njena poetika je tako v prepletanju klasičnega in modernega oz. v raziskovanju klasičnega izraz v moderni obliki. Nevidno, toda logično vtkana in varirana rdeča nit predstave je bil pas de deux. Ples parov in njihovih variant in razpožen. Drugi vidik je na način plesnega eseya predstavjal zgodovinsko razmišljanje o plesnih formah in vsebinskih kombinacijah. Predstava pretravala se podob, težko ulovljivih v celoto. Vseh pasusov nisem uspela osmisлити, k čemur je pripomoglo pomanjkanje zgoščenosti prikazaneja.

K moji popotno-gledališki beri sodi, od omenjenih povsem drugače, gledalski festival Galway Arts Festival na Irskem, o katerem pa več prihodnjič.

ČE BI BILA DVOŽIVKA...

...BI BILO GLEDALIŠČE MOJ DRUGI ŽIVLJENSKI PROSTOR

KARLA ŽELEZNIK

je vse lahko preživiš počitnice ...

Tudi v Ljubljani.

In če je prizorišče dogajanja res Ljubljana, ki je splošno ime za vse variante, kjer sem v resnici bila v času, ko se kulturnim ustanovam zaprejo vrata in začnejo uporabljati naftalin. Toda tudi v strogi določenosti časa (v mojem primeru konec gledališke sezone), ki je povezan z dogajanjem v njem, so kršitve tega pravila. Gre za prestope posameznih dogajanj, ki so se zgodila poleti in niso razni festivali, ki ponujajo predvsem klasično glasbo, so dogajanja, ki so prestopila časovnost, znotraj katere obstajajo.

Če je človekovo življenje zreducirano zgolj na njegovo družbeno vlogo, na nekaj ključnih dogodkov, to lahko rečemo tudi za gledališča, ki pa presegajo takšno obravnavo, saj ponujajo veliko več, na kratko rečeno uporabne in umetniške obrazce, in sicer moralno in estetsko. Gledališča znajo biti množičen medij, znajo nastopati v javnih občilih, ponavljajo in prodajajo poenostavljene obrazce, za katerimi se skrivajo komercialni nameni. Za navideznimi razlikami na površju vlada en sam skupen cilj. In tako se predstave ponavljajo iz abonmaja v abonma, iz leta v leto, in v sebi nosijo skromno sporočilo umetnosti. Skušajo biti aktualni, v povečevanju resnice družbenega in političnega dogajanja, in prikazujejo tudi že odkrito. Čeprav jih večina teži k avantgardi in preko tega k opravičilu, da so nerazumljeni v svojem času, ampak prihodnost jih bo pa le spoznala za napredne, inovativne in pionirje svojega časa.

Kar sem videla, moram predstaviti z drugim izraznim sredstvom, če sem gledala in poslušala, moram to dogajanje ubesediti in po svoje posnemati videno in doživeto.

Kdo je imel tudi poleti odprta vrata, pa ni povzročil prepaha.

V dnevniku se bom vrnila v maj, ki res še ni pravi počitniški mesec, in predstavila poskus gledališča Intima in predstave Prsi okitene z venci vrtnic, ki tudi ni bila prava predstava v smislu pričakovane stereotipne produkcije v Sloveniji, samo kaj, ko sem imela smolo in nisem v živo videla glavne protagonistke - Angela zmagae Barbare Pie Jenič. Gre za resen poskus predstave, ki noče poznati pravil gledališča. Vodi jo pilot, ki ne pozna smeri neba in zato ne ve, kako nas bi varno vodil skozi dogajanje, saj imaš med predstavo, ves čas občutek, da nekaj ni prav, da se stvari ne dogajajo po ustaljenem redu, da ves čas nekaj manjka, kljub temu da je vse računalniško vodeno in determinirano.

Junija nas je na novo ustanovljeni Teater Gromki povabil na predstavo Prava stvar, ki je res ena prava reč. Hitro menjajoči se dialogi med stipiziranim Slovincem in Slovenko, ujeti med stene stanovanja, so poleg smeha ponujali še vrsto akcij, trikov in smešnih rekvizitov. Lahkotno, prav za poletno vzdušje, neobremenjeno in daleč od resnosti in umišljanja pomembnosti in pretencioznosti. Zato je predstava z Andrejem Morovičem in Janjo Majzelj sproščena, zna komunicirati z ljudmi in jih nasmejati do solz. Slovensko stanovanje, razdeljeno po spolih, je bilo premierno vseljeno 9. junija v Škucu.

Pred odhodom predstave Celica, katere živi deli so igralci Mladinskega gledališča in gostje, Emila Hrvatina (koncept in režija), na zagrebški Eurokaz, smo si jo lahko v celoti ogledali v Mladinskem gledališču. To je predstava, ki je kot tkivo sestavljena iz celic, ki so življenjske enote same zase. S pomočjo različnih optičnih pripomočkov smo kukali v celične notranjosti in si sami ustvarjali svoje zgodbe, ob dogajanju s celičnimi strukturami. V delu predstave, ko prebivalci celic oživijo, to spremljamo s klasičnim pogledom, tako da vsi vidimo iz iste možnosti pogleda in se zasebna reprodukcija izgubi. V zadnjem delu se živi deli celic znova naselijo znotraj svojega življenjskega prostora in nam na željo pripovedujejo fiktivne zgodbe.

Na začetku julija je imel produkcijo plesni studio Intakt z gosti, plesno skupino Media in Nova, v Lutkovnem gledališču. Plesna skupina Nova je nastopila s predstavo koreografke Alenke Hain V kraljestvu Z (beri kot zlatorog), ki je črno-bela parodija na slovensko folkloro in mite. Naslednji dan je bila na vrsti ponovitev avtorske predstave koreografke in plesalke Nataše Tovirac Tri-o. Koreografinja je spremenila del koreografije, tako da sem jo lahko ob že večkratnem gledanju videla zopet drugače in sveže.

Prelomni dan, za računalniško misleče, 24. avgust, poimenovan s Start Windows95, so promovirali gledališčniki Ane Monro z Impro ligo, v strogi računalniški maniri in s sami računalniškimi termini. Kot je znano, so vse kreirali sproti s pomočjo računalniško misleče publike in navduševali prisotne s pozitivnim in optimističnim odnosom do umetnosti. Uprizarjali so besede in besedne zveze, ki so veljale skoraj za nemogoče, in atraktivno zabavali občinstvo na dvorišču Kud-a. S tem so pokazali svojo osnovno voljo, ljubezen do gledališča in igre in z reakcijo na prevladujoče estetike skušali narediti nekaj povsem preprostega in razumljivega.

Pripis podpisane: Rada bi znala misliti tako kot računalnik.

AVTOPORTRET KROTIKA VETRNIC

Padel sem na Zemljo in pri tem se ranil
Ko sem prav potihlo zložil perutnice
A še danes plavam - ne da bi se zganil -
Po smejočem zraku (v Sinjem, glej! sinice)

Jaz sem bitje Zemlje Ognja Vode Zraka
Jaz sem Jezik, verz neznane govorice
Naj se ti predstavim: moje ime je Jaka
Z Glasom rad poganjam svetle Vetrnice

Po prostranem Svetu (merim ga s pogledi
Izza pljuč) pohajam, Ljubljenec Praznine
Ki jo zajezujem v sleherni Besedi
Z roko skrbno skrite bele bolečine

V meni rase Gora, vame sika Plamen
Skožme lije Reka, pleše tango burje
Kmalu bom izrekel poslovljni Amen
Pesem me odnaša, bliža se Neurje

A še preden planem v perje pelikana
In zaprem za sabo Vrata do Resnice
Pravim: V Slehernem je Pesem vsebovana
Vem. Po tem vprašajte svetle Vetrnice.

PTICE

Tukaj, med svitom in ugašajočo nočjo
vsaketolikočasa ptica Nevidnica zapivka
v letu zatrepeta onemoglo nad zemljo
ki je tod tako temna (in potujoča, kot mivka)

V oknu nobene luči v tem času ne bo uzrlo oko
nič več ne podrhtava v jeziku plamena brlivka
sedaj, med večerom in prihajajočo nočjo
iz kletke neslišno se zmuzne v nebo ptica Selivka

JAKA

B I T J E

POMOL

Mogočno pod noč ocean izpodjeda pomol
mogočno vrtinči tankega čopiča liso
čez čas (mesec, leto, stoletje) bo zagotovo dovolj
tedaj kreplji vode raztrgajo skalno kuliso

Toda sedaj na pomolu nad oceanom noči
glasba iz bližnje vasice z nogami valček binglja
in parček (nikar, nikar mu ne glejte v oči!)
kakor da šteje vse zvezde neba

Mogočno pod noč ocean izpodjeda pomol
nad njim se - še prav dobro vidna - Severnica svetlika
in ona se k njemu (in on se k njej) privije še bolj
in skala v pomolu se še ne premika

SLOVAR TIŠINE

So jeziki, nikdar govorjeni
kot prividi splavajo iz sna
v najbolj skrite misli potopljeni
škrtajo skoz ilovnata tla

so besede, nikdar izrečene
ki prežijo name vsepovsod
kot kresnice v času izgubljene
v večnem begu iščejo si pot

in so abecede nepoznane
slovnice iz zaprašenih dni
in so govorice zamolčane
in tišina, ki me govori

KOŠIR

Z E M L J E

SONČNICE

Roditi se: je padati na polje
kot seme iz nevidnega dežja
je luč, ki ilovnati šlem razkolje
sončnica, ki nad zemljo vzplapola

živeti je kot padati v preznino
enakomerno padati v temo
iskati dež nevidnosti, dolino
kjer sončnice podpirajo nebo

umreti, to je: padati upočasnjeno
kot dež, ki ilovico razdrobi
padati, padati, postati Eno
da spet požene sončnica luči

BESEDA

Kako bi rad v naročju ti zadremal
kako bi rad zaspal, oči zaprl
za vedno v mehke trave se zazrl
in rad svetlobo bi tako objemal

da zrasla bi v drevo, ko bi izžemal
vsak žarek, vsak cekin, solzo nemira
kako bi skupaj stekla do izvira
besed; beseda, tebe sem sprejemal

v tišini drevoredov, v jatah gozda
v skakljanju veveric, v šepetu parka
tebe, beseda, v sladkem soku grozda

in vsepovsod te izgovarjam v spanju
zelenih ur, usmiljena ječarka
sem jezik, struna, dar ob darovanju

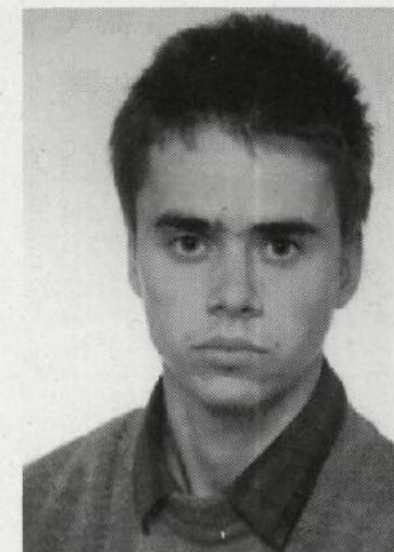
MUŠICE

Nad reko se spreletavajo mušice
kot jate čistih zvezd nad jantarjem
prozornokrillnice tkejo tančice
da bi se obranile pred dežjem

v neskončnih krogih se vrtijo čipke
prozornokrillnatih zvezdnatih kresnic
z lučkami udarjajo na nočne tipke
na čembalo iz rečnih meglenic

na čelu vetra zablešči sonata
nespečnosti popotnikov in psov
in reka se odpre kot vrata

in skozi padajo prozorna krila...
ječarka noč mušice je spustila
med prsti ur v deželo angelov

NINA KOKELJ

Ta zgodba je zate, Cene

Ko ga je videla prvič, je že živel, a ga ni videla, sedel pa je okobal na modrem kolesu in je drvel stran od nje, plosko se je pritiskal k drogu in njegova silhueta je bila obdana z zelenimi hribi, ki so dihali slovo. Videla ga je tudi, kako stoji pod oknom z golimi rameni, pod oknom, za katerim se je rodila, ko je on imel osem let in je v resnici slonel na kolesu in rezal zelene kopicke hribov ter temne trakove cest, čakal poletja, da bi lahko čakal zime in uhajal od doma, da bi lahko sam lovil ribe v tolmunu, da bi jim trzajočim znova in znova dajal življenja, pomaljal noge v zeleno brozgo in sam zobal prepotene kepice kruha. Ničesar ni čakal, želel pa si je vsega, ne vedoč, da že ima vse, da vse že obstaja, da se kremži in kriči kakor velika rana, katere robovi trzajoče valovijo.

Bil je prva podoba, ki se je je jasno spominjala v svoji igri gledanja slik v zavesti. Igro, prvi zametek blaznosti, je poimenovala spominjanje. Bilo je to spominjanje dogodkov in ljudi, krajev in časov, mehkih gibov rok in pokvečenih smehljajev, tujih dežel, brezkrainih oranžnih strnišč ter nemega zevanja krst, spominjanje stvari, ki jih ni nikdar videla, a so vseeno bivale v njeni zavesti, kot pokvarjeni filmski trakovi, na katerih se je med neskončnim številom podob včasih zableščal tudi njen obraz. Njen lasten obraz, noseč različno število let, se je pojavil in se nato razblini, kot bi ga počasi odplavljala voda, da bi dal dom vsem podobam, da bi jih povezal v celoto, lastno njenemu življenju. Ležala je v postelji, na pogradu, visoko nad očetom; pod mehкими rjuhami, čakajoč spanca. Pričakovanje spanca je bilo neznosno, ker je za njim že vstajal jutrišnji dan, prvi dan gimnazije, dan, ki se ga je neskončno bala. "Boš še bral?" je vprašala očeta. "Čudovito knjigo prebiram, da. O skrivnostih Bermudskega trikotnika." Orlovski nos mu je silil proti knjigi, na ramenih so se mu razraščali šopi sivih dlak, ki jih je proučevala izpod odeje. Sedel je med golimi zidovi in kupi oblek, ki so preraščale ostale postelje, natančno pod veliko lučjo sestavljeno iz steklenih kroglic. *Ko bi mama samo vedela.* Ko bi vedela, kako je razdelila steklenih kroglic z luči med otroke pred leti. *Spomnila se je dni, ko so otroci zasopihano pluli po stopnicah gor in dol, ona pa jih je čakala na vratih stanovanja, v katerem ni smel nihče stopiti, ker je bilo majhno, umazano in staro, čakala jih je bosa, z umazanimi nogami in lopaticami, ki sta ji štrleli iz modre majice z odprtimi hrbtom kakor krila sestradanega ptiča, in jim je delila steklene kroglice z velikega lustra v spalnici. Hotela je nadomestiti svoje obiske v drugih stanovanjih, v katere je stopala s težko krivdo, ker ji je bil oče to prepovedal, hotela se je odkupiti za igre po tujih stanovanjih, za stakanje v zaigranih porodnih bolečinah in slinaste poljube komaj rojeni plastični lutki, za izpuljeni peresi zelenega papagaja, ki je v prijateljskem stanovanju sedel med vijugami cigaretnega dima in govoril z brezosebним glasom radijskega napovedovalca, za igranje na kolenih, za pecivo, ki ga je jedla po tujih hišah in ki se ji je zatikalo v grlu, ko je pomislila na očeta, in neznansko radost tedaj, ko je pomislila, da si jemlje, kar ni njeno. Da čepi na rdečih tepihih v lepih, tujih stanovanjih in gleda gola telesa v revijah. Da lupi tuj krompir s*

tujim, ostrejšim in večjim nožem ter vdihava vonj po cigaretih. Otroci so si iz kroglic naredili nerodne obeske in jih nemudoma pogubili, luč pa je oskubljenajala nad očetovo glavo. Očeta ni bilo doma nikdar, kadar pa se je za nekaj hipov ustavil v stanovanju kot naključni popotnik, je prebiral čudovite zgodbe, šahiral je in igral karte, lupil kostanj na njemu lasten način; z debelimi prsti je prijazno pomikal kmete po šahovski plošči, nesmiselno napadal in se dobrodušno predajal, prirejal je kvartopirska pravila in izzumljal nove, neskončno dolgočasne igre; vedel in znal je vse. Kupil je bil šivalni stroj in ga privlekel domov, da bi ves popoldan ter vso noč sedel v spodnjih hlačah nad njim in poizkušal izživati vse vzorce na barvno blago. Izvajal je velike projekte, ki jih je vedno opustil tik pred koncem, organiziral je delovne akcije, gradil ceste in rušil mostove, vsak trenutek je bil že naproti novim dogodivščinam. Živel so v malem, tesnem stanovanju, ker je ves družinski denar namenil nakupu zemljišč, razstresenih naokrog po deželi. In na zemljiščih je raslo vse; nekje grozdje, drugje fige, nekje solata in na največjem, njemu najljubšem so se pasle ovce; bilo jih je tako malo, da so v BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD BAD r poslanci nekega tujega naroda, obubožani principi ter lepe hotnice v belih krinolinah, ki so jim padale čez obraze. Videla je klavir v kotu sobe, katerega tipke so se premikale, kakor bi nanje igrala večša nevidna roka. V polsnu je imela občutek, da leži narobe obrnjena na postelji, da ima noge tam, kjer bi morala imeti glavo in da očeta ni v sobi. Odprla je oči, da bi se prepričala in zopet je z očmi zadela ob očetova ramena. V pričakovanju spanca se je vprašala: "Kdo bo najpomembnejši človek v mojem življenju?" in tedaj ga je uzrla na plavem kolesu, s temnimi lasmi, ki so mu padali čez obraz.

Naslednjega dne se je pričela gimnazija. Na rumenih hodnikih se je pol leta sprehajala mimo njega, preden ga je prvič uzrla v temačnem hodniku prvega nadstropja. Bil je oblečen v modro in stal je v pogovoru z nekim dekletom. Spoznala ga je. Nato je naslednjega pol leta lovila njegove oči; živela je v ostro ločenih delih dneva, v dopoldnevih, ko je neutrudno hlastala za znanjem in pisala po narekih ter se držala stran od sošolcev in jih prav s tem neusmiljeno privlačila, ko je sedela na klopici hodnika in gledala v knjige, ko si je zjutraj s sušilcem za lase sušila hlače in ga čakala v garderobi s kratkimi lasmi in cigareti; ter popoldnevi, v katerih sta se oče in mati ločevala, v katerih je neustavljivo jokala sestra, tedaj še dojenček, v katerih je mrzlično prebirala napisano v šoli in gledala slike v zavesti, gledala njega, njegov moder pulover in sključeno držo ter prevelike hlače, vogale njegovega obraza in cigarete, pisala je v črn zvezek, da bi ne slišala otrokovega joka in ne videla mame, ki je po ločitvi mesece spala. Dnevi so besno vstajali drug za drugim, ona pa je nosila ozke hlače in ni imela časa gledati očeta, ki se je izselil. Le s kotom oči je videla kako strmo stoji v kuhinji in se mu usta raztegujejo v nenadzorovane smehljaje, ko se poslavlja od mame, kako na stolu v spalnici obležijo njegove pisane kravate. Dnevi so ji tekli drugače kakor drugim ljudem, ker je vedela, na kaj čaka.

Priznanje filozofov:

Edini Aristotel, ki je dandanes zanimiv, je Aristotel Onasis.

Nekega dne se je v blok priselila gospa Helena in se nekaj let zatem prav tako skrivnostno in nenadoma odselila. Prvič jo je uzrla sopihajočo na stopnicah, z bujno rdečo pričesko in v nenavadni obleki. Gospa Helena je bila šivilja, v mladih letih lepota in še vedno se je držala navadnih lepих žensk. Nosila je klobuke in rdeči "rouge" ter šivala cele dneve. Nihče razen deklice je ni zares maral, a vsi so jo spoštovali. Hodila je k njej in jo gledala, kako šiva, gledala je njene posušene roke in poslušala šale ostarele lepote in radio, ki je igral v vogalu sobe. Gledala je umazano kletko s papagajem in nitke vseh

barv, nalepljene na preprogi, moža gospe Helene, ki je bolan hropel na postelji. Bil je gospejin prvi mož, s katerim se je poročila pri petdesetih letih, potem ko je že imela tri hčerke, ki so po materi podedovale velika oprsja in ljubezen do življenja. Bil je tudi prvi možki, ki se je takoj pobrigal za njene zobe in jo peljal k najboljšemu zobozdravniku. Zato, prav zato, in zato, ker jo je imel rad, je ljubeče skrbela zanj dolga leta. Kupovala mu je slike nagih žensk, da se je bolan nekoliko razvedril in ga umivala, k postelji mu je vozila psa, ki se je vzpenjal po rjuhah, in se zibala zraven njega na gugalniku. Včasih jo je napadla neusmiljena žalost. Tedaj je segla globoko v skrinjo in si pripravila hrenovk, ki sta jih z deklico jedli na postelji. Gospa Helena se je hudomušno smehljala v podbradek in prebirala knjige o medvojnih zločinih, v katerih je med slikami žrtev prepoznavala obraze svojih nekdanjih oboževalcev.

Leto se je nagibalo v poletje, na ulici so odmevale rumene žoge, ko je ležala v veliki postelji gospe Helene in poslušala večer za odprtim oknom. S staro gospo se je bila napila Chinarija: "Eh, poskusi ga malo in kihni, deklica moja," oblekla si je zeleno obleko gospe z neštetimi gumbi in se gledala v ogledalo. *Hotela je biti srečna, ker ni vedela, da že je srečna.* Helena je blago smrcala v spanju, ona pa se je gledala v ogledalo in premlevala njegov stavek: "Bi šla za mano k mojemu prijatelju, ki je kipar? Govoril sem mu o tebi." *Govoril sem mu o tebi, govoral sem mu o tebi. Govoril mu je o meni.* Nikoli prej se nista pogovarjala. On je govoril prijatelju, ona pa je poslušala in je vedela, da v resnici govori njej. Govoril je o svojem mestu, o konjih in Krasu, o tem, kako mu je umrl stari oče, kako ugasel glas je imela mama, ko se je oglasila na telefon. *Govoril je tako, da ga je videla, kako hodi okrog takrat, ko ga njene oči ne morejo budno čuvati, kako kadi cigarete v zimskih večerih pod kapuco na ulici in se ziba v preširokih hlačah v kovinskem ritmu kitar, kako mirno pla-*

vata zlati ribici v okroglem akvariju njegove sobe ter zamišljala si je vsega, ko ga je poslušala skoraj vsak dan.

Sedeli so v garderobi in vsak dan so se ob devetih odprla vrata in stal je tam v preširokih hlačah, z očmi, ki so jo opazile, s kratkimi lasmi in cigareto med prsti. Ko je govoril o konjih, si je zaželela, da bi umrla, in ko je govoril o svojem norem prijatelju, ki recitira citate iz Biblije, Kanta in Feuerbacha, si je zaželela, da bi ga lahko prišla za roko. Za njegovimi besedami se je v njeni domišljiji razraščal najčudovitejši svet in v njej so vstajali ljudje, ki so se želeli z njim ljubiti, sedeti z njim pod temnim dežnikom njegovih prijateljev. Oče je še prihajal, gospa Helena je šivala barvaste obleke, ona pa je vstajala in legala z eno samo mislijo. *Govoril sem mu o tebi.*

H kiparju nista šla nikdar, a v petih letih sta obiskala brez števila jas, zalivov in mest in jezer in rečnih rokavov ter samotnih železniških postaj. Tri leta sta bila eno in dve leti dva. Dnevi so se zlili v prosojno mavrico, ko sta pozimi sedela med starci v orumeneli kavarni ob morju, med starci, ki so kadili cigarete in igrali biljard na zelenih mizah, ko sta se v isti zimi vozila na vrtljaku v luna parku, ki je imel le dva obiskovalca ter tri upravitelje v rdečih suknjičih z rumenimi zobmi. *Tedaj se ji je prvič zdelo, da bo poletela v plavo.* Vrtljak se je dvigal pod nebo in okrušeni konjički so plavali v modrem. V daljavi je pod njo ležalo zimsko morje kakor velika temna solza. Ko sta se vračala domov, sta se ljubila v umazanem stranišču vlaka, prislonsjena na steno z zeleno pokrajino za šipo, tri dni sta preležala pijana na napačni postaji v napačnem mestu, da bi videla samotnega varuha črnih železniških tirov, ki ju je gledal od daleč, zavil v rjavo kamižolo, ko je prišel mimo po sledi vlaka in sem ter tja brcnil v železo. *Življenje je bilo tako dobro, da se je cedilo.* Zima je dišala po cigaretih in čaju, ki sta ga pila med vojaki, vsak večer znova opazujoč človeka ob peči, ki si je zvijal tobak in držal dolg črn ustnik med zobmi ter se jima pokroviteljsko nasmihal. Maj sta preživela na belih rjuhah, prav tako vse nedelje. Oče, mama, brat in sestra so poniknili v ozadje, ko je poletje zadišalo po vzhodu in jugu. *Ko sta v turški noči umazana in izčrpana hodila po kamnitih stopnicah proti razrušenemu stolpu in našla le v modro zavito džamijo, stoletnega muezina in trop razigranih miniaturnih konjičkov, ki so v modri poltemi peketalji po kamnih, se ji je drugič zazdelo, da bo padla v plavo, da bo pozabila na očeta in mamo, celo nase, ko ji bo v zatohli hotelski sobi v praznem hotelu položil roke na telo.* Samota, strah in obup so izgubili obraze, leta pa so curljala v bazenu orumenelih fotografij, nočnih voženj z avtobusom, čakanja v jutrih in poljubov v vseh letnih časih in v rjavi postelji gospe Helene, ki jima je dajala ključke od stanovanja, ko se je podajala na izlete k svojim vnukinjam, in je v kaminu rdeče gorelo.

Za očetom je odšla gospa Helena. Ko ji je umrl mož, je v črnem klobuku zahlipala ob grobu, a časa ni izgubljala. Šivalni stroj je zapustila vnukinji, kletko s papigo pa deklici, ki je žalovala za njo, ko se je odselila. Tedaj se ji je zazdelo, da počasi izgublja ljudi, da ljudje hodijo v obratni smeri, kot hodi ona. Kot da bi vedela, da bo kmalu tudi ljubezen pričela ogletni. Življenje se je prenehalo cediti. *Krehati je pričelo kakor slab motor in zopet je začela gledati slike v zavesti.* Za gospo Heleno je odšel on in tedaj je v resnici padla v modro.

Ko je zaloputnil vrata za njo in je šla domov, ni prepoznala domače hiše, ker jo je videla v modri barvi. Modri so bili zidovi in vrata ter vse rože pod okni. Modra je bila posteljina na postelji, kamor se je vrgla, da bi pozabila ter da bi svet ne bil moder. A bilo je zaman. Žalost je zahtevala svoje, žalost je zahtevala blaznost. Zjutraj je bilo modro nebo, sonce je sijalo v svetlo plavi barvi in modre so bile njene roke, ki si jih je postravljal pred oči, da bi pregnala norost. Modri so bili dnevi in moder je bil njen obraz v ogledalu. Obupna groza jo je dušila; ves svet je bil moder, vse je bilo neskončno. Tedaj je vedela; najprej sta bila oče in mama, potem je bil on, za njim je bilo le še modro.

KITARA, KI USTVARJA MOLK

Nemogoče in nepotrebno je naštevati vse glasbenike, na katere je vplival **Link Wray**. Nemogoče, saj se njegov vpliv razteguje na štiri desetletja zgodovine popularne godbe. Nepotrebno pa zato, ker je odmeve njegovega dela in sled njegovega duha moč slišati v vsakem drznem, nebrzdanem in izzivalnem kitarskem tonu. On, **Link Wray**, je eden tistih, ki so obogatili, zaznamovali in za vedno spremenili rock'n'roll.

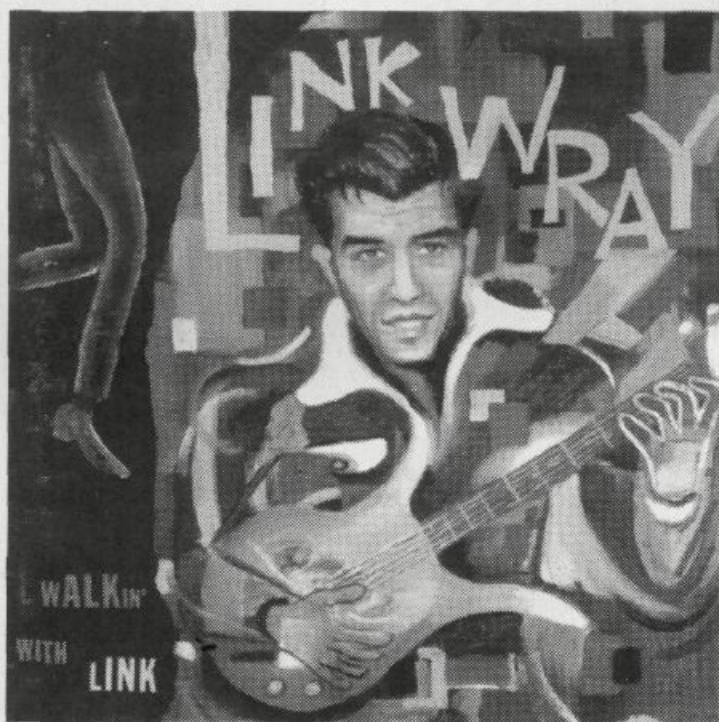
Mudhoney ne bi poimenovali prvenca SuperFUZZ Bigmuff, Pete Townshend ne bi nikoli posnel instrumentala The Ox, The FUZZtones bi ostali brez imena, kitarski hrup bi se rodil tri, pet ali še več let kasneje ..., če leta 1957 Link, njegov brat, bobnar Doug Wray, in nepisani član družine Wray, basist Shorty Horton ne bi posneli instrumentala **The Rumble**. To enostavno a izjemno učinkovito, celo veličastno zaporedje akordov D-D-E je prvič zabrnelo na zabavi v Fredericksburgu, Virginija. Občinstvo je na višku zahtevalo glasbo za "stroll" (v pedesetih letih nadvse popularni kolektivni ples, neke vrste posodobljena inačica tradicionalnega "square dancea"). Zato ker ni poznal nobenega "strolla", se je Link Wray podal v improvizacijo. Tisto, kar je nastalo, je postala tema, ki ga je odvlekla iz anonimnosti in ga pripeljala v legendo.

Nič podobnega skladbi **The Rumble** ni bilo do takrat vtisnjene na vinil. Črna blues kitarista, **Pat Hare** in **Willie Johnson** so sicer, v poznih 40-tih tu pa tam koketirali z distorzijo, **Cliff Gallup** in **Johnny Meeks** iz **Gene Vincentovih The Blue Caps** sta bila nepredvidljiva glasbenika, **Paul Burlison** in njegova "bluesy buzz saw" kitara sta dala zaščitno znamko zvoku **Johnny Burnette R'n'R Tria**, toda nihče od njiju ni podaril tem šestim strunam toliko vznemirljivega škripanja kot **Link Wray**. Napetost pesmi **The Rumble** je tičala v neraziskanem spačenem zvenu kitare, ki se danes opisuje kot fuzzi. Svoj **Premier** ojačevalec je s svinčnikom precizno preluknjaj, kar je rezultiralo v čudnem, zapeljivem hrupu, ki ga je prvotno spoznal, ko je na nekem koncertu počilo ozvočenje.

Milt Grant, manager **Linka Wrayja** in njegovih **The Wraymen**, sicer voditelj popularnega televizijskega zabavnega programa (washingtonskega pandana **Dick Clarkovemu American Bandstand** programu), je demo predstavil **Archieju Bleyerju**, lastniku založbe **Cadence**. **Bleyeru** je takrat uspevalo s pop kontingentom, kjer so predvsem izstopali **Everly Brothers**. Sprva je zavrnil **Grantove** varovance. Toda instrumental je hipnotiziral njegovo hčer, ki je očeta okužila z entuziazmom, in singl **Rumble/The Swag** je bil leta 1958 končno izdan. Kljub prepovedi v nekaterih predelih Združenih držav zaradi tehnične in/ali vsebinske plati (instrumental je brezhibno ulovil utrip ulice in slikovito uprizoril obračun med tolpmami) je futuristično zvoneči singl prispel maja na 16. mesto **Billboarda**. **Rumble** je do današnjega dne ostal edini prepovedani instrumental v zgodovini popularne godbe. In res je: ta skladba povzroča tišino.

Lee Lewis je bil "pregnan", **Elvis** se je zapletel v mrežo establišmenta, pocukrane skladbe **Tin Pan Alleyja** so izpodrinile avtentičnost Juga - industrija in politika sta želeli R'n'R narediti sprejemljivega, ukrotiti ga in ga potem prodati kot glasbo, ki se je ni treba bati. **Jack Good**, angleški rock impresario, in **Jerry Lee Lewis** o teh časih pravita: "Iz rock'n'rolla so naredili okras, kjer so se vsi imenovali **Bobby- Bobby Vee, Bobby Fenton, Bobby Denton, Bobby Darin** ... Na radiu so bili sami **Bobbyji**." In vendar se je našlo nekaj časa za **Linka Wraya**. Zapustil je **Bleyerja**, saj je nanj pritiskal, da prevzame mehki country slog **Everly Brothersov**; v **New Yorku** je podpisal za **Epic** in še enkrat zadel zlato z **Raw-Hide**; po letalski nesreči **Buddyja Hollyja** je nastopal na znamenitih **Winter Dance Partyjih**. Toda divji kerang rock bojevitega tom tom ritma, **Commanche**, ni izpolnil upravičena pričakovanja založbe.

Rojen 2. maja 1930 (nekateri viri navajajo kot letnico rojstva 1935, drugi pa 1929) v **Severni Karolini**, napol indijanske **Shawnee** krvi, je **Link Wray** leta '52 služil vojaški rok v Koreji.

Tuberkuloza, ki ga je napadla, mu je odvzela pljučno krilo. Upoštevajoč zdravnike se je osredotočil na igranje. **Link Wray & The Raymen** so vse do spomladi 1959 bili instrumentalna zasedba. Na sessionih za prvi album pa se je kljub vsemu odločil posneti rhythm'n'blues, **Oh Babe Be Mine**. Ta pesem in kasneje nastala **Hidden Charms** sta vesoljski pričevanji njegove vere. Mali klepet v studiju in namig tehniku: "Make sure the guitar's predominant, you know in the front..." ("pazi, da bo kitara izpostavljena, saj veš odspredaj"), nato ostra, preteča, sovražna kitara ter nepričakovani izbruh globoko temnega, furioznega glasu: "Oh babe be mine, all the time...". Bil je to beli rhythm'n'blues pet let pred angleško invazijo.

Vzporedno z bližanjem konca petdesetih je založba **Epic**

povečevala komercialne zahteve do **Linka Wrayja**. Izbrali pa so napačnega. Po vokalnem singlu s pridobitno šarmantnega bluesmena **Jimmyja Reeda** in **Raya Charlesa, Ain't That Loving You Babe/Marry Ann**, sta se **Link Wray** in njegova **Danelectro Longhorn** kitara poslovili od peripetij priznanega glasbenega posla.

Njegov fuzzi je 1963-ega bil še vedno tri leta pred ostalim svetom. Stopil je v območje večnega protislovja med agresivnostjo in sentimentalnostjo, v območje, ki ni le prostor vida in sluha, marveč tudi uma in duha- v območje, s katerega njegova podoba človeka v črnem in ostro nastavljenе kitare leži kot senca na popularni glasbi zadnjih trideset let. Njegovo početje povezuje črni blues in beli rock'n'roll, bele in črne glasbenike, predstavlja most med petdesetimi in šestdesetimi, med countryjem in rockom in ne navsezadnje med šestdesetimi, osemdesetimi in devetdesetimi.

Ni naključje, da njegovo ime pomeni vez.

TERENS ŠTADER

NADALJEVANJE IN KONEC ČLANKOV, KI SO SE PRED NEKAJ STRANMI PRIČELI

GLASBENO POLETJE 1995, NADALJEVANJE S STRANI 28

Vsak konec avgusta je rezerviran za pohod na Reading. Mestece 60 km zahodno od Londona vsako leto gosti predvsem nove, širše neznane skupine, ter nekaj dovolj velikih imen, ki zagotavljajo soliden obisk rockovskega festivala. Saj človek ne bi rnil vsako leto na isti festival, če ne bi imel nekaterih ugodnosti, ki se jim kar težko odreče. To je v prvi vrsti stikanje po neizmernih policah londonskih prodajalnih plošč, dražljivejše so tiste manjše, odmaknjene očem množice, ki preplavi Oxford Street, Piccadilly Circus in Trafalgar Square. Resda je ponujena glasba razmetana po policah brez pravega reda, a se vmes vedno najdejo stvari, ob katerih zasijejo oči kot pri zlatokopih, ki leta rijejo po pustnji in končno naletijo na lesketajoča se zrnca. Prava zlata žila je bila razprodaja starega kataloga Zappinih CD-jev, vsakega za borih 5 funtov.

Zdi se, da glasbena industrija ne pozna krize. Tri glavne trgovine s ploščami so preplavljene s kupci, ki v poletnih mesecih privrejo z vseh koncev sveta. Tower Records na Piccadillyju je v boju s konkurenco pustila vrata odprta vsak dan do polnoči, HMV in Virgin Megastore sta sledili zgledu in podaljšali delavniki s šeste na osmo večerno uro. Potem še skoraj vsakodnevni nastopi bolj ali manj znanih skupin kar v prostornih prodajalnih prostorih, podpisovanja plošč, knjig itd.

V Londonu se dogajajo tudi koncerti. Veliko koncertov. Toliko, da včasih kakšnega izpustiš. Recimo, dan po prihodu v britansko prestolnico sem bil v dilemi, ali **The Dirty Three** ali **Mudhoney**. Prevladali so preverjeni grungerji iz Seattlea. Zal. Tokrat je bil to rutinski nastop, v sicer odličnem klubu Garage in v peklenski vročini, da so trije popiti lagerji (po naše piri) odcurjali iz ust naravnost skozi znojnice na prostost. Avstralski trio **The Dirty Three** (violina, kitara, bobni) bodo kmalu šponal po Evropi, tako da bo to prilika za popravni izpit zaradi izpuščenega koncerta v novem londonskem klubu Madame Jo Jo.

Še več izpuščenih koncertov smo doživeli obiskovalci festivala v Readingu. Trije odri, sto nastopajočih, trikrat po 12 ur, so osnovni podatki zgoščenega dogajanja. Prebivalstvo mesteca se v tistih treh dneh poveča za 50.000, večinoma stlačenih v kamp ob ograjenem prostoru samega prizorišča. Spletu okoliščin se imam zahvaliti, da lahko vsako leto domujem v privatnem stanovanju, kajti v kampu ni možnosti za zaslužni počitek po vsakodnevnih naporih. Pravzaprav se pravi žur po končanem programu šele začne, v kampu zagorijo plastične vreče za smeti, ki tako nadomestijo razsvetljavo, ostanki hrane, razmetani vse naokoli pa dokončno zasmradijo bližnjo in daljno okolico.

Vickie je res duša. Čeprav se je začasno preselila v Moskvo, je stanovanje prepustila v uporabo stanovskemu kolegu iz Estonije in mu naročila, da nas prenoči in pogosti kot brate. Vladala je le prostorska stiska, Indrak je imel v istem času na obisku še očeta, ki ni znal besede angleško, tako da je sporazumevanje potekalo preko več jezikov. Ampak vse skupaj še vedno pravi luksuz proti razmeram v kampu ali proti možnosti, da bi se človek vsak večer vračal v London in naslednji dan vozil nazaj na festival.

Luksuz je tudi omogočen vstop v t.i. Guest Area. Veliki šotori nas varujejo pred vremenskimi nepravilnostmi, če si dovolj zgođen, se dokoplješ do stola in mize, pri šanku, kjer točijo pivo si na vrsti v manj kot minuti, postrežba z vegi in mesnimi burgerji je zgledna, malce manj cene. Zgledno teče tudi program, skoraj bi lahko naravnal uro po napovedanih začetkih posameznih skupin. Tako je mogoče vnaprej napraviti načrt in se pod posamezne odre odpraviti ob času nastopov zanimivejših imen.

Festival v Readingu ima pred ostalima velikima festivaloma v Angliji (Glastonbury, Phoenix) eno prednost. Zadnji vikend v avgustu je v Angliji praznik (Bank Holiday) in dan po festivalu je dela prost dan. Zgarani obiskovalci imajo torej čas za vrnitev domov in prepotreben počitek.

Praviloma naj bi bile na Bank Holiday zaprte vse trgovine, pa niso. V centru Londona, kjer se gnetejo turisti, si prodajalci ne morejo privoščiti počitka. Gneča je povsod, na ulicah, v muzejih, trgovinah, da ne govorim o karnevalu na Portobello, ki ga vsako leto ob tem času prireja črnska skupnost v Angliji. Cela četrť je zaprta za promet, kajti po nekaterih ocenah se tja zgrne kar 2 milijona sproščene zabave željnih turistov in tistih, ki jim je karneval pravzaprav namenjen.

Po tednu dni si človek kar želi nazaj v zaspano Ljubljano. Za vrnitev so potrebni nekateri dokumenti oz. papirji, in cel hudič je, če ti kaj od tega zmanjka. Tri ure pred odhodom proti letališču je Igor ugotovil, da pri sebi nima potnega lista in da so mu ga verjetno ukradli skupaj s kreditno kartico, ko je na ulici pobiral iz vrečke padle CD-je. Tri ure je za ureditev nadomestnih dokumentov prekleto kratek čas, in kako je v tem uspel, se Igor lahko zahvali le vsemogotnemu.

V Ljubljani pa že novi koncerti. Oziroma novi stari. **Swans** so pač naši stari koncertni znanci in kakšnega blaznega presenečenja z njihove strani ni bilo pričakovati. Vseeno so presenetili s povsem novo postavo in predstavljenim programom, kjer sem spoznal le nekaj komadov. **Michael Gira** dela naprej in se ne ozira nazaj. Po koncertu sem le uspel priti do pogovora z njim, prav prijazen in priljuden je bil, v nasprotju s predstavo, ki bi si jo človek lahko ustvaril ob njegovi glasbi.

Pred bogato jesensko bero koncertov se je dogodil še 15. Novi rock. Dež ni preprečil dobre udeležbe, čeprav je program minil brez pravih tujih gostov. Očitno je izbrani termin dobro zastavljen, konec počitnic je pač fina prilika za ponovna srečanja. Prav navdušil me noben nastopajoči sicer ni, ampak ne gre za to. Navdušuje zanimanje za domačo mlado rockovsko dogajanje oz. dober odziv kljub srbsko dokaj raznoliki glasbi. **Sky Tower** so imeli za nalogo ogrevanje publike, kar jim je uspelo z zavijanja vredno tehnično obvladljivostjo instrumentov. Glasba žal le sledi svetovnim trendom, metal-funk fuzije, ki po površini sicer deluje impozantno, notranje pa je siromašna. **Ksenija Jus** se dobro za (je) bava na ta balkanski štoserski način, manjka ji je rdeča nit, ki bi stvar osmislila. **A je to** so punk-pop veseljaki, ki so še posebej razveselili nekaj tistih, ki so polovili njihove leteče CD-je. **Interceptor** sem pretrpel v preddverju, se vrnil na **Psycho Path**, prekmurski odgovor na sonično govornico kitar. Dekle bi lahko nastopilo malce bolj živahno in mislim, da bi bila celotna podoba njihovega nastopa precej drugačna. **Dicky B. Hardy** so šibali oster rock'n'roll, na trenutke padli in hard-coreovsko blazenje, vse skupaj dovolj OK. Tuji gostje **Zadruga** zavijajo v vedno bolj normalne rockovske vode, manjka tiste pristne zagorske govornice, ki jih je proslavila. Zvezde večera so bili velenjski **Res Nullius**, suvereni bend, ki je upravičil status glavnega nastopajočega. In utrdil prepričanje, da se za mlado slovensko rock dogajanje ni treba bati.

MESECI ZIMSKEGA SPANJA, NADALJEVANJE S STRANI 29

Avgustovski absolutni dolgčas je prekinil sicer ad hec izveden, pa zato nič manj uspešen (vsaj glede obiska in financ - Mojca, čestitam!) filmski festival Amnesty International v Kinoteki. Tematsko je bil posvečen različnim vprašanjem s področja kršenja človekovih pravic in problemom rasne nestrpnosti. Res je, da omenjeni diskurz ni nikakršni garant za uspešne filme, zato pa so toliko bolj uspešni "stranger than fiction" dokumentarci. Redka izjema je tudi v Cannesu opaženo **Sovražstvo** Mathieuja Kassowitza, izjemno dinamično posneta zgodba, osnovana na primeru 17-letnega Zairaana, ki je pred dvema letoma umrl na policijski postaji, ko se je policistu "po nesreči" sprožil revolver. Ta očitno zelo profitanški film, po katerem vlada po vsem svetu zelo veliko povpraševanje, so za enkratno projekcijo organizatorji priskrbeli ravno s pomočjo Francoskega kulturnega centra. Tu, in ob Felixu, se velja še za kako minuto zamisliti. Primer filma **Rangun** pa je zanimiv ne kot film sam, ampak z neke druge plati: povsem povprečen žajfast film namreč temelji na resničnih dogodkih iz leta 1988, ko je vojaška hunta v Burmi krvavo zatrla nenasilne študentske proteste, voditeljico Aung San Suu Kyi pa zaprla v hišni pripor. Pomagala ni niti Nobelova nagrada, ki jo je dobila. In komaj dva meseca za tem, ko so v Cannesu premierno prikazali film (simpatična, a malce lutkasta Patricia Arquette je bila tam ena svetlejših točk), ji je generalska hunta prvič po šestih letih dovolila prvi javni nastop. Tu ne gre spregledati dveh dejstev: da je istočasno Japonska izrazila določeno pripravljenost za gospodarsko sodelovanje in da so holivudski studiji večinoma v lasti japonskih koncernov. Sklepe je naslednji: morda se vračajo zlati časi, ko bo svet v globali komuniciral s filmi. Ne z jezikom obsesivnih, CNN-ovskih reality showov, ne s surfanjem po Internetu in podobnih komunikacijskih mrežah, ampak s filmi.

Poletje je med drugim tudi čas, ko se človek lahko nemoteno zapre v sobo z videorekorderjem in pregleduje tisto, kar mu je čez leto ušlo, ali pa obnavlja spomin. Sam sem pregledal serijo Bondov, James Bondov, predvsem najboljši, zgodnje filme in predvsem zato, ker pride decembra ven najnovejši, Gooodfinn ..., ups, **Golden Eye**. Mislim, da bo Pierce Brosnan kar ustrezen - zagotovo boljši, kot sta bila Tim Dalton in Roger Moore. No, upam. In če smo že v videoteki, še majhno opozorilo. Dalj časa se že kuha zakon o videodistribuciji, in če ga že nitov sprejeli in začeli izvajati - razkol med stvarnostjo in idealom je bil na tem področju vedno hud - pa vsaj dovolj resno grozijo z njim. In nekateri videotekarji so v besu začeli filme s srbohrvaškimi podnapisi jadrno uničevati. Drugi - hipotetično obstajajo tudi taki, ampak jaz jih ne poznam - filme skladiščijo iz ljubiteljskih nagibov. Tretji, na katere pravzaprav opozarjam, pa jih za smešno majhen denar razprodajajo. Če imate vsaj malo smisla za barantanje, lahko zbijete ceno videokasete pod ceno kino vstopnice. OK, večinoma gre za video smeti in pogosto menar kvaliteta posnetka na eksperimentalne poskuse - saj veste, poplesujoč skupek barvnih površin; med tem šodrom pa se vseeno znajdejo tudi redke poslastice za poznavalce, npr. Lenzijev italijanski splatter **Cannibale Ferox**, pa Barkerjeva horror klasika, **Hellraiser**, pa celo 12 jeznih mož, **Nikita, Brazil ...** Kakor koli, bilo je lepo poletje za dopolnjevanje zbirke. In ni se še končalo.

To sicer ni moja stroka, pa vseno: septembra sem povsem po naključju izvedel, da je umrl Sterling Morrison, kitarist Velvet Underground in nepriznani soavtor mnogih pesmi z Loujem Reedom; medtem ko so se vsi razpisali o prav takrat preminulem Jerryju "Grateful Dead" Garcii, pa nisem o Sterlingovi smrti zasledil ničesar. Legende odhajajo tiho - nepopularna usoda Velvetov, ki so z eksperimentalno uporabo hrupa zares zrevolucionirali rock glasbo, pa se nadaljuje. Mimogrede, v dokumentarni sekciji oktobrskega Film Art Festa naj bi bil prikazan tudi odlični dokumentarec o Nico. Za fane obvezno.

To bi bilo pravzaprav vse - še besedico ali dve o filmskih festivalih. Teh je resda toliko, da ni dneva v letu, ko ne bi bilo kje kakšnega, a poleti velja omeniti štiri: zelo artistični švicarski Locarno, zelo ameriški Deauville, španski San Sebastian in ne nazadnje Benetke, ki so svoj show že ukradle vse bolj zamorenemu Cannesu. To poletje me ni videl nobeden izmed njih - naokoli sem hodil med letom, narediti pa je treba tudi kak izpit ... Tako pa me je zelo prijetno presenetil program letošnjega FAF-a: večino filmov so pobrali s stranskih festivalov, in ne iz Berlina ali Cannesu. To je torej naslednji dogodek, ki ga kaže pričakovati, potem pa so že na vrsti London, Rotterdam, Berlin ...

Študentski kulturni dnevi

Splošno

Namen letošnjih kulturnih dnevov, ki jih organizira Študentska organizacija Univerze v Ljubljani - na to, da gre za vsakoleten cikel prireditve, v okviru katerega je predstavljena mavrica študentske produkcije preteklega leta, ni potrebno posebej opozarjati - je predstavitev treh segmentov kulturnega udejstvovanja študentske generacije:

V prvo skupino spadajo tradicionalne, etablirane oblike izražanja v okviru klasične kulture in pod okriljem ŠOU, ki so s svojim dolgoletnim delovanjem in uveljavljanjem tudi v tujih logih že zasedle lepo mesto v zavesti tukajšnjega življa; sem spadajo npr. Maroltovci, APZ Tone Tomšič, PAZ Vinko Vodopivec ...

V drugo skupino lahko umestimo projekte, ki predstavljajo stanje duha v študentski ali neodvisni umetniški produkciji; "ali" je vmes zato, ker je večina projektov nastala v mešanih zasedbah študentov in neštudentov. Gre za plodno sovplivanje in ustvarjanje osebne identitete s sodelovanjem v obštudijskih dejavnostih; tovrstne skupine so kljub manjšem deležu študentov še kako zanimive, saj v njih nemalokrat sodelujejo ljudje, ki so bili še pred kratkim študenti in so s svojim delovanjem že uspeli.

Tretji sklop pa predstavljajo informativno - pedagoški workshopi; za predstavitve vseh, ki delujejo ali v določenih terminih ali skozi vse leto, ni bilo časa niti prostora, ali pa niso bili dostopni mentorji (npr. video seminar bo sledil po novem letu), v načrtu je seminar filmske in gledališke maske itd. Kakor koli že, v splošnem gre za prikaz pestre palete dejavnosti, ki potekajo med letom s podporo ali v organizaciji ŠOU.

Program po dnevih:

V začetku meseca se bomo ogrevali na raznih workshopih, v Kinoteki bo prvi teden filmski festival kratkih filmov, prireditve pa bodo dosegle kulminacijo v tednu od 16. - 23. oktobra, ko bo vsak dan na sporedu nekaj dogodkov.

2. - 6. 10. '95, Kinoteka, vsak dan ob 20.00
Pregled slovenskih študentskih filmov od 60-ih let dalje

2. - 5. 10. '95, Mala dvorana v študentskem naselju
Odpri termini plesnega studia Intakt 19.10.ob 20.00: ponovitev letne produkcije Intakt
V centru Ljubljane

4. - 11. 10. '95, Mala dvorana v študentskem naselju
Carlotta Ikeda, workshop buto plesa

1. - 30. 10. '95, Mala dvorana v študentskem naselju
Mariza Galas, tečaj klasičnega baleta za srednjo stopnjo

9. - 16. 10. '95, sejna soba, Kersnikova 4
Pesniška delavnica Uroša Zupana

10. 10. '95 - 3. 11. '95, Galerija Škuc
razstava mlajših madžarskih umetnikov

15. 10. '95, Lutkovno gledališče Ljubljana, Krekov trg 2
Ob 21.00 : TRI-O, predstava plesnega studia Intakt

16. - 30. 10. '95, Lutkovni atelje
Delavnica oblikovanja mask in ročnih lutk oblikovalca Silvana Omerzuja

16. - 22. 10. '95 : kulminacija programov ŠKD

sreda 11. 10. '95:
Ob 20.00 APZ Tone Tomšič, koncert študentskega pevskega zbora
Zavod Sveti Stanislav v šentvidu

ponedeljek 16. 10. '95:
- ob 18.00 Komorni koncert študentov akademije za glasbo
Viteška dvorana Festivala Ljubljana
- ob 20.00 Slavnostna otvoritev ŠKD, koncert Enzo Fabiani kvarteta
Galerija ŠOU Kapelica, Kersnikova 4
- ob 21.00 koncert improvizirane glasbe -Ikue mori, Zeena Parkins
Klub K4, Kersnikova 4

torek 17. 10. '95:
- ob 16.00 Otvoritev Cyber Cafea, predavanje o Internetu
Klub K4
- ob 20.00 AFS France Marolt nastop študentske folklorne skupine
KUD španski Borci
- ob 21.00 Sebastijan Horvat group -performance
Galerija ŠOU Kapelica, Kersnikova 4
- ob 22.00 HIC ET NUNC, koncert
Klub K4

sreda 18. 10. '95:
- ob 18.00 Produkcija literarne delavnice Uroša Zupana
Galerija ŠKUC
- ob 20.00 Med slonokoščnim stolpom in ulico
okrogla miza, Galerija ŠKUC
- ob 21.00 performance Galerija ŠOU Kapelica
- ob 21.00 in 23.00 ŠOU -INTIMA TEATER LJUBLJANA, Prsi okitene z venci,
Privatna lokacija

- ob 22.00 Mouse Trap, Clock Works, koncert
Klub K4

četrtek 19. 10. '95:
- ob 19.00 PONOVIŠTEV PLESNE PREDSTAVE TRI-O IN LETNE PRODUKCIJE PLESNEGA STUDIA INTAKT '95, LUTKOVNO GLEDALIŠČE
- ob 20.00 RŠ-ČKZ, javna tribuna
Rožna Dolina, Mala dvorana študentskega naselja
- ob 21.00 GILŠ : Maske s kolodvora, produkcija
Galerija ŠOU Kapelica
- ob 22.00 performance Galerija ŠOU Kapelica
- ob 22.00 DICKY B HARDY, koncert
Klub K4

petek 20. 10. '95:
- ob 20.30 TELO, plesna predstava
Galerija Škuc
- ob 20.00 RŠ apokapolitični kabaret, javno poslušanje radijske oddaje; Klub K4, Kersnikova 4
- ob 21.00 Performance Galerija ŠOU Kapelica
- ob 22.00 HEAVY LES WANTED, koncert
Klub K4

sobota 21. 10. '95:
- ob 21.00 Performance Galerija ŠOU Kapelica
- ob 22.00 BABY CAN DANCE, KONCERT
KLUB K4

nedelja 22. 10. '95:
- ob 20.00 Literarni večer Andrej Morovič, Polona Glavan
galerija ŠOU Kapelica
- ob 21.00 LOVE 666, koncert
klub K4

24.10. '95: otvoritev razstave MUZEUM

Šank:
Posvetna verzija oltarja.

dnevi '95

ob 20.00 v Galeriji Eurna

25.10.'95 LO SCRITTORE, premiera
Veliki oder SNG DRAMA,
Produkcija Panoptikon
Koprodukcija ŠOU Ljubljana, SNG Drama

6. 11. '95 ob 21.00:
GILŠ : OZ - musical, v Klubu K4
Predstavitve uspele produkcije Gilš-a, ki je naletela na lep odziv mlajše publike, pa tudi gledaliških strokovnjakov
Glasba v živo!

Program po temah

Retrospektiva filmov AGRFT v Kinoteki

Gre za izbran pregled filmske produkcije študentov AGRFT od začetkov do danes v petih živih večerih (vsak dan ob 20. uri) s predstavitvami posameznih avtorjev in pogovori v dvorani Kinoteke. Ob stoletnici filmske umetnosti in devetdesetletnici filmskega ustvarjanja na Slovenskem.

Pon 2. 10. '95 : "duh časa", filmi generacij
Telefon, Franček Rudolf, 1966/67, 14'
Variacije, Tone Frelj, 1966/67, 9'
Orfej in Evridika, Matija Milčinski, 1967/68, 10'
No in, Igor Prah, 1969/70, 10'
Kamen, Igor Prodnik, 1978, 19'
"Bljuz", Varko Lušnik, 1981, 34'

Tor. 3. 10. '95 : izbor dokumentarnih filmov
Amerika, Matija Milčinski, 1968, 18'
Drobno življenje, Grega Tozon, 1968, 20'
Letenje v praznini, Goran Schmidt, 1972, 9'
1.370, Marko Derganc, 1974, 15'
Sveše novice iz fizike in kemije, Mitja Milavec, 1979, 17'
Pridi sem in glejva, Miha Hočevar, 1987, 13'
Sonce, Brane Bitenc, 1990, 7'

Sre. 4. 10. '95 : izbor igranih filmov, 1.del (1968 - 1980)
Polikarp, Matija Milčinski, 1968/69, 20'
Trenutek resnice, Mladen Sihrovski, 1970/71, 8'
Odkritje, Goran Schmidt, 1971/72, 9'
Ali naj te z listjem posujem, Goran Schmidt, 1973/74, 14'
Amen pod kamen, Matija Milavec, 1978/79, 18'
Koraki, Šare Lušnik, 1979/80, 15'

Čet. 5. 10. '95 : izbor igranih filmov, 2.del

(1981/1991)
Triptih Agate Schwarzkobler, Boris Jurjašević, 1981, 22'
V glavi, Miran Zupanič, 1986, 18'
Nerazumljivosti, Miha Hočevar, 1987, 14'
Prostor (po)gleda, Sašo Podgoršek, 1989, 14'
Balkanski revolveraši, Maja Weiss, 1991, 13'
Koza je preživela, Sašo Podgoršek, 1991, 10'

Pet. 6. 10. '95 : preseški
Razglednice, Igor Šterk, 1989, 26'
Janez Pavaroti - pojoča žaba, Vinci Vogue Anžlovar, 1990, 16'
Zakaj jih nisem vse postrelil? Miha Hočevar, 1991, 13'
Konjiček, Borut Blažič, 1986, 16/77, 13'
V temi, Varko Lušnik, 1979, 18'

RETROVIZOR je projekt enote za kulturo ŠOU in Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja, namenjen spoznavanju s protagonisti zgodovine filmske umetnosti in spregledanimi sodobnimi dosežki : kino klub za tiste študente in ostale cinefile, ki vedo, da filma niso iznašli v Hollywoodu. Program poteka vsako nedeljo v Kinoteki. Vpis za študente gratis! Program tedensko - ob četrtek - objavlja RŠ. Vodijo Vlado, Denis, Simon. V sodelovanju s Kinoteko.

KINOPOLIS je kinotečni klub (letna članarina je za študente skoraj simbolična), ki prinaša cel kup ugodnosti: polovična cena vseh vstopnic, brezplačno prejetje mesečnega koledarja, vstop do internih projekcij, popusti za vse knjižne izdaje Kinoteke in SGFM in revijo Ekran ...
Opozoriti velja na posebne zastonj vstopnice za študente za filme v okviru kino kluba Kinopolis od 16. - 23. 10. 95 v Kinoteki. /Rezervacije v Kinoteki./
Vodja programa Vlado in Denis.

Workshopi :

CARLOTTA IKEDA (JAP) 4 - 11. 10. 1995 BUTO PLES - workshop s plesalci mlade slovenske plesne scene, v koprodukciji s PTL in festivalom Mesto žensk. Pogoji za udeležbo je plesno predznanje in plačilo tečajnine za študente v višini 1.000,00 SIT. (12.00 - 16.00 ure v Rožni dolini)
Plesni teater Ljubljana je neodvisno ple-

sno gledališče, ki je v veliki meri pripomoglo k temu, da se je sodobni ples uveljavil v Sloveniji kot priznana umetniška zvrst. Poleg lastnih produkcij daje možnost mladim koreografom, da se izkažejo z manjšimi projekti, v sodelovanju z Resorjem za kulturo pa PTL prireja vrsto ljubiteljskih plesnih delavnic pod vodstvom kvalitetnih domačih in tujih pedagogov. Zaradi kompleksnosti tradicionalnega buto plesa, ki sicer zahteva dolgotrajen študij, je zaželjeno ustrezno predznanje.

MARIZA GALAS (ARG) 1. - 30. 10. 1995 (10.00 - 12.00 ure v Rožni dolini)
KLASIČNI BALET ZA SREDNJO STOPNJO
Mariza Galas je priznana balerina in pedagoginja; zanimanje za njene delavnice je izjemno veliko!

UROŠ ZUPAN, poezija
Delavnica z mladimi pesniki
9. - 16. 10. '95, sejna soba, Kersnikova 4
Produkcija s predstavitvijo delavnice Uroša Zupana bo v sredo 18.10. ob 18.00 v Galeriji ŠKUC
Uroša Zupana verjetno ni potrebno posebej predstavljati: gre za enega najvidnejših pesnikov in esejistov mlajše srednje generacije.

ODPRTI TERMINI plesnega studia INTAKT
2. - 6. 10. v MALI DVORANI v Rožni dolini - v študentskem naselju
Pon. 2. 10. '95 : Lena Knific - sodobna plesna tehnika, 18.00-19.30
Vključuje različne elemente modernih tokov
Tor. 3. 10. '95 : Sebastijan Starič: Fizični teater za fante, 18.00-19.30
Novost: delavnica gledališko - plesne oblike
Sre. 4. 10. '95 : Igor Sviderski - Modern Jazz, 18.00-19.30
Maritza Galas - klasični balet za srednjo stopnjo, 20.00-21.30
Čet. 5. 10. '95 : Jasna Knez - Orientalski ples, 18.30 - 20.00
Novost, ki pa je že precej popularna
Vstop na predstavitev je za študente brezplačen.
Vodji programa Nataša Tovirac in Lena Knific
Plesni studio Intakt je dvojni odgovor na potrebe po izobraževanju na področju sodobnega plesa: na eni strani studio organizira redne tečaje sodobnih plesnih tehnik z vsakoletnimi produkcijami boljših plesalcev, na drugi strani studio

omogoča mlajšim plesalcem in koreografom izvedbe samostojnih plesnih predstav in vključevanja v profesionalne.

6., 7., 8. oktobra v KUD France Prešeren: IMPROWORKSHOP

Workshop je namenjen izpopolnjevanju v IMPROLIGI. Vabljeni, vpis v KUD-u.

Letos je bila med sodelujočimi v Improligi tudi ŠOU; delavnica naj bi skušala pritegniti nove ekipe k sodelovanju v tej zelo popularni obliki zabave gledališko-varietejskega tipa, ki je za povrh tekmovanje! Najboljša ekipa se bo pomerila z ekipo RŠ.

OMERZU SILVAN : workshop

16. - 30. 10. '95

Izdelava in oblikovanje mask po tehnologiji Beneških mask.

Izdelava in oblikovanje ročnih lutk.

Workshop priznanega likovnika, ki se ob svojem sodelovanjem s priznanim češkim lutkovnim gledališčem Minor v Pragi požel odlične kritike. Prijave do 10.10.95 v pisarni enote Kultura, Kersnikova 4.

Vpis v delavnico je za študente brezplačen. Tel.:13-17-010

Silvan Omerzu je samostojni umetnik, ki se ukvarja s celo paleto dejavnosti, npr. s scenografijo, z Zoranom Kržišnikom pa je sodeloval tudi pri oblikovanju keramike. Delavnica je namenjena spoznavanju z osnovnimi tehnikami, pridobljeno znanje pa lahko seveda apliciraš tudi na druge oblike in tehnologije.

Literatura:

Pesniška delavnica - workshop UROŠA ZUPANA (glej pod workshop)

18. 10. '95 ob 20.00 Literarna okrogla miza: Med slonokoščnim stolpom in ulico, galerija ŠKUC. Sodelujejo: Virk, Bogataj, Sagadin, Šteger + tematska številka Tribune. Vodja programa je Mitja Èander

22. 10. '95 Literarni talk show večer (zbralno predigro **Andrej Morovič in Polona Glavan**)
povezuje: Mitja Èander
(GALERIJA ŠOU - Kapelica) ob 20.00

Gledališče, ples, kabaret:

9. - 13. 10. '95 work in progres : Sebastijan Horvat group
17.10.'95 ob 21.00 v Galeriji ŠOU: zaključni performance
Idejni vodja projekta je Sebastijan Horvat, absolvent gledališke režije na AGRFT, ki je še opozoril nase z dvema zelo uspelima poklicnima predstavama (Wedekindovo Pomladno prebujenje v MGL-ju ter Ionescujeva Lekcija v Mali drami). Horvat je nagnjen k mejnim gledališkim dogajanjem (teater-psiho-

drama-performance) in takšen bo tudi njegov workshop: delal bo z medijem kot glavnim igralcem, kar naj bi bila nekakšna refleksija medijske družbe in informatike med instalacijo in performansom.

18. 10. '95 ob 21.00 in 23.00 uri
PRSI OKITENE Z VENCİ VRTNIC
Koprodukcija: ŠOU in INTIMA TEATER LJUBLJANA

Avtorja: Igor Štromajer & Bojana Kunst
Angel zmage: Barbara Pia Jenič
Avtor glasbe: Marko Boh
Sodelujejo še: Petra Govc in Polona Juh (privatna lokacija, ura), prijave vnaprej na tel.: 061/453077

Ekskluzivna predstava za šest gledalcev! Predstava, ki se ukvarja z medijskim človekom, a je še kako intimna je bila letos premierno predstavljena v Galeriji ŠOU. Zaradi njene narave je število ponovitev precej majhno, med drugim pa je bila predstavljena tudi na Festivalu računalniških umetnosti v Mariboru. Med

letom je v načrtu še nekaj ponovitev v Galeriji.
FREE YOUR MIND & THE REST WILL FOLLOW

LO SCRITTORE, premiera !
25. 10.ob 20.00 veliki oder SNG Drama
Prva ponovitev 28. 10. 1995 ob 19.30

Koncept in režija : Barbara Novakovič
Igrajo : Petra Govc, Janja Majzelj, Sanja Neškovič, Sandi Pavlin, Ivan Peternelj, Mateja Rebolj
Asistent za likovno umetnost : Helena Pivec
Scenografija : Aljoša Kolenc
Kostumografija : Barbara Novakovič
Oblikovanje luči : Miran Šušteršič
Izbor glasbe : Blaž Peršin

Produkcija PANOPTIKON
Koprodukcija : ŠOU v Ljubljani, SNG DRAMA Ljubljana

Predstava in razstava sta nastali s pomočjo Ministrstva za kulturo RS, SCCA Ljubljana in OSF Ljubljana.
Premiera mlade plesno-gledališke skupine, ki se uveljavlja tudi izven naših meja. Prijave za gratis vstopnice zbira ŠOU-kultura tel.: 061/13-7-010

Uvodni tekst predstave Lo Scrittore:
Ženska živi v sobi z ogromno uro. Velikokrat spleza v njeno notranjost in takrat se preseli v svoj spomin. Ženska se v uri zbudi. Prišla je v čas, katerega se tudi ona ne spominja več. Tam je nekdo, ki piše njeno zgodbo. Ženska živi čas nekoga drugega.
Ona je mesto.
Črka.
Knjiga.
Listje.
Čas.
Tekel je za njo, jo stisnil k sebi in hodil.
Hodil je krčevito, da so se črke in listje vsuli z njenih las. Stiskal jo je tako počasi, da se je ustavil čas.
Za njim je ostajalo mesto spomina. Mesto ogromnih omar in ljudi, ki so se pozabili v njem.
Bil je november.
V izgubljenosti so se naselile sence. Zaživele v barvah.
Ostala je nežnost.

15. 10.ob 21.00 v Lutkovnem gledališču Ljubljana:
TRIO, predstava plesnega studia Intakt

22. 10.ob 21.00 v Lutkovnem gledališču Ljubljana:
PUR PEN ,predstava plesnega studia Intakt

20. 10 ob 20.00 RŠ APOKAPOLITIČNI KABARET
Prenos in skupinsko poslušanje radijske igre-kabareta pred koncertom v klubu K4 (klub K4); oddaja poteka v živo v studiu z neposrednim prenosom po zvočnikih K4.

GOBARSKA ALIANSA - akcijski performance dobrih namenov ekološke narave
Kraj in čas: presenečenje!
V sodelovanju z RŠ

Akadska Folklorna skupina **FRANCE MAROLT**
17. 10. 1995 ob 20.00, Kulturni dom Španskih Borcev
Nastop znamenite študentske folklorne skupine!

TELO, plesni projekt, misli in pleše **Nebojša Ivanovič**
Galerija ŠKUC **20. 10.ob 20.30**
Solo projekt (s podporo ŠOU-kulture) avtorja mlajše generacije

GILŠ : MASKE S KOLODVORA, projekt višjih letnikov Gledališke in lutkovne šole, mentor Brane Završan
Sodelujejo: Drago Milinovič, Tina Malič, Katarina Stegnar, Lenča Kozolec, Amelija Kraigher, Martina Guilatti, Katja Kobolt
Galerija ŠOU-Kapelica, 19. 10. 95 ob 21.00

Gre za predstavitev letošnjega seminarja - umetniškega workshopa, orientiranega h gledališču v najširšem pojmovanju (glasbena predavanja, zgodovina umetnosti, teatrologija ...). Maske s kolodvora predstavljajo pet zgodb v lastnoročno izdelanih karakternih maskah; mentor, igralec Brane Završan, je diplomant Mednarodne šole za gledališče, gib in mimo Jacques Lecoq v Parizu.

GILŠ: OZ -Musical, ponedeljek, 6. novembra, ob 21.00 v Klubu K4

Musical OZ je produkcija vseh štirih letnikov GILŠ pod mentorskim vodstvom skladatelja Mitje Vrhovnika-Smrekarja. V musicalu sodeluje okoli dvajset mladih

gledališčnikov in glasbenikov. Glasbo, ki jo boste poslušali v živo, sta napisala Urška Zajec in Goran Završnik. Musical OZ je še povabljen na European Youth Music Festival Copenhagen 1996, ki bo od 29. 6. do 7. 7. '96 v okviru prireditve Kobenhaven - kulturna prestolnica Evrope. Glasbena komedija je v našem prostoru redkost; kljub temu je OZ doživel vrsto pozitivnih odzivov.

Koncerti:

Akademski pevski zbor **TONE TOMŠIČ** (sreda, 11.10.'95 ob 20.00 v dvorani zavoda Sveti Stanislav v Šentvidu)
Nastop je bil zaradi boljše akustike predstavljen iz dvorane Španskih borcev v

Šentvid.

SLAVNOSTNA OTVORITEV ŠKD
16.10. ob 20.00 v Galeriji ŠOU Kapelici
Koncert **Enzo Fabiani kvarteta**

Gre za štiri mlade, fleksibilne glasbenike, že člane Filharmonije; pogosto promovirajo mlade domače avtorje, poleg tega so znani po svojih odličnih predstavitvah, kjer poskrbijo tudi za ambient.

Vabljeni!

16.10. ob 18.00: komorni koncert študentov Akademije za glasbo Viteška dvorana Festivala Ljubljana.

PROGRAM :

1. del:

W. A. Mozart: Duo za violino in violo KV 424 v B-duru

Jurij Kotar, violina, 3. letnik (iz raz. red. prof. Bravničarja)

Eva Zupančič, viola, 2. letnik

Artur Meulemans: Trio za trobento, horn in pozavno

Peter Jevšnikar, trobenta, diplomant iz raz. red. prof. Grčarja

Boštjan Lipovšek, horn, 3. letnik iz raz.

red. prof. Falouta
Matej Krajter, pozavna, podiplomant iz raz. doc. Sinigoja

Odmor

2. del:

Ferenc Farkas: Antique Hungarian dances from the 17th century

Bojan Adamič: Po Ribniško

T. Stewart Smith: Suite

Clare Grundman: Bagatelle

Izvajalci: Slovenski kvartet v sestavi
Andrej Zupan, b- klarinet, podiplomant
Dušan Sodja, b- klarinet, diplomant
Aljoša Deferrri, es/b- klarinet, diplomant
Jože Kregar, bas klarinet, diplomant
Vodja programa Tatjana Kaučič

KONCERTI v Klubu K4, Kersnikova 4:

16. 10 ob 21.00 KUE MORI, ZEENA PE-

RKINS AND TENKO (v okviru fest. Mesto Šensk); sodobna improvizirana glasba

17. 10.ob 22.00 HIC END NUNC (Vrhnika)
Luksuzni r'n'r - enostaven užitek v zvoiku - 73 SIT/min

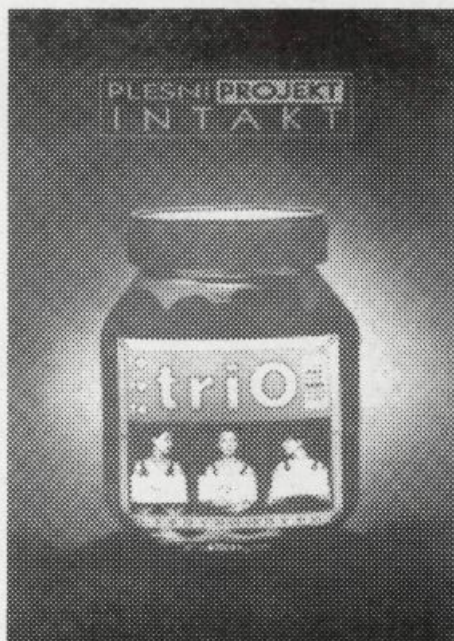
18. 10.ob 22.00 MOUSE TRAP, CLOCK WORKX (Ljubljana)

Techno - rave večer z nastopom v živo: MouseTrap je ena izmed najmlajših slovenskih rave skupin, a zato tudi najbolj sveža. Clockworx = 303+909 FOREVER - pristni acid trance

19.10.ob 22.00 DICKY B. HARDY (Grosuplje)

Klasični žur-rock: 100% kondenz porno grafije, razvrata in surovega rock'n'rolla, ki mu podleže vsaka še tako zadržta duša. Brez smetane

20. 10. ob 22.00 HEAVY LES WANTED (Slovenija/Italija)

Mednacionalna sinteza vročičnih funky ritmov

21. 10. ob 21.00 BABY CAN DANCE (Ljubljana)

Hipnotična privlačnost glasbe ter bombažna ekspresija agresivnega nadeva. Mozart kugle slovenskega rocka!

22. 10. ob 21.00 LOVE 666 (ZDA, Washington D.C.)

Dub - rock udar najmlajših z ene najrazvpitejših založb -

Amphetamine reptile. S prvim gostovanjem Amrepa v Ljubljani začnemo na samem dnu ameriškega hard rock pekla.

Koncerti v **prenovljenem** Klubu K4 se bodo zvrstili pač glede na ustaljeno usmeritev večera. Od sredine oktobra dalje bo v klubu odprt **CYBER CAFE - Internet** končno v Klubu K4 !!! študenti so vabljeni, da obišejo dnevni bar K4, kjer se bodo lahko surfali po valovih Interneta.

Vodja programa ŠOU - Cyber Cafe je znani medijski maestro Jaka Repanšek. Sodeluje tudi Dobri Volk.

Klub K4 ima tudi novega gostinca: Igor, ki vas je postregel tudi v zlatih časih Galerije.

Moda:

25. 10. ob 24.00 v Klubu K4: Modni performance - revija študentk in študentov oddelka za tekstilni design
Vodja programa Sanja, glasba Aldo

Razstave, performance:

Galerija ŠOU Kapelica vabi na teden likovno-gledaliških dimenzij:

PERFORMANCE ARTS

od 17. - 21.10. v Galeriji ŠOU Kapelici - predstavili se nam bodo najbolj vznemirljivi slovenski in nekateri tuji performerji vsak dan ob 21.00 uri. Vodja programa Jure Krpan.

10. 10. - 3. 11. Galerija Škuc: Čas kot struktura, metoda kot pomen

Budimpešta - Ljubljana; Kustos: Tadej Pogačar. Razstavljalci: Sugar Janos, Vincse Otto, Gerber Pal, Eike, Andras Medvegy, Eperjesi Agnes, Balasy Boethy, Nemeth Hajnalka.

Razstava je del zanimivega izmenjalnega projekta, ki ga Galerija ŠKUC pripravlja z madžarskim partnerjem. To je Galerija Studio, ki deluje v okviru Združenja mladih madžarskih umetnikov in predstavlja trenutno enega najprodnnejših centrov sodobne umetnosti v Budimpešti. Izmenjava razstav odstopa od ustaljene prakse, saj temelji na izmenjavi kusto-

sov: razstavo madžarskih umetnikov v Galeriji ŠKUC koncipira in selekcionira kustos iz Slovenije, razstavo slovenskih umetnikov v Budimpešti pa pripravlja madžarski selektor. Za kustosa razstave v Ljubljani je bil izbran Tadej Pogačar, likovni umetnik, umetnostni zgodovinar in direktor "Muzeja sodobne umetnosti". Oba razpisa sta bila zasnovana tako, da bodo na razstavah predstavljena nova, posebej za to priložnost izvedena likovna dela.

Zaradi izredne zanimivosti projekta so se odločili, da razstavo mladih slovenskih umetnikov predstavijo tudi v Ljubljani: Galerija ŠKUC, Ljubljana: **Skozi steklo, Ljubljana - Budimpešta.**

17. 10. - 6. 11. 1995. Kustos: Barnabak Bencsik. Razstavljalci: Jože Barši, Maja Licul, Marija Mojca Pungerčar, Anamarija

Šmajdek, Nika Špan, Marko Tušek.

24. - 28.10 MUZEUM, razstava v Galeriji Equrna
OTVORITEV razstave **24.10. ob 20.00** uri v Galeriji Equrna

Predavanja, tribune, ekologija, razno:

19. 10. ob 20.00 v Mali dvorani v Rožni dolini

Okrogla miza Radia študent in ČKZ - javna tribuna

Neposredni prenos tudi na valovih RŠ - 89.3 MHz UKV stereo

FAIR: pogovori iz cikla o umetnosti fotografije

17. 10. ob 20.00 v Galeriji ŠKUC predvidoma o avtorskih pravicah fotografov; pogovori potekajo tudi med letom Vodi Rajko Bizjak

NEW WORLD - predstavitev mednarodne gledališko - komunikacijsko - plesne delavnice Renee Torres in Gregorja Kamnikarja. Predstavitev konec oktobra (glej dnevna obvestila). Izjemno aktivna plesna delavnica; je praktično potujoči projekt. V času, ko to pišemo, so na Škotskem, novembra odidejo na gostovanje v Južno Ameriko...

ŠIVOZELENI IN MIZZART: ekološko osveščevalni grafit ob obali Ljubljane

Database: ŠOU - Kultura
Uredil (Tribuna): Gorazd Trušnovec

Vse dodatne INFORMACIJE - PRESS študentski Kulturni Dnevi:
VALERIJA LAHOVNIK, tel.13-17-010, interna 226 od 10. - 12. ure.

KRALJ NA BETAJNOVI

25. septembra bo na seji Senata Univerze v Ljubljani voljen nov rektor. Kandidati so štirje: prof. dr. Dušan Keber (MF), prof. dr. Alojz Kralj (FER), prof. dr. Alenka Šelih (PF) in prof. dr. Niko Toš (FDV). Razmišljam, kaj nas študente podanike pod idejnim vodstvom enega ali drugega ali tretjega ali četrtega čaka.

Pod Dušanom Kebrom se nam z zdravstvenega stališča slabo ne piše, vsaj kar se tiče notranjih bolezni, vendar sem prepričan, da tudi z zobmi ne bo težav, krvni strdki bodo strogo prepovedani. Po njegovem dekretu bodo učitelji na univerzi ustvarjalni, študenti pa specialisti s poslušom za vrednote. Ne bomo govorili o osnovnih funkcijah univerze (pedagoška, raziskovalna, ustvarjalna), ampak o njenem osnovnem metabolizmu, prebavi torej. Prebavne motnje slovenskih univerz, ki izvirajo iz veka usmerjenega izobraževanja bodo odpravljene z izkoriščanjem novih visokošolskih postav in statuta naše Ljubljane, alme mater. Keber se bo s skalpelom v roki boril proti birokratizaciji Univerze, za več diplomantov, boljšo kvaliteto. Pričakujemo lahko tudi večje število amputacij nog, saj je treba zaustaviti beg možganov. Ljubiteljem retorike in kastrovskih govoranc bo zaščeno, kandidat Keber se je namreč v Vestniku Univerze v Ljubljani predstavil z daleč najdaljšim programom. Zadostil je tudi tistim, ki so prepričani, da je apolitičnost možna in je zamrznil članstvo v LDS.

Univerza bo delovala pod visoko napestostjo, če jo bo vodil dr. Alojz Kralj. Vse bo računalniško vodeno in bo delovalo s pritiskom na gumb. Univerza bo tako šla na električni pogon v informacijsko družbo. Signal dan z novimi univerzitetnimi zakoni in statutom, bo tudi pod rektoriranjem Kraljevim do konca izkoriščen. Plačam profesorjev bo namenjena velika skrb, v posebni postavki pa bo predpisano, da mora le-ta biti deljiva z 220. Študentom se bo milostno reklo sodelavci, uho Univerze bo tenko poslušalo in nam uresničilo še najmanjšo željo. Informiranost je glavno vodilo našega kandi-

data in na ozborju je že slutiti velike tovornjake, polne računalniške opreme. čudna je tišina iz internetovskih kotičkov, ki bi jim ta kandidat napravil prava nebesa na zemlji. Na bojne okope pa bodo v obrambo svoje samostojnosti in lastnih koristi morali nukovci in študentodomovci. Ti naj bi po možnosti postali pridruženi člani Univerze, v kar pa kandidat dvomi. Boji se celo, da bi NUK "splinil" iz svoje vloge univerzitetne knjižnice v NK. Morda bi bila to katastrofa, a prosvetliljske vloge takšne odločitve ne gre prezreti. Tudi Green Dragonsi rabijo kanec izobrazbe.

Alenka Šelih bi po mojem mnenju in osebnih izkušnjah z mojimi sošolci in prijatelji bila tista rektorica, ki bi najlažje vzpostavila odkrit stik s študenti. Njeno znanstveno delo obsega področja kriminologije, kazenskega prava, viktinologije, najbolj pa jo je zanimalo mladoletno prestopništvo. Če bi se ukvarjala še z gospodarskim kriminalom, bi bile njene reference popolne, saj bi bilo tako njeno delovanje komplementarno delovanju študentske vlade. Vsekakor lahko pričakujemo strožji nadzor nad plonkanjem, ki bo postalo glavna preokupacija rektorata Univerze. Z znanjem jezikov bo lahko obvladala potencialno najbolj revolucionarne študente Filozofske fakultete. V vzhodnih krajih te države si bo močvirniška univerza popravila svoj imidž, kandidatka je namreč rojena Mariborčanka. Zrušila bi se še ena trdnjava moške nadvlade v svetu. To se verjetno ne bo zgodilo; znanje namreč pomeni dominacijo, ki je na teh zemljepisnih širinah še vedno moška stvar.

Pod dr. Nikom Tošem bomo študenti vedeli o sebi več kot kdaj koli prej. Strokovnjak za raziskave javnega mnenja bo poleg SJM uvedel še SJM - študentsko javno mnenje. Veselimo se že lahko akcije "vsakemu študentu telefon", s katero si bo bodoči rektor omogočil redne telefonske sondaže. V vsakem polletju bomo tako dobili svoj sociološki profil. Posebna po-

zornost bo posvečena neljubljanskim študentom, tujim študentom in študentom, ki študirajo v tujini, pač v skladu z njegovo znanstveno radovednostjo, ki jo je nekoč namenil migracijam. Je edini, ki si je v svoji predstavitvi upal kritizirati Zakon o visokem šolstvu, ki na določenih mestih posega v avtonomijo univerze, in se zavzema za njegovo spremembo. Toš je tudi kritik statuta, ki ni dovolj izkoristil možnosti, danih v zakonu o visokem šolstvu, in neodprtosti (nejavnosti) razprave med oblikovanjem statuta. Verjetno je poleg prejšnje kandidatke to kandidat z najmanj možnostmi, najprej zaradi revanšistične politike, ki zavrača vse z bivše FSPN, in tudi ker nasprotuje težko sprejetim temeljnim aktom te univerze.

Kako se bo rektoriada končala, boste izvedeli v naslednji številki Tribune.

P. S.: Prof. dr. Kralj je z 18 glasovi dobil svoje kraljestvo.

Mitja čepič

Kandidirajte za poslanske plače

Oktober je ponovno tukaj in spet se pripravljamo na volitve v študentski parlament, ki bodo potekale kot vsako leto zadnji četrtek v oktobru, in sicer 26. 10. 1995. Kandidacijski postopek za mesto poslanca v študentskem parlamentu se konča 20. oktobra, zato oddajte prijave vsi, ki bi radi s politiko obogateli, Volilni komisiji na Kersnikovi 4, prvo nadstropje, soba 101 (od ponedeljka do petka od 11.00 do 13.00, tel.: 061/131-7010). Tam vam bodo razjasnili kakršno koli vprašanje, dali nasvet, kako oblikovati zmagovito volilno kampanjo (ha, ha, ha), in nasploh upoštevali vaše pripombe. Kandidirajte, da ŠP ne bo več izgledal kot otroški peskovnik, kjer se kregajo zaradi kanglice in lopatke.

VOLITVE ZA MESTA POSLANCEV V ŠTUDENTSLEM PARLAMENTU ŠOU

Kandidirajo lahko vsi redno vpisani študentje, ki imajo volilno pravico. Kandidatura mora vsebovati potrdilo o vpisu za tekoče študijsko leto 1995/96 ter pravilno izpolnjen obrazec za kandidaturu. Kandidaturo mora kandidat poslati na Volilno komisijo ŠOU najkasneje do torka, 17.10.1995, ali osebno oddati na isti naslov najkasneje do petka, 20.10.1995. Podrobnejše informacije in obrazce za kandidaturu dobite pri Volilni komisiji ŠOU, Kersnikova 4, Ljubljana, soba 101.

Volitve bodo v sredo, 25. oktobra 1995 v volilnih enotah, kjer se voli 3 ali več poslancev in četrtek, 26. oktobra 1995 v vseh volilnih enotah.

"Zagrebite" se lahko tudi za dobro plačani ministrski stolček v Študentski vladi. Za predsednika in člane študentske vlade lahko kandidira vsak redno vpisani študent, ki ima volilno pravico. Študentsko vlado sestavljajo predsednik vlade in osmerica njegovih palčkov, ki se igrajo s kulturo, financami, socialo in zdravstvom, s športom, mednarodnim sodelovanjem, izobraževanjem, z založništvom in javnimi glasili, nekateri pa tudi potujejo.

Kandidati za člana vlade morajo oddati

svoje pisne kandidature volilni komisiji najkasneje do imenovanja nove vlade. Kandidatura za člana vlade vsebuje:

1. Izpolnjen predpisani obrazec, ki vsebuje prostor za:
 - ime in priimek kandidata, letnik in smer študija
 - naslov stalnega in začasnega prebivališča in telefonsko številko
 - mesto, za katerega kandidira v vladi
 - podpis kandidature.
2. Potrdilo o vpisu za tekoče študijsko leto.

Obrazec za kandidaturu vsebuje tudi vprašanje o pripadnosti in funkcijah v političnih strankah.

Kandidati za mandatarja nove študentske vlade morajo oddati svoje kandidature Volilni komisiji najkasneje do srede, 15. novembra 1995.

Kandidatura za mandatarja študentske vlade vsebuje:

1. Izpolnjen predpisani obrazec, ki vsebuje prostor za:

-ime in priimek kandidata, letnik in smer študija

-naslov stalnega in začasnega prebivališča in telefonsko številko

-podpis kandidature

-datum prejema kandidature in podpis pooblaščenih oseb iz volilne komisije, ki je kandidaturu sprejela.

2. Potrdilo o vpisu za tekoče študijsko leto.

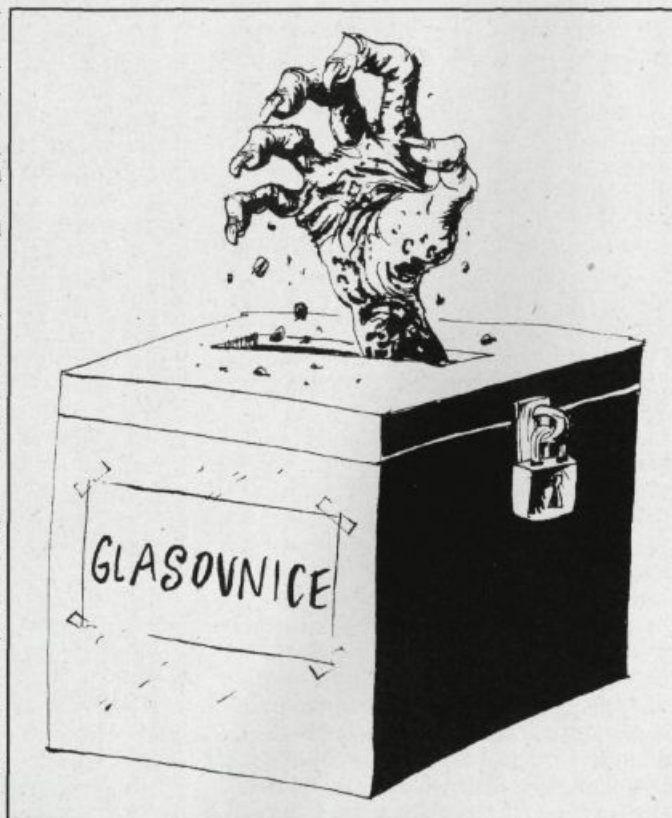
3. Volilni program, ki vsebuje:

-program dela vlade kot celote in po resorjih

-morebitna uvedba novih resorjev.

Obrazec za kandidaturu vsebuje tudi vprašanje o pripadnosti in funkcijah v političnih strankah.

Vse ostalo vam bodo povedali na vašem ŠOU-u.

Pavlihova pratika ali predvolilni boj se je začel

Slovenija je po tem, ko je dobila večstrankarski sistem, dobila tudi bogat predvolilni cirkus z vsemi stranskimi učinki vred. Politična propaganda cveti. Stranke uporabljajo zelo raznolike načine privabljanja demosa, ki mu je milostno dopuščeno biti enkrat v štirih letih tisto, kar naj bi bil vedno - oblast.

Zanimiv način predstavljanja kandidatov so t. i. časopisi. Te posebej omenjam, ker so pomembni za moje nadaljnje razmišljanje. Časopis namreč najbolj intimno vdira v naše okolje, je predmet, ki ga vsi dobro poznamo. Tukaj poudarjam, da gre za tisto vrsto propagandnega gradiva, ki je po grafični podobi najbližja dnevnikom. Politik, ki je ta propagandni "žanr" razvil do roba zakonitosti, je Alojz Križman, mariborski župan, ki si je za svoj propagandni časopis župan "sposodil" grafično podobo dnevnika Večer. Ohranil je celo male oglase ter osmrtnice, in sicer z imeni preminulih znanih Mariborčanov. Da bi bil absurd popoln, so se v županu pojavile celo nekatere Večerove telefonske številke.

Križmanu se je torej posrečilo zabrisati mejo med propagando in novinarskim sporočilom. Uspel je zaobiti varnostni mehanizem prejelnika, zdravo nezaupanje, ki vzbrsti ob polnem nabiralniku nasmejanih kandidatskih obrazov.

Zanimivo je pogledati, kako se vzorci vrhunske politike selijo v kovnico akterjev prihodnje slovenske politike, v jasli slovenske "nove klase", študentski parlament. Značilno je, da je možnosti za vajo dovolj, saj so volitve vsako leto oktobra in večina kandidatov se mora izkopati iz anonimnosti. Uporablja se predvsem tiskani propagandni material in nastopi v predavalnicah. Po izkušnjah s FDV so glavni cilj propagande bruci, ki predstavljajo glavnino volilnega telesa.

Vsebina propagande je pri vseh kandidatih dosegla presenetljivo stopnjo identičnosti, ki vzbuja resne pomisleke o upravičenosti genetskega inženiringa s stališča posameznikove individualnosti. Tako nalletimo pri večini kandidatov na kompleks

obljub, ki sčasoma že zvenijo kot profesorske litanije o tem, kako se v srednji šoli nismo ničesar naučili. "Večstanovanjvečbonovvečrokov," nalagajo kandidatske kreature za katedri, nekateri "luzerji" še zmomljajo nekaj o tem, da sicer nimajo pojma, da pa bodo naredili, kar je v njihovi moči. Lani je bil prava cvetka kandidat Baš, ki je nastopil s krilatico: "Volite Baša, ker to veselje prinaša." Škoda, da ni privlekel še frajtonarce in par kil pečene svinjetine, da bi bila njegova govejegod-bena promocija stilno povsem izpiljena. O volilnem molku na FDV ni bilo govora, saj so kandidati na dan volitev stali nekaj metrov od volišča in pozivali študente, naj se volite, ki so sicer znane po izredno nizki volilni udeležbi, vendarle udeležijo.

Vladajoča garnitura si je s študentskim denarjem naredila imenitno predvolilno reklamo. Očitno so ugotovili, da je treba vzpodbuditi tudi študente višjih letnikov, naj volijo. Knjižica s popusti je s svojo debelino (manj z obliko) podobna Pavlihovi pratiki, prav tako s plehkim humorjem na platnicah, kar kaže na uporabo propagandnih prijemov, opisanih zgoraj. Tudi čas izvedbe je idealen, saj izpiti oslabijo mentalni imunski sistem in take finte delujejo kot tolažba. Propaganda s samaritanskim obrazom torej, ki pa ima blato za ušesi, saj so si poslanci podarili ekstra knjižico, vlada pa se je pohvalila z delom drugega - vodje projekta Roka Filipiča. Lepo darilo je zavrnil le en poslanec.

Največja podobnost z vrhunsko politiko

Tako lani. Letos pa se je še pred začetkom predavanj pojavila nova oblika predvolilne propagande. Tisti, ki smo v letu 94/95 redno študirali, smo po pošti dobili nenavadno knjižico s popusti v množici prodajaln in gostišč širom Ljubljane pa tudi izven njenih meja. Zraven je še malo "vsidrugačni-vsienakopravni" in pa vrhunec vsega: tipkano stran in pol dolga (samo)hvalnica ministrom študentske vlade. Če torej seštejemo blokec s kuponi in ta pamflet, dobimo lep primer predvolilnega zborovanja na daljavo, kar hkrati nakazuje, da se ministri skušajo obnašati v skladu s teorijo informacijske družbe. Pamflet je govor, blokec pa golaž.

je velikopoteznost in neracionalna izvedba celotne akcije. Skupno število študentov v letu 95/96 bo namreč znano šele oktobra. Knjižice so dobili vsi, tudi tisti, ki v naslednjem letu ne bodo več študenti. Natisnjenih je bilo torej preveč knjižic, zaradi česar so nekateri popusti verjetno manjši, kot bi bili sicer, da o stroških tiska in vezave ne govorimo. Zakaj so bile knjižice poslance po pošti, kar je dodatni strošek? Očitno je torej, da knjižice niso tiskane zaradi študentov, ampak zaradi poslancev v študentski vladi, ki so si s tem naredili odlično reklamo. Podlo, ni kaj.

Mitja Čepič

Priznanje porno zvezde:

V tisoč in eni noči se zamenjajo tisoč in en Dalmatincec.

Internet do vsakega študenta

Jaka Repanšek je študentski minister za založništvo in medije, ki nasprotuje izrazu "študentski minister", saj sebe imenuje "študentski predstavnik" za založništvo in medije. Povabili smo ga, da predstavi delovanje novo nastale Študentske založbe ŠOU (prej je to bila Enota za časopisno in založniško dejavnost), osnovne značilnosti projekta Cybercafe in časopisa Very Cyber, Indeed.

ZALOŽBA

Prejšnja Enota za časopisno in založniško dejavnost ŠOU je dobila novo ime Študentska založba ŠOU.

Letos nismo spremenili le imena, ampak poskušamo z boljšim programom in novo vizijo oblikovati pravo založbo, ki bo pokrivala čim več področij znotraj posameznih edicij. Razširili smo izdajanje univerzitetne edicije Skripta, študentom približujemo Internet s projektoma Cy-

ber-cafe in Very Cyber, Indeed, s projektom Fakultetna glasila spodbujamo ustanavljanje fakultetnih glasil, ki bodo pokrivala strokovno področje posameznih fakultet. V okviru založbe bomo organizirali tudi Univerzitetno knjigarno, v kateri bo naprodaj strokovna literatura vseh fakultet, zadnje čase pa tudi preučujemo možnosti za delovanje na področju televizije.

Prišlo je tudi do nekaterih kadrovskih zamenjav, tako da imaš ti sedaj neposreden nadzor nad nekaterimi mediji.

Bivši vodja enote Peter Mlakar se je na začetku leta predvsem zaradi sporov, ki jih je imel z mojimi predhodniki, odločil, da zapusti ta prostor. Kot minister sem mnenja, da Študentska založba po zapustitvi prejšnjega vodje v tem trenutku še ni organizacijsko zrela, da bi že sedaj nekoga redno zaposlila, saj je to zaradi velikih stroškov nerentabilno. Po reorganizaciji in razširitvi upam, da bo založba tako kompleksna, da bo upravičila enega redno zaposlenega delavca, zaenkrat pa jo jaz kot minister vodim brezplačno.

Kljub temu sedaj, recimo, ti podpišuješ honorarne liste za sodelavce Tribune.

To je samo začasno, saj je moja velika

želja, da bi Študentska založba postala zavod, samostojna pravna oseba, s čimer bi tudi Tribuna v njenem okviru dobila formalno samostojnost, tako da ŠOU nad njo ne bi imel več neposredne vsebinske kontrole. Kot izdajatelj bi ŠOU ohranil pravice, vendar bi postala Tribuna, podobno kot Radio študent, finančno in politično neodvisna.

To je v bistvu jedro mojega programa in razlog, zakaj sem na založbi ostal. Stvari bi rad pripeljal tako daleč, da minister ne bo več imel vpliva na študentske medije, saj se je z odhodom Mlakarja umaknil le en vmesni člen. Vodja enote je bil podrejen ministru, ki je lahko vplival na delovanje medijev. Jaz bi lahko že takrat Tribuni izklopil elektriko, telefone ... in vi bi lahko delali Tribuno na jajcih, vendar sem z vsemi dejanji na področju študentskih medijev dokazal, da popolnoma podpiram vsebinsko in organizacijsko samostojnost.

Kdaj bodo mediji realno neodvisni?

V letošnjem letu lahko pričakujemo, da se bo sprožil postopek pisanja aktov o ustanovitvi zavoda Študentske založbe ŠOU, tako da bi morda v letu 1996 lahko dočakali pravno samostojnost.

Ali ima ŠOU ministrstvo za resnico, ki jo vodi politik?

Sam sebe nikoli nisem dojemal kot politika iz dveh razlogov, ker sem bil minister za medije, ki jih imajo le totalitarni režimi, in ker sem bil v vlado povabljen kot neodvisni kandidat, ki ne pripada nobeni struji.

Kako je s Fakultetnimi glasili?

Mislím, da študentska populacija potrebuje dve vrsti časopisov. Na prvem mestu je to krovni časopis Tribuna, ki omogoča pretok idej in zamisli neke generacije študentov, hkrati pa podpiram idejo o fakultetnih glasilih, ki naj bi predstavljala utrip na posameznem faksu, kjer naj bi bila vsebina predvsem strokovna iz določenega področja. ŠOU pomaga pri ustanavljanju fakultetnih glasil na več ravneh. Podpora je organizacijska, tehnična in finančna. Zagotovljena so zagonska sredstva za prvo številko, približno 200 tisoč tolarjev, tako da novim uredništvom na začetku ni potrebno razmišljati o tem, kje bodo dobili denar, in da imajo kasneje toliko večje možnosti, da dobijo

In kdaj bo mogoče tudi na Kersnikovi?

Najkasneje čez en mesec.

Tudi ko bo Internet pripeljan v Kersnikovo 4 in 6, bo na voljo le pet računalnikov?

To ni moj problem. Jaz sem že od začetka leta opozarjal, da je potrebno ŠOU omrežiti. Moja je bila pobuda, da se Internet po mreži, ki bi povezovala vse računalnike po pisarnah, pripelje do vseh delavcev na ŠOU. To bi bilo za ŠOU nujno in potrebno, kdaj bo to, pa je odvisno od strokovnih služb.

Nekaj je bilo narejenega že s tem, da bo v K4 ustanovljen Cybercafe in da bo Internet v hišo fizično napeljan, da se bo lahko vsaj Kapelica priključila na to mrežo.

Tisti študentje, ki imajo računalnik in modem, bodo dobili uporabniško ime, tako da bodo lahko od doma uporabljali Internet, ostali pa bodo imeli na voljo pet računalnikov v Klubu K4, dolgoročno pa še na drugih lokacijah.

Lahko poveš kaj več o časopisu "Very Cyber, Indeed"?

Very Cyber, Indeed je prvi takšen časopis na svetu, saj se edini loteva Interneta na takšen način. Članki prihajajo iz celega sveta po mreži, mi jih v Ljubljani samo sprintamo in časopis potem v revijalni obliki natisnemo.

Izdajatelj je Študentska založba ŠOU, izhaja vsake tri tedne (do sedaj smo izdali dve, v pripravi je tretja številka), redakcija nima naslova in ne telefona, ampak: vciakud-fp.si, dopisništva iz tujine nimamo, saj tujine ni, izvod je zastoj.

Nekaj številčk smo poslali lastnikom Cybercafejev po svetu in dobili smo zelo

pozitivne odzive. Odzvali so se lastniki Cybercafeja iz Capetowna (južna Afrika), ki bi ga radi ponatisnili in ga za potrebe južne Afrike distribuirali.

Ali boš letos ponovno kandidiral za ministra?

Ne. No, ali pa mogoče - če me bo kdo hotel.

Mogoče?

Lani me je podprla poslanska skupina neodvisnih, tako da sem zraven ministrice Struin edini neodvisni kandidat v vladi, in če bo letos enako, imam namen ponovno prevzeti ministrski položaj, tako da bom lahko dokončal načrte, ki sem jih letos zastavil.

P. B.

Kratek članek iz Very cyber indeed:

Zgodba, potovanje, potovanje zgodbe, svet podob, od na roko narejene podobe do fotografske podobe do filmske podobe do elektronske, televizijske podobe do digitalne podobe do navidezne podobe

podoba podobe: zasloni znotraj zaslonov, mediji o medijih, zaslon podobe kot vir svetlobe kot arhitekturna naprava kot **izvirni nosilec** pripovedi in potem, predstavljajte si zaslon kot nov del telesa Kiborgovo oko.

jeremy.welshatrdkunst.no

neodvisne vire financiranja. Do sedaj smo ustanovili 4 glasila (pravo, filofaks, matematika in FDV), tri pa so v ustanavljanju (medicina, likovna akademija in ekonomija).

INTERNET

Kako se je začelo?

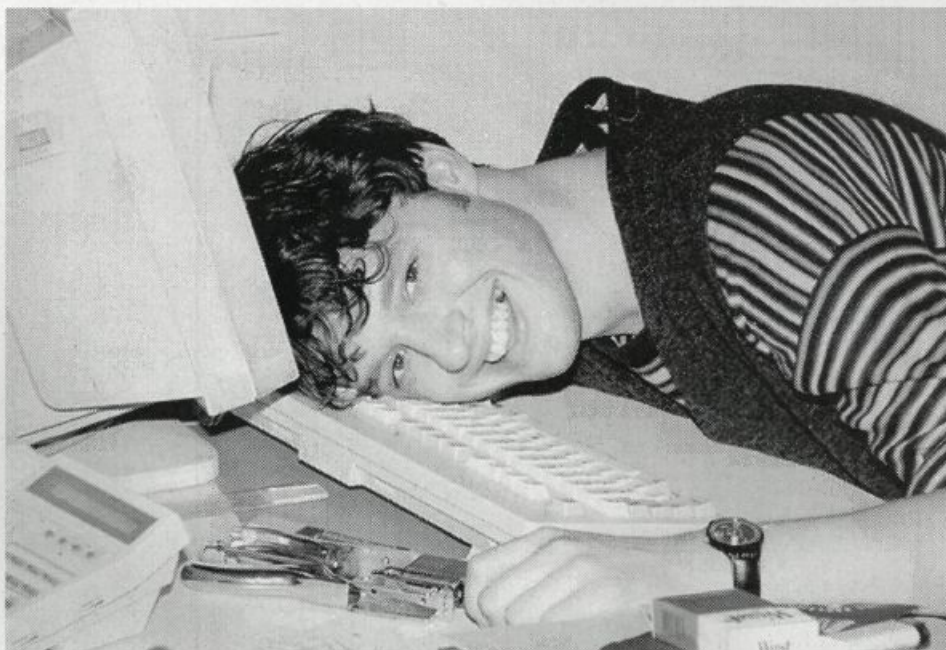
Težišče dejavnosti v mojem resorju je bilo namenjeno vzpostavitvi Komunikacijsko-informacijskega servisa (KISS), s katerim smo poskušali vsem študentom omogočiti prost dostop do Interneta. S priključitvijo na Internet smo dobili pravice C-kategorije, tako da lahko študentom podeljujemo šifro (uprabniško ime), s katerim lahko zastoj "surfajo" po njem.

Cybercafe je ...

Je projekt, katerega namen je inteligentna promocija Interneta in dajavnosti, ki potekajo na njem, predvsem pa izobraževanje študentov pri delu z Internetom.

Prvi Cybercafe je odprt v KUD Franca Prešeren.

Skupaj z Zavodom za odprto družbo Slovenije je ŠOU začel z obratovanjem prvega Cybercafeja v tem delu Evrope. Ustanovili smo "blagovno znamko Cybercafe", Internet pa je mogoče uporabljati na petih računalnikih. Zelo sem vesel, da je ta projekt vzbudil veliko zanimanja med študenti. Zaenkrat je to mogoče le v KUD-u.

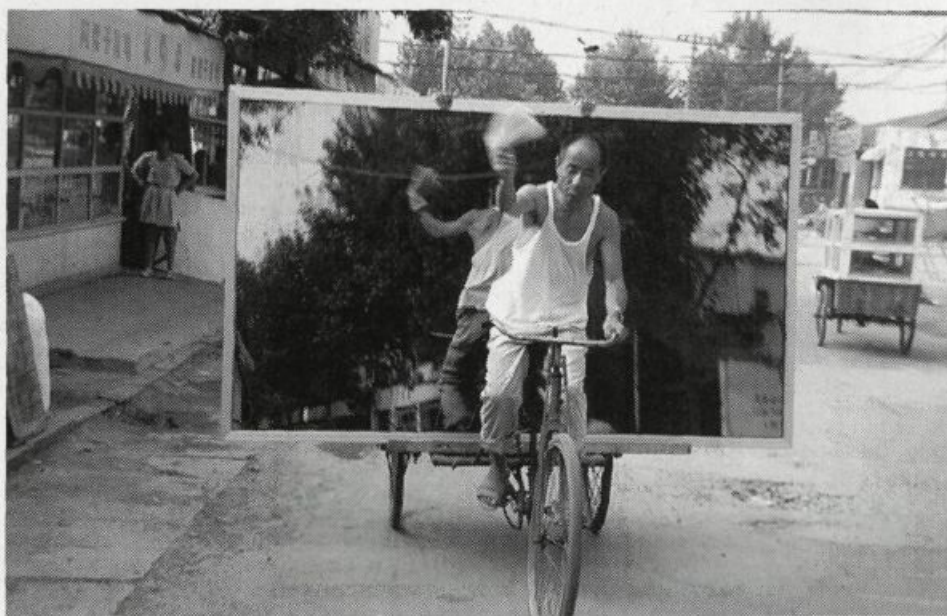
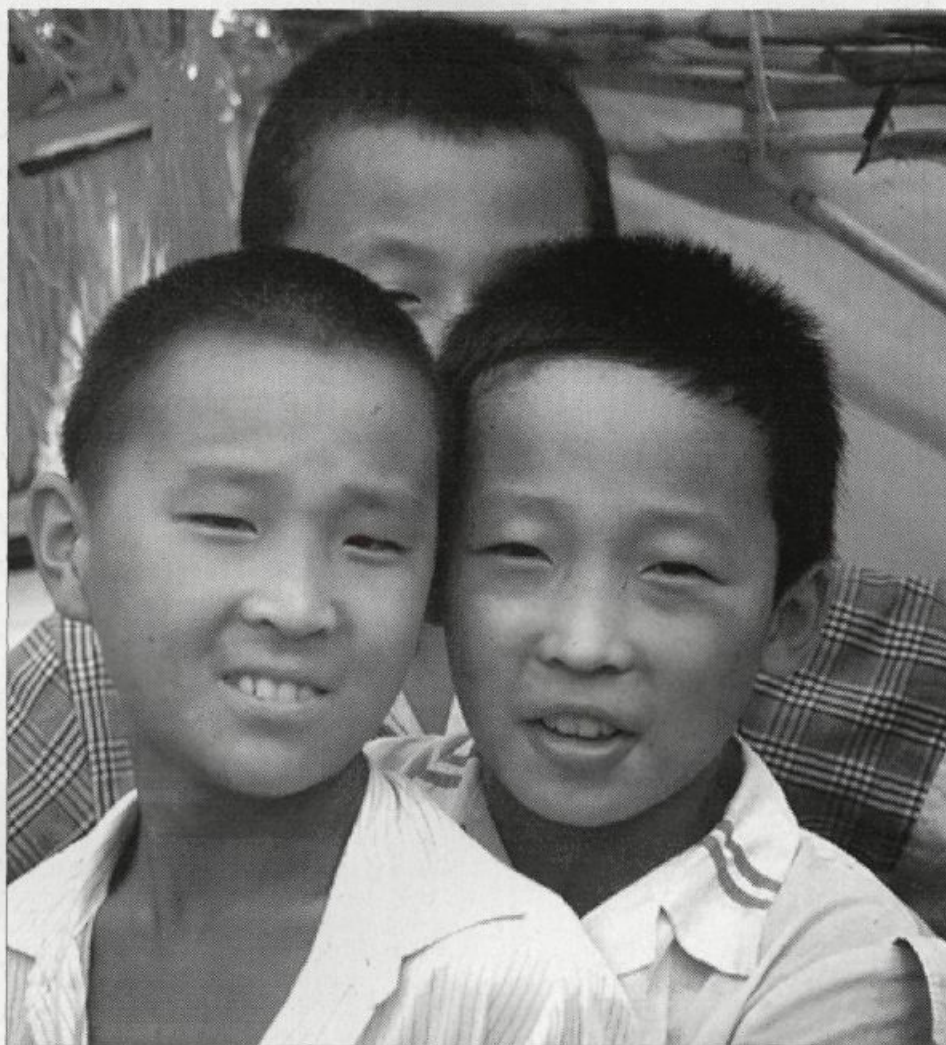

Dopolnilo lingvistov:

Imamo slovar tujk - pogrešamo slovar kletvic.

POTEPANJE PO KITAJSKI

Čeprav se Kitajska vedno bolj odpira svetu in vladajoča garnitura poizkuša vpeljati neke vrste planski tržni sistem, ostaja večina Kitajcev mirna v svoji pasivnosti, tako da med njimi ni videti naglice in pretiranega hlastanja za materialnimi dobrinami, ki je tako značilno za razviti Zahod. Ko se sprehajaš po ulici, dobiš vtis, da je njihovo edino opravilo posedanje in čepenje, ali pa igranje kart in vrtenje jing-jang krogel v roki. Za kitajske ulice je značilna nesnaga in smeti, ki jih smetarji zaradi množičnosti ljudi, ki jih odmetavajo kjer koli, ne morejo sproti čistiti. Na splošno ostaja na Kitajskem problem higiena, saj niti v glavnem mestu nimajo povsod urejenega vodovoda in kanalizacije za fekalije, tako da si večina navadnih ljudi pere zobe na ulici, veliko in malo potrebo pa opravljajo na javnih straniščih. Že na deset metrov te smrad opozori, da boš šel mimo WC-ja, ki približno vsakih 250 metrov ponuja svoje usluge.

RUMENOLIČNEŽI

Če bi moral Kitajce opisati v treh stavkih, bi dejal, da je to narod najbolj radovednih ljudi, ki te kar naprej pozdravljajo in se pri tem zadovoljno smehljajo. So prijazni in nenevarni, a ogabno nemarni, v veliki večini zanikrni in kar nepredstavljivo uniformni in pokorni. V glavnem so revni, a jih to ne moti, tako da večino dneva leno presedijo na ulicah, kjer si čas krajšajo s kartami, pahljačami in krogli, ki jih naprenehoma vrtijo v roki. Z eno besedo bi jih opisal: Kitajci. S tem jim ne mislim delati krivice, le to, da je evropocentričnemu človeku, ki je navajen enostavnega potovanja in higiene, sporazumevanja v angleščini in hitrosti pri kakršnem koli dejanju in odločanju, na začetku težko dojeti njihov način razmišljanja in njihove navade.

V Pekingu je povprečna mesečna plača približno 50 dolarjev, v drugih, predvsem

Napav Vatikana:

"There is no business like soul business!"

kmetijskih provincah, pa je še dosti nižja, tako da ljudje živijo revno. Delovna sila je zelo poceni, saj v državi živi skoraj 1,2 milijarde ljudi, ki so že od nekdaj navajeni na tiranijo vladarjev in na skromno skodelico riža. Kljub vsem ideološkim nasprotjem se Kitajska odpira tujemu kapitalu, saj se Partija zaveda, da je to edini način za izboljšanje gospodarske situacije in da se bo le tako obdržala na oblasti.

BARANTANJE

Prav poseben užitek na Kitajskem je kupovanje na odprtih tržnicah, saj so cene v primerjavi z našimi smešno nizke. Izbira je zelo pestra, tako da lahko kupiš zlate ribice in ptiče, lepe bonsaje ali pa vse vrste svilenih in bombažnih oblačil, kot tudi njihove izdelke tradicionalne obrti. Tudi če nimaš namena kupovati, se je lepo sprehajati med vsemi živopisnimi stvarmi, ko te obdaja vse to mešanje in prelivanje ljudi. Ko kupuješ, moraš biti pripravljen na barantanje, saj je na Kitajskem običaj, da trgovec postavi višjo ceno, kot resnično pričakuje, da bo kupec plačal. Kot belemu turistu pa ti ceno še posebej priredijo. Včasih se tudi zgodi, da trgovec naenkrat noče več barantati s tabo, saj se boji, da bo "izgubil obraz", če bo ceno spustil prenizko.

Moško svileno srajco lahko kupiš za 1200 tolarjev, svilen kimono stane od 1200 do 2500 tolarjev, poslikane majice s kratkimi rokavi so 250 tolarjev, zapestnice in verižice približno 200 ... Vse je "dirty cheap".

Čeprav je na Kitajskem od zadnjih pritiskov Amerike prepovedano prodajati piratske CD-je in CD-ROME, je skoraj nemogoče, da te na teh tržnicah ne bi vsakih par metrov ogovoril prodajalec: "Hello, CD, CD-ROM, very guta, very čipa." Ponudba je relativno dobra. Za 190 tolarjev (1 CD) lahko kupiš Stinga, Beatle, Oldfielda, Floyde, Metallico, Queene, REM ... CD-ji delujejo, le da se lahko zgodi, da kakšen komad manjka oziroma preskakuje.

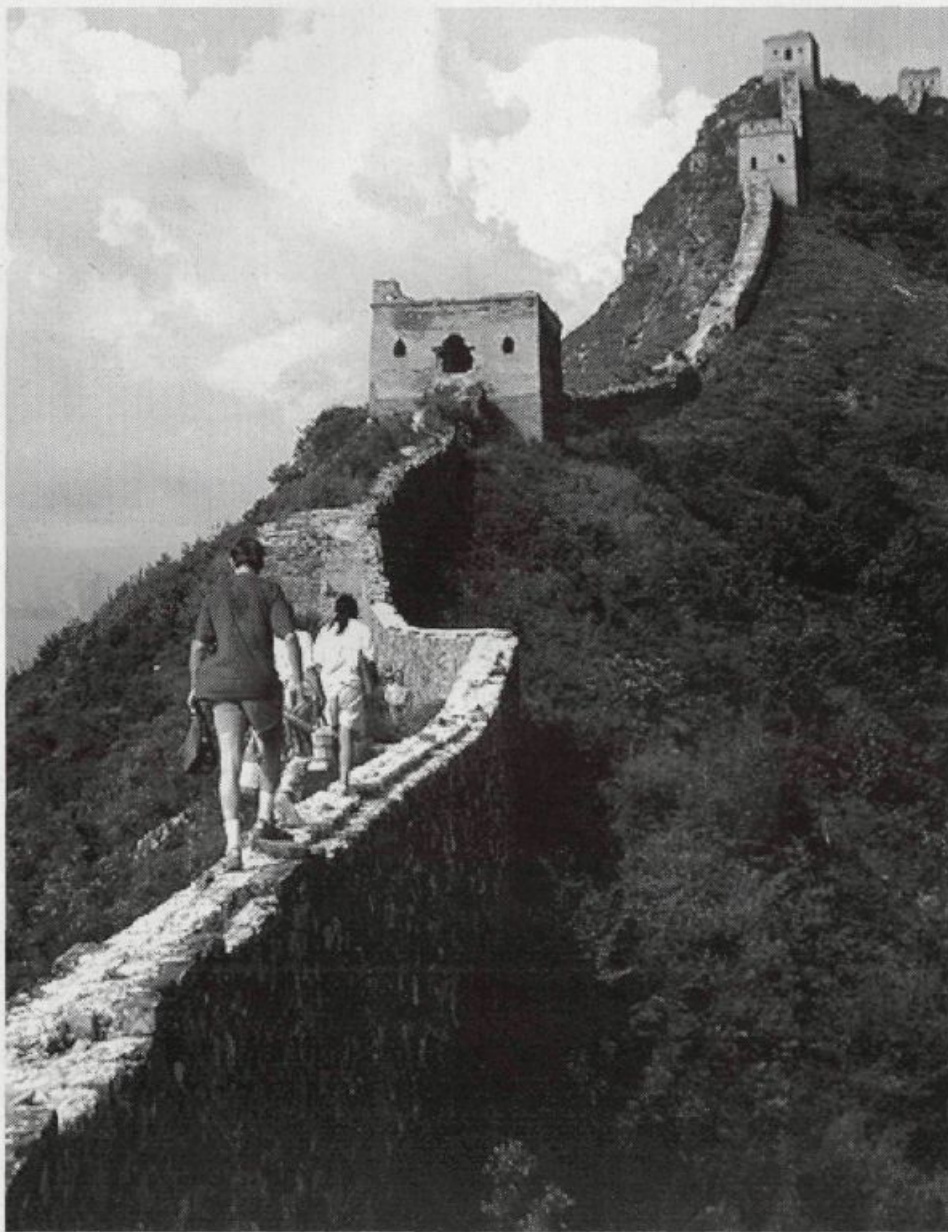

KAKO ULOVITI RIBO

Čez vikende se vse obale rek in jezer napolnijo z ribiči. Stari in mladi, ženske in moški, vsi lovijo ribe. Večina jih niti nima prave ribiške opreme. Na navadne lesene palice privežejo bombažno nit in že se zabava začne. Ko sem nekoč od blizu opazoval kitajsko družino, ki si je ob jezeru naredila pravi piknik in se zabavala z ribolovom, mi je starejši Kitajec pomignil, naj pridem k njemu, da mi bo posodil svojo palico. Vesel sem sprejel povabilo in začel loviti. Ribice so kar prijemale. Ko so mi vabo pojedle, sem hotel nataktniti novo, a sem samo začudeno pogledal. Namesto trnka je na moji bombažni niti visel kos ukrivljene žice. Na koncu, ko nisem nič ujel, sem se tolažil, da je bilo to zaradi tistega doma narejenega trnka. Presenečen sem bil tudi nad kitajsko gostoljubno-

*Napev mefista:
"A sem jaz, al' nisem jaz tvoj drugi jaz..."*

stjo, saj mi je Kitajec ponudil jabolko in sok.

DROGE

V restavraciji zraven najinega hotele smo se prehranjevali v glavnem tuji popotniki. Bila je ena izmed redkih, v katerih si lahko hrano naročil z menija v angleščini. Ko sva zvečer sestradana planila po sladko-kislem piščancu, pečeni svinjini v sečuanski omaki in mešani zelenjavi, popečeni na maslu, je k nama prisedel starejši moški. Kratki črni lasje, temna polt, suh in zguban obraz. Vendar se mu je videlo, da ni Kitajec. Naročil si je vročo čokolado in zapletli smo se v pogovor. Povedal je, da je v državi poslovno, tako da mora vsakih šest mesecev podaljšati delovno vizo. Ker nikakor ni izgledal kot kakšen slovenski yuppy, ki si je pravkar kupil drugega BMW-ja, sva ga začudeno vprašala, s čim se ukvarja. "Malo prodajam, pa se kar da živeti", je odgovoril. Kaj več ni povedal in pogovor je stekel v drugo smer.

Midva sva skoraj že pojedla, ko nankrat zavohava hašiš. Začudeno se spogledava, on pa se je samo nasmehnil. "Prihajam iz Pakistana, kjer je zaradi nenehnih menjav vlade in stalnih napetosti z Afganistanom malo prevroče, zato sem se preselil v Peking. Tudi posel tam ni več tekel tako, kot bi moral. Tukaj pa v miru živim in tudi zasluži se v redu." Ko sva ga vprašala, kako to, da prodaja ravno na Kitajskem, kjer še vedno prirejajo javne usmrtitve tihotapcev z mamili, je povedal, da je postala Moskva prenevarna in stvari preveč komplicirane. "Na mesec prodam do trideset kilogramov hašiša, ki je namenjen predvsem prodaji v Nemčiji. Iz Pekinga ga v Evropo spravljajo tihotapci iz bivših komunističnih držav. Prejšnji mesec sta bila pri meni tudi dva Srba. S transsibirsko železnico prepeljejo hašiš v Budimpešto, od tam pa z avtom v München ali Berlin. Nekaj ga prepeljejo tudi z letalom iz Pekinga v Sofijo ali Bukarešto, saj tam na letališču nimajo psov, ki bi drogo lahko odkrili. Transport z letalom v zahodno Evropo pa je preveč tvegan."

Zanimalo naju je, kakšne so kaj cene. "Pri meni lahko kupite kilogram že po 400 dolarjev, vendar je to bolj slaba roba. Običajna roba je po 600 dolarjev, imam pa tudi najboljšo robo od vseh petih "dealerjev" v Pekingu. Tisto prodajam po 750 dolarjev.

Medtem, ko se je razgovoril, je skadil svoj "joint". Spil je še čokolado, ki mu je ostala v skodelici, in vstal. "Če poznata koga v Sloveniji, ki bi bil zainteresiran, ga pošljita v Peking, naj poišče Jaserja," je dejal in odšel.

Drugače pa marihuana na Kitajskem raste povsod. Človek je prav začuden, kako to, ko pa je Kitajska tako rigorozna glede drog ..., a brez skrbi. Po besedah dveh Francozov in enega Nemca se je ne izplača sušiti, ker je "prešvoh".

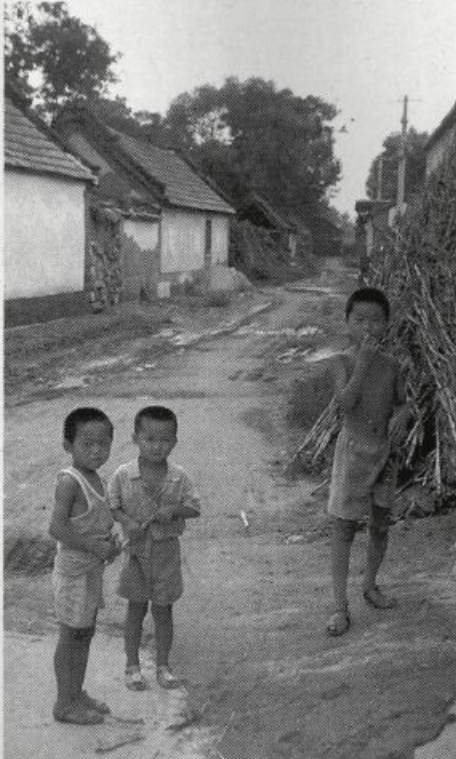

PSI

Oblastniki so si izmislili tudi zelo zanimiv način za pobiranje dodatnih davkov. Mao Ze Dong je pred več kot dvajsetimi leti izdal dekret, s katerim je ljudem prepovedal pse, ki le odžirajo hrano in onesnažujejo okolico. Leta 1993 je oblast ta odlok popravila in dovolila, da lahko imajo v družini enega psa, ki pa ne sme biti višji od 35 centimetrov.

Tako so postali psi zelo popularni. Ker do takrat na Kitajskem skoraj ni bilo psov, je zacvetel uvoz psov iz Rusije. Za psa povsem običajne pasme so ljudje plačali več kot tisoč dolarjev. Vendar se je stanje povsem spremenilo, ko je Partija avgusta letos izdala nov odlok, ki določa,

*Kriza srednjih let:
Kdor nima svojih problemov, se pač tolaži s tujimi.*

da mora lastnik psa prijaviti na policiji in zanj plačati 300 dolarjev davka. Za navednega Kitajca je ta vsota seveda popolnoma nedosegljiva.

VELEPOSLANIŠTVO

Ko je človek skoraj 15 tisoč kilometrov iz Slovenije in ve, da ima Slovenija tam veleposlaništvo, ima dober občutek in se kar na more premagati, da ga ne bi obiskal. Da bi pozdravil veleposlanika in spregovoril kakšno besedo po slovensko, ter tako malo pozabil na ogromno Kitajsko in na vse težave pri komuniciranju s Kitajci. Tako sva tudi midva po dolgem iskanju našla stanovanjski blok, kjer je v tretjem nadstropju naše veleposlaništvo. Prvič sva prišla izven uradnih ur, tako da je bilo zaprto, zato sva prišla nekaj dni kasneje, tokrat točno (deset minut do

dvanajstih). A glej ga zlomka, gospoda ambasadorja ni bilo. Pač nimava sreče. Sprejela naju je prijazna atašejka, vendar je povedala, da se ji zelo mudi, ker je zmenjena z gospodom ambasadorjem. Na hitro sva spila ponujeni sok, saj nisva hotela motiti za državo Slovenijo tako pomembnih stvari, in odšla. Ko sva v senci pred blokom počivala in razmišljala, kam bova odšla jest, je prišla ambasadorka in povedala, da danes ambasador zamuja. "Zmenjena sva bila ob dvanajstih in sedemnajst minut, sedaj pa je že dvajset čez." Naenkrat se je mimo pripeljal črn mercedes, ki se je ustavil le toliko, da je ambasadorka vstopila. Že je speljal, a si je nekdo v njem premislil. Skozi odprto okno je kot kak Clinton pomahal gospod ambasador in nama namenil eno besedo. "Nasvidenje," je bila edina beseda, ki sva je bila kot nepomembna študenta vredna. Ko je avto odpeljal, sva se samo začudeno spogledala. Kar nisva mogla dojeti, da se finemu gospodu ni ljubilo niti stopiti iz avtomobila in

spregovoriti kakšne prijazne besede. Ta fini gospod, ambasador Ivan Seničar, nama je ostal v neprijetnem spominu in samo upava, da v slovenski diplomaciji delajo bolj prijazni ljudje, ki so sposobni spregovoriti kaj več kot le "nasvidenje".

ZAHVALA

Za uspešno izvedbo potovanja "Kitajska 95" se moram zahvaliti Zorani Baković, dopisnici Dela iz Pekinga, in njenemu možu, ki me je gostoljubno sprejel, kot tudi vsem sponzorjem, ki so finančno pomagali: ŠOU Ljubljana, Slovenske železnice, Hidroing Maribor, Coris Ljubljana, Cestno podjetje Maribor, Skala Maribor, Krka Novo mesto in Lineal Maribor.

Besedilo in foto: Peter Brecl

NOVA STRUJA V ŠTUDENTSKEM PARLAMENTU

V študentskem parlamentu je proti koncu šolskega leta prišlo do zamenjave na predsedniškem in podpredsedniškem mestu, ki sta ju do tedaj zasedala Dominik S. Černjak in Kristjan Verbič. Po izglasovani nezaupnici in novih volitvah je novi predsednik postal Janez Povh, ki ga je predlagala t.i. konzervativna frakcija, podpredsednik pa Jernej Stare. Razloge, zaradi česa je do zamenjave sploh prišlo in kakšne so njene posledice, pa nam je pojasnil novi predsednik.

Kakšni so bili glavni argumenti za izrek nezaupnice bivšemu predsedniku oziroma kje lahko iščemo vzroke za novo sestavo parlamentarnega predsedstva?

Glavni argument je bil, da se v času Černjakovega mandata ni praktično nič premaknilo v smeri sprejetja Temelnjega akta, ki pa je dejansko najpomembnejši letošnji cilj tako vlade kot parlamenta. Nadalje tudi je bil parlament, ki je nazven lepo funkcioniral, dejansko zelo razpuščen, in sicer v tem smislu, da se je denar razdeljeval zelo površno, kajti nihče ni več nadzoroval komisij, ki so vse dobivale po tri sejnine. Skratka, ogromno denarja je bilo potrošenega nesmotrno. Lahko rečemo, da je prejšnji predsednik uporabljal strategijo "deli in vladaj", nikoli ni kompliciral pri denarju in je bil zaradi tega mogoče tudi bolj priljubljen.

Zelo sporno pa je bilo tudi njegovo vmešavanje v delo vlade, še posebno na področju turizma. Te stvari prihajajo na dan prav zadnje tedne, ko se ugotavlja število vseh honorarjev, ki jih je Černjak prejel. Honorarje je namreč dobival za delo na področju turizma, za vodenje parlamenta in še za kaj drugega.

Kdo je bil pobudnik za zamenjavo?

V naši, se pravi v tako imenovani konzervativni skupini smo de odločili, da je potrebna menjava v parlamentu, do podobnih pobud pa je prihajalo še iz drugih krogov, tudi vladnih. Med možnimi kandidati za naslednika tedanjega predsednika je bilo omenjenih kar nekaj imen. Ko

pa so se dale vse stvari na tehtnico, so iz kroga treh ljudi izbrali mene. Poudariti pa moram, da naša skupina ni bila edina, ki je glasovala zame, kajti če bi bili za potrditev dovolj samo ti galasovi, bi mi že ješeni izvolili drugega predsednika. To pomeni, da sem dobil podporo tudi iz drugih krogov.

Kakšne so torej bistvene spremembe, ki so v parlamentu nastale v času tvojega mandata?

Lahko rečem, da je več reda, da se ne dogaja več to, da poslanci pridejo na sejo, se prijavijo, nato pa odidejo domov, sejnino pa navkljub temu dobijo. Disciplinskih ukrepov, s katerimi poslancem znižamo sejnino, je bistveno več, strožje se uravnava delo komisij, katerih seje morajo biti nujno vsebinske in ne kot se je dogajalo prej, ko se je komisija sestala uro pred sejo parlamenta in obravnavala neko nepomembno temo, za kar pa so dobivali polno sejnino.

Navkljub takim ukrepom pa Temeljni akt še vedno ni sprejet...

Temeljni akt je narejen. Odprtih je le še nekaj vprašanj, od katerih pa je najpomembnejše mandat organov in predstavniških teles Študentske organizacije Slovenije. Prav glede tega pa se ljubljanski in mariborski ŠOU popolnoma razhajata. Mariborčani se namreč zavzemajo za dvoletni mandat, mi pa za eno-

letnega. Navkljub temu, da je mariborski ŠOU pri oblikovanju Temelnjega akta ves čas sodeloval z nami, oni danes poudarjajo, da akt ni dovolj dober, da ga ne bodo podprli in da zaenkrat še ni primeren za sprejem v študentskem parlamentu. Občutek imam, da tu ne gre le za strokovno nasprotovanje, ampak, da se za tem skrivajo tudi neki politični interesi, saj drugače ne morem razumeti, zakaj Maribor tako zavlačuje s sprejetjem akta, kar bi najbolj koristilo prav njim. Kajti servis mariborske študentske organizacije trenutno posluje zelo slabo in imajo bistveno manj sredstev kot ŠOU v Ljubljani, ki se v največji meri financira prav s sredstvi, pridobljenimi iz lastnega servisa (opomba avtorja: po sprejemu Temelnjega akta bodo vsi študentski servisi, ki so sedaj v privatnih rokah, pripadali Študentski organizaciji).

Akt je torej napisan, potrebno bo vnesti le še nekaj pravnih popravkov, vprašanje pa je, ali bo tudi politična volja Maribora taka, da se ta akt sprejme.

Ali imate kakšno strategijo kako bi ta nasprotujoča si mnenja uskladili?

Naš parlament je na zadnji seji sprejel sklep, da podpira enoletni mandat in ne, da ga zahteva. Še vedno torej obstaja možnost, da popustimo mi, čeprav sem jaz osebno prepričan, da je argumentirano gledano resnično najboljši enoletni mandat, in menim, da bi se v primeru, da mi popustimo, odločili za bistveno slabšo opcijo.

Organizacijska raven parlamenta je nezavidljiva, prav tako ujevova učinkovitost. Kaj nameravaš storiti v tej smeri?

Upam, da mi bo do konca mandata uspelo bistveno zreducirati delo parlamenta in iz tega birokratskega zmaja narediti uspešen operativni organ.

Z zakonodajno komisijo že nekaj časa pripravljamo spremembe v parlamentarnem poslovniku, s katerimi bi skrajšali proceduro s tem, da bi omejili vlaganje amandmajev na podoben način, kot je to urejeno v državnem zboru. Druga bistvena sprememba bi morala biti to, da spremenimo 55. člen poslovnika, ki omogoča, da se po dveh urah in pol predlaga zaključek seje. To dolžino bomo skušali podaljšati na štiri ure, hkrati pa bomo bistveno dodelali področje disciplinskih ukrepov.

B. B.

KAKO POSTATI TISKOVNI PREDSTAVNIK ŠP

Po zasluženih počitnicah se kar takoj vračamo na vroče teme iz ŠP in ena izmed teh je prav gotovo imenovanje tiskovnega predstavnika ŠP. Stvar sploh ne bi vzbujala tolikšne pozornosti, če se ne bi pojavila vprašanja in ugi banja, ki zadevajo predvsem vprašanje izbora in odločitve predsednika ŠP, Janeza Povha. Ta je sam izbral "primerne" kandidata in ga tudi imenoval za nosilca nove funkcije. Tako je tiskovni predstavnik ŠP postal T. Slak, član ŠP in komisije za medije in založništvo. Vse lepo in prav, nekdo seveda pač mora opravljati to funkcijo, ker pa je predsednik nosilca le-te že določil, nas je zanimalo, po kakšnih kriterijih je bil kandidat izbran, katere so njegove kvalitete in seveda, kako da prav T. Slak izpolnjuje zaželeno lastnosti potencialnega tiskovnega predstavnika.

Približno takšne vsebine je bilo tudi vprašanje, ki ga je predsedniku ŠP postavil poslanec P. Medica.

V avgustu je sledil pisni odgovor predsednika Povha, v katerem je najprej nanizal kriterije, ki jih je upošteval pri imenovanju tiskovnega predstavnika ŠP. To so bili: poznavanje medijev in medijskega prostora, izkušnje, zainteresiranost kandidata, ideje, dosedanje aktivno delo z mediji, poznavanje ŠOU, študentskega parlamenta in njegovega dela ter čimboljši stiki z medijsko aktivnostjo ŠOU. Po predstavitvi poglobljenih kriterijev izbora pa je predsednik poskušal utemeljiti svojo odločitev, torej imenovanje T. Slaka za nosilca te funkcije. Izbrani kandidat je po Povhových besedah pokazal velik interes in tudi več idej, kako vzpostaviti to novo funkcijo. Kot član ŠP in član komisije za medije in založništvo je T. Slak v stalnem stiku z dejavnostjo ŠOU, ŠP in tudi z aktivnostmi, ki so povezane z mediji v okviru ŠOU. Poleg tega je Slak še glavni urednik glasila študentov Šole za arhitekturo, kar predstavlja dober vir izkušenj in stikov, ki jih funkcija tiskovnega predstavnika zahteva. Ob koncu argumentiranja je predsednik Povh pohvalil še veliko mero angažiranosti in aktivnosti kandidata pri delu ŠP ter omenil, da je bil T. Slak "edini resni kandidat za to funkcijo".

S temi besedami je predsednik Povh zaključil svoj odgovor na poslansko

vprašanje. Posredoval je kar nekaj informacij, če pa smo z odgovorom zadovoljni, je to stvar naše presoje. Glede na to, da ne poznamo nobenega drugega kandidata za to funkcijo in ker je pač Slak "edini resni" (?!), žal ne moremo objektivno oceniti predsednikove odločitve. Da ne bo pomote, mi vsekakor ne dvomimo v sposobnosti imenovanega tiskovnega predstavnika. Moti nas namreč nekaj drugega, in sicer predsednikova individualna odločitev pri podeljevanju funkcij. Zanima nas tudi, kaj je predsednik mislil s izjavo o edinem resnem kandidatu. Na osnovi podanih informacij namreč vse skupaj deluje, kot da je funkcijo dobil pač nekdo, ki je "in", ki se predsedniku zdi primeren. Ostaja nam vprašanje, ali ima predsednik ŠP pri določanju funkcionarjev vedno proste roke in pooblastila za samostojne odločitve. Bi morda ne bila potrebna kakšna komisija, ki bi izmed več kandidatov, ne le enega resnega, izglasovala najprimernejšega, in sicer na podlagi soočenja kandidatov in predstavitvi njihovih pogledov, idej in ciljev o vlogi tiskovnega predstavnika? Morda bi se stvar iztekla popolnoma drugače, morda tudi ne? Tega ne bomo izvedeli nikoli, ker novopečeni tiskovni predstavnik že opravlja svojo funkcijo. Želimo mu veliko uspeha pri delu, predsedniku pa, da se bo njegova odločitev izkazala za uspešno in pravilno.

Lucija Valenčak

VSE O POPUSTIH

Ofamoznih knjižicah s popusti smo se pogovarjali z vodjem projekta, Rokom Filipičem, ki je orisal ozadje akcije.

Idejo o popustih je Rok našel v ZDA, zdele se mu je v redu in jo je skušal prenesti v Slovenijo. Prvič je to poskušal že lani, pa mu študentski parlament tega ni odobril. Letos mu je bilo to dovoljeno. Projekt je začel uresničevati konec meseca decembra, ko je razdelil področja (knjige, hrana, pijača ...), pač glede na potrebe študentov. Pri tem je postavil višino popustov, pri katerih bi bilo posamezno podjetje še smotrno vključiti.

Za tem je Rok začel obiskovati podjetja predvsem po centru Ljubljane, kjer je po njegovem mnenju največji pretok študentskega denarja, torej tudi največji prihranek. Podjetja so pokazala kar veliko zanimanje. Natisnili so 30000 izvodov knjižice, tako da so jo dobili vsi dodiplomski študentje. Pripravljajo ponatis, ki bo namenjen

brucem. Dogovarjajo se, da bi knjižico dobili tudi izredni študentje.

Knjižica je bila kljub večjim stroškom poslana po pošti, ker je ta način zagotovil, da so jo prejeli res vsi študentje. Žal so z univerze dobili nepopolne podatke, zato Rok poziva vse študente, redno vpisane v letu 94/95, ki knjižice niso dobili, naj se z indeksom ali potrdilom o vpisu zglasijo v pisarni ŠOU, 1. nadstropje na K4, kjer bodo svojo bukvicco dobili.

Projektu se je očitala neracionalnost, saj so knjižico septembra prejeli vsi vpisani v letu 94/95, od katerih bodo oktobra številni izgubili status, knjižico pa bodo vseeno uporabljali. Zakaj se torej z razdelitvijo knjižic ni počakalo do oktobra?

Rok je pojasnil, da bi knjižice morale priti ven že aprila, pa se je zavleklo pri sklepanju pogodb s podjetji, saj so bile številne sklenjene šele julija. Zavleklo se je tudi pri

tiskarju, ki je zahteval takojšnje plačilo; tisk je trajal dva meseca.

Razburjenje je povzročila samohvalnica študentske vlade, ki je celoten projekt postavila v luč cenene predvolilne propagande.

Rok je razložil, da se je vlada odločila, da bo ta tekst vključila, sam pa proti temu ni mogel ukrepati, če je hotel, da se projekt brez še večjih oviranj zaključi. List je delo informacijske pisarne ŠOU. S tem listom se celoten projekt resnično lahko razume kot predvolilna propaganda. "Vlada se je tako pohvalila s tujim, mojim delom," je dejal.

Celoten projekt je stal cca. 8 milijonov tolarjev, 1,5 milijona so prispevali sponzorji. Veliko je stalo razpečevanje (poština, kurvert), ok. 25 odstotkov celotnega zneska.

M. Č.

Vprašanje antropologov:
Ali kanibali res ne poznajo rasizma?

Afera "turizem"

Na vseh dnevnikih redih študentske vlade, študentskega parlamenta, finančne in nadzorne komisije se od sredine avgusta pojavlja zloglasna točka "turizem", saj so se poslanci in drugi politiki spočiti in polni moči za nove gladiatorske boje vrnili s počitnic. "Turizem" je postal glavna tema, ob kateri se lomijo kopija študentske levice in desnice, tako da je namesto pravnega postal predvsem politično vprašanje. Vsi izvajajo in stopnjujejo pritiske na vse, saj je afera "turizem" postala nov razlog za polarizacijo in diferenciacijo scene.

POROČILO, KI JE POVZROČILO IZBRUH

Novi škandal "ŠOU turizem" je izbruhnil, ko je študentski minister za finance Oton Lahajnar v začetku avgusta podal poročilo o delu svojega resorja za mesec julij. Med drugim je tudi napisal, da je bil po vrnitvi iz Portugalske (tam je 5 tednov služboval kot turistični vodič za neko privatno agencijo) "nad marsičim neprijetno presenečen".

Najbolj ga je zbedel zelo visok honorar, ki ga je minister za turizem Gregor Mihael Jošt izplačal poslancu Černjaku za "njegovo tritedensko vodenje borih trinajstih študentov po Grčiji". To trditev pojasnjuje s svojimi izkušnjami pri vodenju 155 ljudi za neprimerno manjši honorar. Prav tako ni mogel razumeti, kako so Černjaku lahko tako visok honorar izplačali brez vsake pogodbe.

Zamislil se je tudi nad predsednikovo (predsednik študentske vlade je Valter Kobal) politiko izplačevanja honorarjev v študentski vladi, kot ministra za finance pa ga je v oči zbedlo pretirano širjenje vladnih sodelovcev in svetovalcev, ki so tudi na plačilni listi vlade.

Lahajnar je v svojem poročilu zapisal, da ne more razumeti, kako to, da je bil za mesec maj (odpotoval je 29. maja) plačan samo s polovičnim honorarjem, ko pa je svoje delo predčasno končal, vsi ostali ministri in pomočniki (z redkimi izjemami) pa so prejeli ne samo polni honorar, ampak je eden prejel 20% stimulacijo, štirje 12% in eden 8 odstotno. Štirje od teh ministrov so imeli za svojo razbremenitev še pomočnike.

Moti ga tudi izplačilo

honorarjev za mesec junij. Strinja se, da za mesec junij ni dobil honorarja, saj je bil cel mesec odsoten, ne more pa se strinjati, da so ostali ministri, kljub svoji kronični odsotnosti, dobili poln honorar in še 13% stimulacijo.

Ugotovil je, da je bila honorarna lista podpisana preden so ministri oddali svoja poročila, zato se sprašuje, na kakšnih osnovah je predsednik določil honorarje. V julijskem poročilu trdi, da ga je predsednik ŠV zaradi dvojnih meril nagrajevanja oškodoval za okoli 100 tisoč tolarjev, očita pa mu tudi "očitno plačevanje vladajoče garniture in političnih somišljenikov za njihovo podporo".

Lahajnar nadaljuje z vikendom ŠV v Piranu, na katerem naj bi bil tudi kolegij, a ga kasneje ni bilo. Kljub temu je bilo zanj porabljenih 260 tisoč tolarjev ŠOU-ovega denarja, od tega samo za pijačo 33 tisoč.

FINANČNA IN NADZORNA KOMISIJA

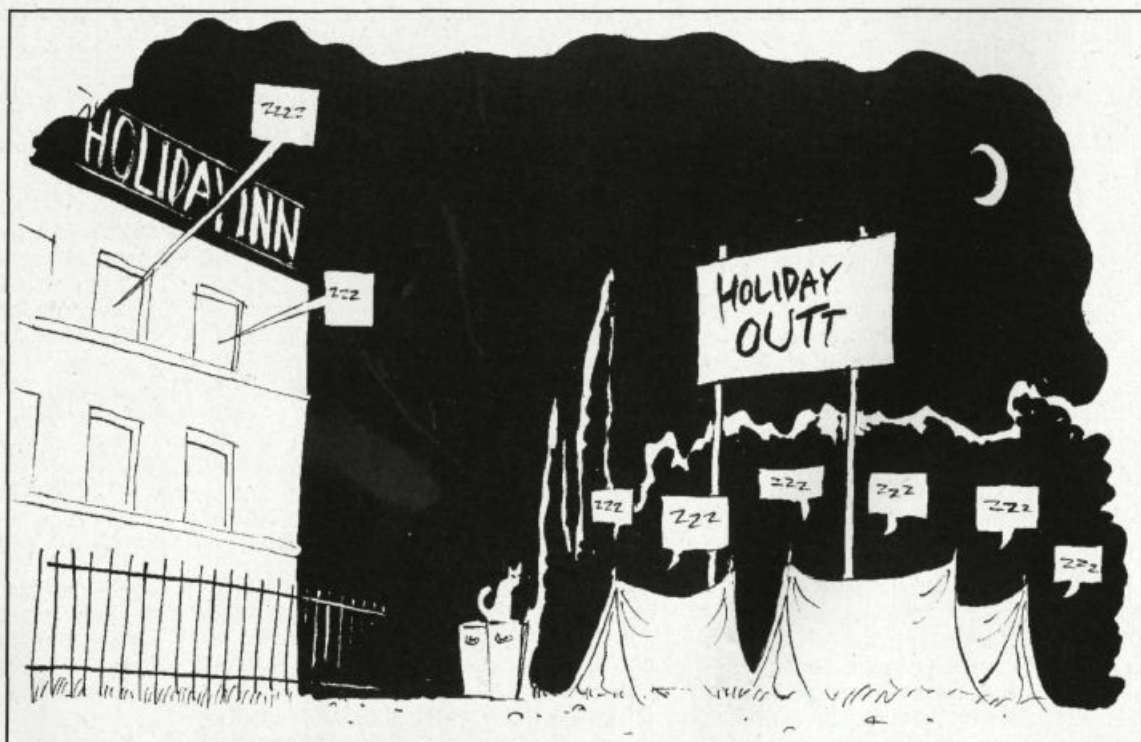
Podobni podatki in zahteve po preučitvi so se v naslednjih dneh znašle na dnevnem redu finančne komisije. Finančna komisija je sprejela sklepe, da mora nadzorna komisija raziskati aktivnosti svetovalcev in pomočnikov vlade, raziskati zakaj se je pod formo delovnega vikenda skrivala interna zabava vlade, predvsem pa, da razišče vse v zvezi s "turizmom".

Nadzorna komisija naj razišče, na osnovi česa je Kobal odredil honorarje za vodenje avtobusov v Paris (zakaj je vodil Černjak), po kakšnem ključu je bil izbran najugodnejši avtobusni prevoznik, na osnovi česa je Jošt odobril megalomanski honorar, upravičenost stroškov za gostinjske usluge ...

Nadzorna komisija je kasneje sprejela sklep, da se zaustavi izplačilo vseh honorarjev vodji in morebitnim sodelavcem projekta "Grčija" in ministru za turizem.

IZJAVE TURISTOV ŠOU

Minister za turizem, G. M. Jošt, v zvezi z izletom v Grčijo poudarja, da gre pri očitkih na njegov račun za politično gonjo proti njemu, njemu osebno pa dokazati ne morejo ničesar. Finančno poročilo ni resnično, z njim se je zavajalo poslance in javnost. Predstavljeni so bili stroški iz dveh projektov, pa tudi navedeni podatki

niso bili točni. Finančna komisija in preko nje nadzorna sta bili zavedeni. Predloženi računi se ne skladajo z napisanim, pri nekaterih zneskih enostavno niso bile navedene vse usluge, ki so bile s tem denarjem plačane.

164 tisočakov, ki jih je dobil Černjak, niso honorar, ampak izplačilo vodiča, ki ne izvira iz proračuna ŠOU-a ampak iz vplačil udeležencev. Na vprašanje, kakšne kvalifikacije ima D. S. Černjak za vodiča po Grčiji, je Jošt odgovoril, da je bil že dalj časa v Grčiji, izlet je pripravljaval in Grčijo dobro pozna. Za vodjo projekta je bil izbran, ker je edini poleg Jošta poznal pot.

Glede svojih stroškov je Jošt povedal, da je moral zaradi odpovedi najetega vodiča sam voditi drugo skupino po Grčiji, ki je štela trideset študentov. Te skupine poročilo finančne komisije niti ne omenja.

Jošt bo zdaj ovadil finančno ministrstvo in posebej finančnega ministra.

D. S. Černjak je povedal, da je celoten zaplet z njegovimi prihodki kot vodiča v Grčiji nastal, ker se nihče o vsej stvari ni detajlno informiral, nikogar ni zanimalo, zakaj so posamezne številke takšne kot so. Ministru za finance je očital, da je napisal zapisnik v takšni obliki, v kakršni se krivda že prejucira. Funkcija vodiča in predsednika parlamenta si po nobenem aktu nista v nasprotju.

Plačilo za vodiča je v agencijah ok. 120 DEM na dan, a Černjak je v 22 dneh za-

služil 2000 DEM, kar je le okoli 90 DEM na dan. Denar je bil v resnici plačan vnaprej, kar pa je imelo praktični vzrok. Vodič namreč potrebuje določena sredstva za nujne primere. Pogodbe ni bilo, ker je dan pred odhodom niso hoteli potrditi, in to prav zaradi vnaprejšnjega izplačila.

Na vprašnje o kvalifikacijah za vodiča je odgovoril, da je že vodil pri turističnih agencijah, da ima narejen interni izpit, se pa zaveda, da mu tega navzven ne bi priznali.

Poudaril je še, da je bil 22-dnevni izlet po Grčiji relativno zapleten, bilo je precej transferjev s trajekti in avtobusi, kar zahteva od vodiča dobro poznavanje situacije. Od tega izleta je bil odvisen dober glas ŠOU turizma, ki pa je udeležence izleta uspel zadovoljiti.

IZJAVA MINISTRA LAHAJNARJA

V zvezi z vašo neomajno odločitvijo, da boste pisali o projektu Turizem in glede na vašo prošnjo za moje stališče o tem, vam pošiljem sledečih nekaj misli:

V avgustovskem poročilu sem še enkrat poudaril že večkrat povedano, da vsaka stvar, ki jo predložim komisijam, še ne pomeni, da gre za "grešno dejanje", temveč da jo je potrebno dodatno obrazložiti. To velja tudi za sredstva na projektu ŠOU-Grčija. Na primer honorar za vodenje je lahko povsem nesporen, vendar naj o tem razsoja ustrezna komi-

sija, jaz te pristojnosti nimam. Mene je zbudila v oči višina honorarja glede na tritedensko vodenje borih trinajstih ljudi. Tarife za vodnike so zelo različne. Če primerjamo omenjeni honorar z mojim na Portugalskem (preko turistične agencije in ne preko ŠOU!), gre za več kot dvakrat višjo tarifo. Neprimerljiva pa je predvsem zato, ker sem jaz delal v čisto drugačnih pogojih in imel drugačne obveznosti in odgovornosti - bistveno večje zahtevnosti. Ponavljam, s finančnega vidika je lahko vse v redu. Postavlja pa se moralno vprašanje: ali tisti, ki je honorar odobrili oz. tisti, ki se je z njim strinjal, nima slabe vesti ...

In ob koncu se mi sproža še en razmislek. Zdaj sem grd jaz, ki sem honorar pokazal komisijam, ne pa tisti, ki ga je odobrili. Ali kot je pred davnimi leti dejal Platon: "Lahko je biti radodaren s tujim denarjem."

KONEC

Nekatere stvari so še ostale nejasne, vendar kaže, da se bodo iz začetnega slona spremenile v muho, kar je ponovni dokaz, da je šlo predvsem za blatenje političnih nasprotnikov, kar pa za ŠOU ni nič novega. Politikanti tako z desne kot z leve nabirajo nove politične točke za oktoberske volitve, pri vsem skupaj pa se igrajo resno politiko.

P.B., M.Č.

POROČEVALEC & ARHIV ŠOU-a

Na ŠOU bodo v kratkem korenito spremenili način distribucije internih informacij pa tudi način njihovega shranjevanja. Pripravljajo se namreč na uvedbo lastnega uradnega lista, imenovanega Poročevalec, tečejo pa tudi priprave za ustanovitev arhiva ŠOU.

Poročevalec je zamišljen kot mesečni zbornik, ki bo vseboval vse sklepe, sprejete v okviru ŠOU, razen tistih, ki so označeni kot poslovna tajnost. Zbornik bo urejala in izdajala Informacijska pisarna, pošiljala pa ga bo vsem poslancem, članom vlade, volilne komisije in razzodišča, direktorju, pa tudi lastnemu arhivu, ki je prav tako šele v ustanavljanju.

Za ustanovitev arhiva, v katerem bo poleg Poročevalca shranjen ves material na način, ki je običajen pri arhiviranju v podjetjih, se pravi pošta pogodb ..., so se odločili zaradi potreb po večji sistematiziranosti podatkov in njihovi lažji dostopnosti.

B. B.

PRAVILNIK O SANKCIONIRANJU

Študentski parlament je v začetku septembra sprejel pravilnik o sankcioniranju zlorab v ŠOU, ki ureja načine ugotavljanja nepravilnosti ter določa ukrepe in sankcije, ki jih je moč izreči kršiteljem.

Novi pravilnik, ki je bil prvič na dnevnem redu že pred kakim letom, obvezuje vse poslance, člane in sodelavce vlade ter vse ostale delavce ŠOU, da obveščajo nadzorno komisijo o vseh nepravilnostih, ta pa se bo nato po lastni presoji odločila, ali je do zlorab in nepravilnosti res prišlo. Če bo do kršitev dejansko prišlo, se bo komisija lahko odločala med sankcijami kot so javni opomin, denarna kazen, ali pa se bo odločila, da kršitelju za določen čas prepove sodelovanje s ŠOU.

B. B.

ŠOU ZAENKRAT BREZ TELEVIZIJE

Študentski parlamentarci so zavrnilo načrt poslanca Primoža Škufca, ki je kot vodja projekta študentske vlade ŠQU TV - Študentska televizija predlagal, da ŠOU postane družabnik podjetja TV3, ki trenutno gradi televizijsko omrežje, s katrim bo pokrivalo večji del Slovenije, in v okviru njihovega programa ustvarja lastne oddaje. Proti temu predlogu se je izrekel tudi minister za javno založništvo in medije Jaka Repanšek, pa tudi vlada kot celota. Študentski parlament je nato zadolžil vlado, da pripravi temeljito analizo o možnostih ŠOU-a za lastno televizijsko produkcijo v okviru nacionalne ali kake druge komercialne mreže, prouči pa naj tudi možnosti za ustanovitev lastnega produkcijskega studia.

Prve težnje o ustvarjanju lastnega televizijskega programa so so pojavile že ob sami ustanovitvi Študentske organizacije, temelje pa je postavil Matej Kurent. Tudi sedanja vlada je odprla ta projekt in ga zaupala Škufci. Ta je pripravil analizo, v kateri je izrazil prepričanje, da bi bila najboljša možnost za ŠOU, da ta postane družabnik podjetja TV3.

ŠOU bi po njegovem predlogu tako postal 2% lastnik, za kar bi moral po neuradnih podatkih plačati 200.000 DEM. V TV3 imajo večinski lastniški delež Krekova banka, Mohorjeva družba, Radio Ognjišče in Gospodarski forum sSlovenskih krščanskih demokratov, sestavljena pa je že tudi programska shema, ki je dokaj versko usmerjena. Prav to je bilo po mnenju nekaterih poslancev najbolj

sporno, se pravi, ali je sodelovanje ŠOU-a v takem programskem konceptu v skladu z njegovo naravo in cilji.

Drugi, morda še večji problem je bilo vprašanje, ali si ŠOU tako družabništvo finančno lahko privoščiti, in če bi že sklenili pogodbo s TV3, ali je 2% lastniški delež zadostno zagotovilo za avtonomno oblikovanje lastnih programov.

Težko je torej verjeti, da je dal Škufca tak, lahko celo rečemo nevaren predlog parlamentu v potrditev le zaradi lastne naivnosti oziroma slabe seznanjenosti z celotno zadevo. Izgleda, da ima vse skupaj le politično ozadje.

B. B.

Mandatar ŠV na univerziadi

Gregor Cankar je na univerziadi na Japonskem v konkurenci 50 tekmovalcev osvojil bronasto medaljo in hkrati s tem dosegel svoj osebni rekord - 8.18m.

Univerzitetnih športnih iger, ki so od 23.8 do 4.9. potekale v japonskem mestu Fukuoi, se je poleg Cankarja udeležilo tudi 11 drugih športnikov, ki so sodelovali v treh disciplinah: atletika, tenis in gimnastika. Vidni uvrstitvi sta sosegla tudi Nataša Erjavec s 5 mestom v suvanju krogle in Robert Teršek v metu kopja.

Vsaka medalja ima dve plati, tudi Cankarjeva. Zanimivo je namreč, da je na univerziado odpotoval tudi mandatar Študentske vlade Valter Kobal. Na Japonsko je šel kot pomočnik vodje odprave, tam pa je "snemal in skrbel za dokumentacijo" in skrbel ta to, "da so športniki imeli medijsko pokritje svojih nastopov". Kaj so na univerziadi delali naši športniki je povsem jasno, kaj je tam počel naš mandatar vlade, pa malo manj.

B. B.

RESOR ZA IZOBRAŽEVANJE

Kjub predpočitniški mrzlici se je minister Jožko Rutar v mesecu juliju in avgustu posvetil nekaterim zadevam, ki jih v času statutarne mrzlice ni uspel urediti. Po sprejemu samega statuta je sledil še pregled sprejetega in uvrstitev amandmajev v besedilo. V pogonu je bil tudi akt o ustanovitvi zavoda ŠOU-ŠOLT, ki je bil enkrat že obravnavan v ŠP. Pripravili so ga tudi za drugo obravnavo, pa zaradi preobilice dela v parlamentu ni prišel na dnevni red.

Po junijskem izteku pogodb z izvajalci obštudijskega izobraževanja je bilo potrebno preveriti število vpisanih in vsa določila pogodb o sodelovanju in izplačilu. Po polnjenju akumulatorjev v počitniških dneh pa so ministra pričakali novi izzivi in dileme v funkciji namestnika predsednika ŠV.

L. V.

RESOR ZA MEDNARODNO SODELOVANJE

Priprave na jesenski ESIB board meeting, ki so v teku, je delno oviral (ne)hvaležni dopustniški čas. Organizacijski odbor si je razdelil naloge, pripravil predstavitevno pismo za sponzorje in ga tudi odposlal. O možnostih podpore srečanja so se pogovarjali tudi s predstavnikom Ministrstva RS za znanost.

Veliko dela je imela recepcijska skupina Mednarodne pisarne, saj so v poletnih mesecih obiski tujih študentov najštevilnejši. AIESEC je pripravil mednarodni "study week" - marketing v turizmu, BEST-ovci dve poletni šoli, AEGEE-ovci pa mednarodni ekološki tabor.

L. V.

PISALNI STROJ ZA ZNANSTVENIKE

Na več mednarodnih sejmih bo letos pokazala britanska tovarna "Imperial Typewriter" pisalni stroj z dvema skupinama tipk: zraven običajne (za črke) je še druga tastatura s tipkami za razne matematične in druge znake, ki jih uporabljajo strokovnjaki v znanstvenih prikazih in razpravah. Ob pritisku na tipko se premakne val s papirjem nad ustrezno tastaturo. Delo je opravljeno mnogo hitreje in znanstvenik lahko narekuje z vsemi znaki opremljeno razpravo.

NEHRUJEVI POSLEDNJI TRENUTKI

Glavno mesto in vsa Indija sta v žalosti. Jawaharal Nehru - predsednik vlade, najuglednejši kongresni voditelj, je danes po kratki, toda težki bolezni umrl. Uradno sporočilo o Nehrujevi smrti je bilo objavljeno ob 14.20 po krajevnem času. Nehruju je davi ob 6.25 nenadoma postalo slabo in je takoj izgubil zavest. V tistem trenutku sta bila pri premieru hči Indira Gandhi in eden izmed njegovih osebnih zdravnikov.

PRETIRANA NOVICA

Churchill, bivši britanski premier, se te dni mudi na francoski rivieri. V Parizu so razširili vesti, da mu hudo nagaja želodec in da hujša. Usoda 84-letnega starčka, ki je igral med drugo svetovno vojno tako pomembno vlogo, je hudo zaskrbelo reporterje. Odhiteli si na Riviero... in odkrili nekaj povsem drugega. Nekdanjega ministrskega predsednika so našli ravno pri zajtrku, ki je, kot znano, pri Angležih kaj obilen. Toda ta zajtrk je presegal vsa pričakovanja. Sestavljali so ga namreč hladna predjed, račja pečenka z olivami, francosko pecivo, mala steklenica šampanjca in dve debeli cigari.

GESLO

Eisenhower, predsednik ZDA, je pred javnostjo nastopil z znanim geslom: "Kupujte, kupujte zdaj in čim več!" Na ta način naj bi tudi posamezni Američani pomagali reševati gospodarski zastoj ali recesijo, kot jo imenujejo. Seveda ne manjka duhovitih ljudi, ki se šalijo iz takih in podobnih gesel. V nekem ameriškem časniku je izšel oglas naslednje vsebine: "Pomagajte odstranjevati recesijo. Kupite mojo jahto."

ŽALOVANJE V JUGOSLAVIJI

Zvezni izvršni svet je sprejel odlok, da se 7. in 8. oktobra v znak sožalja narodov Jugoslavije z ljudstvom Indije ob smrti predsednika vlade Indije Jawaharala Nehruja na vseh javnih poslopih izobesijo državne zastave na pol droga in da se odpovedo zabavne in športne prireditve ter zabavne oddaje po radiu in televiziji.

ZAPLETI Z IZROČITVIJO ANDRIJE ARTUKOVIČA

Andrija Artukovič je po zlomu nacistične Nemčije ilegalno prišel v Združene države Amerike. Imel je ponarejene dokumente na ime Aloiz Anich. Ameriške oblasti so odbile njegovo prošnjo za uradno priselitev in takrat se je začel proti njemu izročitveni postopek, ki še danes ni končan.

Jugoslovanska vlada je že 23. julija 1946 zahtevala od ZDA kot okupacijskih oblasti izročitev tega zločinca. Predvidevala je, da se skriva nekje v Avstriji ali Italiji. 31. marca 1951 je naša vlada ponovila svojo zahtevo, toda dobila je odgovor, da mora izročitev doseči samo po redni pravni poti. 9. avgusta 1951 je Jugoslavija prek svojega konzula v San Franciscu predložila zahtevo, da izročijo Artukoviča kot zločinca po pogodbi o izročitvi, ki je bila sklenjena 31. oktobra 1901 med ZDA in takratno kraljevino Srbijo. Komisar ZDA za južno Kalifornijo Howard V. Calverly v Los Angelesu je odločil, da je Artukoviča treba aretirati in je odbil zahtevo, da bi plačal kavcijo.

Zdaj pa se začne najbolj nerazumljiv in ciničen del tega sodnega procesa. Artukovič je 12. septembra 1951 vložil pri okrajnem sodišču v Los Angelesu prošnjo za zaščito "ogrožene osebnosti". Najprej je zahteval samo izpustitev s kavcijo do zaslišanja. Toda sodišče mu je svetovalo zakonsko upravičenost tožbe, kajti kraljevina Srbija je prenehala obstajati že pred vojno, on pa niti ni bil rojen na njenem ozemlju. Razen tega je Artukovič trdil, da so njegovi prestopki "političnega" pomena, ne pa kazenskega in da potemtakem ni nobenega vzroka za izročitev.

LUNA JE EKSPLOZIVNA

Profesor J. R. Platt, ki predava na vseučilišču v Chicagu, trdi, da bo prva raketa, ki bo prispela na Mesec, povzročila gigantsko eksplozijo. Čeprav se projekt ni bi dotaknil Mesečeve površine, a se je bo le narahlo dotaknila človeška noga, bo to že izvalo silno eksplozijo. "Površina Meseca je prekrita z visoko reaktivnim kozmičnim prahom, ki lahko že v majhni količini eksplodira," trdi Platt.

TUDI MOJSTRI PREVAJALCI SE LAHKO ZMOTIJO

Vzroki niso vedno jezikovni pogoški, temveč četrtesekundna nepazljivost ali pojav kake nepričakovano redke besede. Na seji Združenih narodov je omenil ameriški govornik, da je v zadnjih letih naraslo število "privier" v manj razvitih deželah (relativno malo znan izraz za stranišče). Prevajalec izraza ni poznal in ga je prevedel z "zasebnimi udeleženci". Tovariš je opazil napako in je hitro načel na papir: W. C. Prevajalec pokima z glavo in napiše kot odgovor: "Pojdi. Bom že sam opravil."

Sovjetski prevajalec je imenoval "marionetni režim Čang Kaj Šeka" pomotoma "strašilni sistem Čang Kaj Šeka" in zadnjikrat prevajal za Sovjetsko zvezo.

VOLITVE IN STROŠKI

Koliko so znašali stroški predvolilne kampanje v Italiji?

Kdo ve? Toda nekatere podrobnosti pa so vendarle prišle v javnost. Navedi mo samo nekatere, ki so bile za predvolilno ihto tako značilne.

Nosačem gesel in transparentov so plačevali po 100 lir na uro (5.000.000 din). "Človek-sandwich", ki je nosil ves dan na sebi plošče z gesli je prejemal dnevno 1000 lir. Možakar, ki je na zborovanjih monarhističnega prvaka Laura pet minut neprestano prekinjal govornika z vzkliki "Živel kralj!" je prejemal dnevno 3000 lir.

Lastnik osla, ki je nosil na sebi napis "Samo jaz ne bom volil krščanske demokracije" je prejel honorar 10 000 lir

Tako je predvolilna kampanja koristna tudi drugim, ne samo - kandidatom.

JOHN F. KENNEDY UBIT

Na ameriškega predsednika Johna F. Kennedyja je bil prejšni teden izvršen atentat, ko se je mudil v Dallasu (Texas) med svojo turnejo po ZDA. Po nepopolnih podatkih so bili na predsednikov avtomobil oddani trije streli. Predsednik Kennedy je bil ranjen. Neznani atentator je streljal na predsednika in ga zadel. Kennedyja so takoj odpeljali v bolnišnico v Dallasu. Predsednikovo stanje je bilo kritično. Zadet je bil tudi guverner Texasa John Connley. Kaže, da je bil atentat izvršen iz zasede. Atentatorja še niso odkrili. Ob 20.30 so tiskovne agencije sporočile, da so Kennedyja odnesle v šok sobo bolnišnice v Dallasu, kjer je dobil transfuzijo. Niso ga mogli operirati. Medtem iz vladnih krogov v Washingtonu potrjujejo, da je Kennedy ranam podlegel. Predvidevajo, da ga je ubil 24-letni Lee Oswald.

MILKA PLANINC SPREJELA MONGOLSKEGA PREDSEDNIKA

Te dni se v Jugoslaviji muči mongolski predsednik Andžin Wang. Včeraj ga je v svoji rezidenci v Beogradu sprejela predsednica Zveznega izvršnega sveta Milka Planinc. Pogovarjala sta se o gospodarskem sodelovanju med državama, ki je po besedah Milke Planinc doseglo najnižjo stopnjo v zadnjih desetih letih. Zato sta državi sklenili sprostiti mesebojno trgovino. Iz Mongolije naj bi odslej uvažali nafto in zemljski plin, izvažali pa kresilno gobo in bruse.

BOJAN KRIŽAJ ZMAGAL V WENGNU

Bojan Križaj je preteklo nedeljo slavil svojo prvo zmago za svetovni pokal. V švicarskem smučarskem središču Wengnu je za pičlih pet stotink premagal drugouvrščenega Šveda Ingemarja Stenmarka, tretji pa je bil Paul Fromelt. To je na sploh prva zmaga v svetovnem pokalu za Jugoslavijo, ki je že dalj časa s svojimi dobrimi rezultati napovedovala svoj pohod na najvišje stopničke. Po tekmi je Bojan takole komentiral svoj uspeh: "Res sem zadovoljen, da sem dosegel tisto, kar so si domači smučarski ljubitelji že dolgo želeli in obljubljam, da se bom po svojih najboljših močeh boril tudi prihodnje leto v Sarajevu."

NAJVAŽNEJŠE

V neki restavraciji v Pittsburgu visi tabla z naslednjim opozorilom: "Ob napadu z jedrskim orožjem je poglavitno, da ostanete povsem mirni. Najprej pokličite natakarja. Ko poravnate svoj dolg, bežite, kar vas noge nesejo, v zaklonišče.

HOKUS - POKUS

Kitajska književnica Ting Ling je letos v Moskvi prejela Stalinovo nagrado za svoj roman o preobrazbi vasi "Sonce se poraja nad reko Sanghan". Tedaj je bila tudi podpredsednica Zveze kitajskih književnikov. Na plenumu zveze pa so jo pred nedavnem napadli zaradi "kozmpolitizma" v njenih romanih. Izključili so jo iz uprave in ji prepovedali književno udejstvovanje. Sedaj je čistilka v Domu zveze književnikov v Pekingu.

Njeno sonce je torej zašlo...

UVEDBA BENCINSKIH BONOV

Kot kaže bo jugoslovanski Zvezni izvršni svet sprejel še eno pomembno odločitev, ki bo poleg ostalih stabilizacijskih ukrepov pripomogla k reševanju gospodarske krize v Jugoslaviji. Po novem letu naj bi namreč začel veljati zakon, ki bo voznikom omejeval količino goriva. Vsak lastnik bo enkrat mesečno dobil določeno število bencinskih bonov, ki jih bo lahko vnovčil na bencinski črpalki. Lastniki požrešnejših avtomobilov bodo imeli pravico do nakupa tridesetih litrov, ostali pa se bodo morali zadovoljiti z dvajsetimi litri.

ZNANKA IZ SOSEDNJE ULICE

Rada ima svojega strica. Ker ima brke in smrči. Svoje mami nima tako rada. Nima brkov in smrči. Ko bi le imelo več ljudi brke, si včasih zaželi mala Milči. Njena učiteljica likovne vzgoje pravi, da je najbolj pametno dekle, kar jih je kdaj stopalo po zemljski obli. A Milči je ne mara. Rada pa se družijo s čistilkami. One se ne brijejo. Tudi brke ima katera.

Zato se rada družijo z njimi. Skupaj jedo paradižnik s čebulo. Včasih pa jedo le ukisano redkvico. Milči dobi svojo žlico. Potem je.

Ko sem stopil v njeno stanovanje, me je že pri vходу pozdravila Milčina mačka z velikimi črnimi brki. Milči ima rada mačke. Psov ne mara, ker nimajo brkov. Milči mi je takoj pripravila vkisano goveje meso s čebulo. Bruhal sem. Imela je ravno rojstni dan. Rojstni dan nima vsak dan. Zato si le na rojstni dan pripravi vkisan krompir ali vkisano goveje meso. Milči ni stara dama. Ona je mlada punčka. Stara je komaj 13 let. Še eno leto in bo že starejša. Za eno leto. Obnaša pa se ne kot punčka. Ampak kot gospa srednjih let. Na videz je zelo pametna. Zato jo imajo moški radi. V življenju je imela že enajst moških. Z vsemi se je zalizovala. V cerkev pa ne hodi. Rajši se samozadovoljuje pred televizorjem.

Rada bi se odvadila samozadovoljevanja, pa se ne more. Ko vidi pornič na kabelski,

MILČI GLADEK

Rubriko
objavljamo že
345 let

takoj podleže skušnjava. Zlasti če so seksači v porničih z brki.

Milči zelo dobro govori francoski. Posebno po vampih s smetano. V otroštvu je bila prvakinja vesele šole. Vedno je odgovorila. Pravilno. Ko bo velika bo frizerka. Rada ima kocine. In zlasti brke. Zato bo frizerka za moške. Moške z velikimi brki.

Milčino prijaznost začuti človek že na deset metrov. Njen vonj po česnu na dvajset metrov. Znoj na trideset metrov.

Tudi slepci jo kmalu prepoznajo.

Nekateri slepci so jo vzeli kar za svojo. Vožijo jo po zaprašenih poteh. Milči še v življenju ni bila bolna. Verjetno zato, ker rada je vse, kar je kislo. Uložene kumarice. Vkisano mortadelo. Ali vkisane arašide. Mleko ne pije samo. Vanj vlije vinski kis. V čaj ne da limone. Ampak vinski kis. Zeljnata solata s fižolom ji ni nikoli dovolj kislja. Ne mara pa čebule v praženem krompirju. Ogabna je, zatrjuje. Njen oče prikimuje.

Njen oče je dobrega srca. Ima brke. Zato ga ima Milči rada. Za pusta si nalima Milči Brke! Dolge! in Vijugaste! Brke! Potem je brkata. Milči? Ne. Milko. Njen obraz ni več gladek. Ves hrapav je. Ker ima tudi

brado. Je pravi Sherlock Holmes.

V šoli ima same petice razen... Izjema je slovenščina. Ne mara knjig. Vse šolske knjige sproti zažiga. Potem jih ni več. Ljudje bi morali manj brati. Potem ne bi bilo vojn, izdihne skupaj z vonjem po kislem fižolu.

Naj še pridem. Je dejala. In se poslovila. A meni je ostala solza na licu. Ker človek se hitro naveže na Milči Gladek.

MIRAN RATTLER

MA

K-

ŠIPTARJI

Pravilno rebusiraj

Slawomir Mrożek med scilo in karibdo

Slawomir Mrożek (1930) je priznan poljski satirik, pisatelj, dramatik in grafik. V Krakovu je končal gimnazijo, študiral je arhitekturo ter sodeloval v časopisu Poljski dnevnik. Od leta 1960 je živel v Varšavi, kjer je sodeloval s satiričnim tednikom Szpilki, leta 1968 se je preselil v Pariz, danes pa živi v Mehiki. Začel je s konvencionalnim humorjem, se lotil ostre satire in uspel z gledališkimi groteskami.

Nekoč, še v času poljskega real-socializma, je takole dejal o svojem delu: "Nisem politični pisec. Ne pišem zato, da bi pridigal; ne pišem iger za določen družbeni sloj ali razred. Danes je kritika konkretne družbene stvarnosti manj kot kdaj koli moj poklic. Pišem fikcijo, pesnitev brez razvidne dokumentarne vrednosti."

Kritik Andrzej Stich je o Mrožkovem humorju zapisal: "Mrožkov humor vedno inspirira logiko in se hrani s spretno prirojenim silogizmom. Mrožkova priljubljena umetnija je ustvaritev absurdne situacije z inverzijo, t.j. z nepričakovano preobrnitvijo naravnih pomenov, funkcij in zvez. Ta inverzija zbuja našo veselost že v prvem prizoru.

Princip humorja je tu silogističen, ima kontrukcijski karakter, ni navezan na pomene, ki jih dajemo simbolom Mrožkovega prilikovanja. Mrožek izbere vrsto med seboj povezanih, drug drugega dopolnjujočih pojmov in uporabi njih semantično zvezo, da doseže komičen učinek.

Mrožkov humor se hrani z abstraktnimi viri in se sprošča v čisti igri možnosti. Zato ostane Mrožek komičen tudi potem, ko so že prenehali učinkovati politični faktorji, ki so dali njegovim konstrukcijam znamenje dnevno političnega dela.

POSEBNI DOPISNIK

Videti je bilo, da se bo v neki daljni deželi zgodilo nekaj pomembnega. Čim prej bi morali tja poslati posebnega dopisnika, toda proračun našega časopisa tega ni dopuščal. Manjkalo nam je tako bralcev kot denarja. Več bi jih imeli - in seveda tudi več denarja - če bi lahko zaposlili posebne dopisnike, lahko pa bi jih, če bi imeli več denarja, kar pa bi bilo mogoče le tedaj, če bi imeli več bralcev.

"Trezno premislimo", je rekel glavni urednik na sestanku sodelavcev redakcije. "Do česa lahko pride? Možno je samo dvoje: ali še več represije, ali pa liberalizacija. Če tvegamo in se odločimo za eno, imamo petdeset odstotkov možnosti, da uganemo in naš posebni dopisnik, ki ga sicer nimamo, a se bomo pretvarjali, da ga imamo, bo govoril resnico. No, kaj bomo torej izbrali?"

Stavili smo na liberalizacijo. Naslednjega dne se je v našem časopisu pojavilo poročilo od našega posebnega dopisnika, da se je v oni daljni deželi začela liberalizacija režima. Naš časopis je bil edini, ki je posredoval takšno novico. Vsi drugi so poročali o represiji, katere očitvidci so bili njihovi posebni dopisniki.

Na sestanku sodelavcev je vladalo mračno razpoloženje.

"Kaj pa zdaj? Objaviti moramo popravek."

"Samo tega ne!" se je uprl glavni urednik. "Novico bomo ponovili, dodali bomo samo podrobnosti. Ukinitve cenzure, delna amnestija, odprtje meja in tako dalje."

"Ampak to bo spet ista, lažna novica!"

"Vso odgovornost prevzemam nase."

Naslednjega dne so v uredništvo deževali telefoni naših bralcev, ki so nam čestitali za voljo hitrega posredovanja informacij. Poročila o represiji, ki so jih prejšnjega dne objavili drugi časopisi, so se izkazala za neaktualna in na dan so prišla nova dejstva. V tisti daljni deželi je po represiji nastopila liberalizacija.

"Kako si vedel?" smo vprašali našega glavnega urednika.

"Ničesar nisem vedel. Res pa je, da razmišljam dialektično. Na začetku je bilo možno to ali ono, zdaj pa je stvar postala jasna."

"Torej bomo novico ponovili!"

"Ravno nasprotno. Jutri bomo objavili poročilo o zaostritvi položaja. Tanki na ulicah, spopadi s policijo in podobno."

Izkazalo se je, da je dobro predvideval. V tisti daljni deželi je po liberalizaciji nastopila represija. Začeli smo dojemati bistvo dialektike.

"Aha, to pomeni, da bo jutri liberalizacija, pojutrišnjem represija, potem spet liberalizacija in tako izmenično naprej."

"Seveda. Rekel sem vam, da zdaj ne bo več težav. Samo paziti moramo, da ne

pomešamo zaporedja."

Kot posebni dopisniki smo bili vse bolj večji pisanja. Zdaj smo pisali o liberalizaciji, zdaj o represiji. Vedno smo govorili resnico in naklada je narasla. Zdaj bi si že lahko privoščili posebnega dopisnika, toda zakaj? Vse je šlo kot po maslu, le malce monotono je bilo.

Dokler nas ni poklical glavni urednik.

"Kaj gre jutri v časopis?" je vprašal

Tajnik je pogledal na koledar.

"Represija."

"Ven vrzite."

"Toda liberalizacija je bila včeraj!"

"Ven. Nobene liberalizacije, nobene depresije več. Posredovali bomo novico o trojnem seksualnem umoru."

"Kdo je koga ubil, kako, kje, kdaj?!" smo vzkliknili v en glas. "Sadomazohizem? Homoseksualnost? Mogoče krvoskrunstvo? In zakaj trojni?!"

"Gospodje, potrdili ste mojo domnevo. Ne samo vi, tudi naši bralci so se naveličali svetovne politike. Za njih smo postali dolgočasni in naklada je začela upadati. Zato bomo ukiniteli zunanjo politiko in se prusmerili na lokalni seks."

Prav je imel. A vseeno smo s težkim srcem odpustili našega posebnega dopisnika. Pisal je odlično in kakor koli že, prebival v eksotičnem kraju.

PREVEDEL KLEMEN PISK

ŠALE O ŠKOTIH

1. Očrt teorije kognitivnega razvoja Škotov britanskega otočja

1.1 Uvodna pojasnila in omejitve

Izhodišče današnje raziskave bodo šale o Škotih. Šalam se ljudje radi smejejo, ker so smešne. Če pa gre za šale o skopih Škotih, potem to pravilo še posebej drži. Vzrok tiči verjetno v fizionomiji človeškega telesa, ki se že od časa, ko je Adamu vdihnil Bog dušo, razlikuje od človeku podobnih opic (Saj jih poznate: gorile, šimpanzi, giboni, orangutani, pavijani, činčile, fileti osliča, obročkastorepi mungo, mlečna kaša, sivo nebo, progasti skunk, večno prijateljstvo, dvanajstiglični tiskalnik, materina dušica, kamilice, žajbelj, moka, Sonetje nesreče, študentski nemiri, Kdo je napravil Vidku srajčico in še bi lahko naštevali, pa ne bomo, ker bi nam lahko očitali, da naštevamo toliko stvari zgolj zato, da bi povečali

2.1 Prehod k bistvu

število znakov, po katerih se obračunava honorar za tekstopisce, mehanike, mesarje, kleparje, usnarje, ključavničarje, pizzerije, frizerije, ena, dve, tri, štiri, pet, šest, sedem, osem devet, deset, enajst, dvanajst, trinajst, štirinajst, meditacija, relaksacija, umirite se, pogledajte zvezde kako žarijo, začutite toplino ljubezni, radost hrepenenja, sprostite se, pozabite na vse skrbi in si dame in gospodje izberite avto po svoji želji. Na voljo so vam toyote, Washington, zaporožci, polonezi, ektavriljoza, inkredibilivezirovačkemati (Dragi bralci, naj spotoma omenimo, da je to najdaljša slovenačka riječ, pogotovo zato, što je dužija nego otorinolaringologija.) Vpis je obvezen za otroke, ki so stari vsaj šest let in

2.2 Omejitev bistva

Seznam literature:

Viljem Šajnič: Abeceda. Samozaložba: Podljubelj pri Trziču, 1992.

Kozma Ahačič: Skodelice iz vodnjaka misli. Samozaložba: Bašelj pri Predvdvoru pri Kranju, 1991.

Aleš Šteger: Šah za vsakogar. Iz ruščine rev. Mitja Čander. Samozaložba: Ptuj, 1754.

Claudio Tihonov: Pretveza. Založba bratov Kurirček Tonček, 1943.

Renee Descartes: Mislim, torej uporabljam substral. Iz fran. prevedla, Boštjan Turek in Branko Kastelc. Studia Humanitatis: Ljubljana, 1605.

Primož Zevnič: Sve moje ljubavi. Samozaložba: Dovičarija, 1995.

Manca Košir: Vse, kar ste si vedno želeli vprašati, pa si niste upali vedeti. DZS: Ljubljana, 1994.

The jokes about the Scottishmen. Oxford: London, 1993.

Guenther Grass: Široka polja. Prev.: Helena Blagne. Samozaložba: Majdanpek, 1993.

VRTILJAK

Deček prosi očeta:

- Očka, daj mi pol penija, da se bom lahko peljal na vrtiljaku!

- Nima smisla, saj se zemlja tako ali tako vrti.

DEJSTVO

Deček razlaga svojim prijateljem v neki škotski šoli, da mu je njegova mama rodila sestrico. Nekdo mu hoče ugovarjati.

- Zakaj tako govoriš? Raje reci, da ti je očka sestrico kupil.

- Kaj še! Moj očka bi se raje ubil, kot pa da bi kupil nekaj, kar lahko naredi sam! odgovori deček.

V SNEŽNEM VIHARJU

Trije Škoti so se izgubili v snežnem viharju. Z zadnjimi močmi pridejo do zapuščene kolibe, kjer se odpočijejo in ogrejejo. Čez nekaj dni prispe reševalna ekipa Rdečega križa.

- Kdo je? vpraša eden izmed Škotov, ko zasliši, da nekdo trka na vrata.

- Rdeči križ.

- Ah, kar pojdite, za letos smo že plačali!

POJASNILO

Škot se sprehaja po edinburškem parku in opazi tablo z napisom:

"Hoja po travi se kaznuje z enim

šilingom".

- Oprostite, se obrne na dežurnega čuvaja parka - kolikor se spominjam, je pred tednom pisalo, da znaša kazen deset šilingov.

- Prav imate, odgovori čuvaj. - Toda za takšno ceno ni nihče hotel hoditi po travi, pa smo zato zmanjšali tarifo.

DVE MUHI NA EN MAH

Dva Škota se pogovarjata:

- Slišal sem, da si kupil ženi za rojstni dan čokoladne bombone z likerjem.

- Aha, vendar je dobila samo bombone!

- Ne razumem!

- Liker sem izsrkal, da bom lahko pogostil znanca, če bodo prišli na obisk.

DOKAZ

Berač se nagne skozi okno gostilne in reče:

- Dajte mi dva šilinga za kruh, gospod...

- Pokažite mi najprej kruh, odgovori Škot.

PROŠNJA

V neko prodajalno mesa na Škotskem vstopi deček.

- Posim za pol funta pasje hrane.

Ko je mesar začel tehtati, je deček dodal:

- Samo naj ne bo tako mastna kot zadnjič... Očku je bilo slabo!

RAZSIPNIŠTVO

Škot se potoži svojemu prijatelju:

- Moja žena je staknila gripo v samopostrežni!

- Pa je res je razsipna! Lahko bi jo dobila brezplačno na ulici!

OBVESTILO

V nekem parku na Škotskem stoji tabla z napisom:

"Hoja po travi strogo prepovedana. Kršitelj bo plačal deset funtov. Otroci in vojaki pol manj. Popust za organizirane skupine!"

NASVET

- Doktor, koliko stane plastična operacija nosu? vpraša Škot.

- Okrog 500 funtov.

- Uh, to je pa drago! Je kakšna cenejša rešitev?

- Je... Zaletite se v telegrafsko štango! odgovori doktor.

DRUGA ZADEVA

Škot stoji na obali in gleda v vodo. Nenadoma mu iz žepa pade en šiling.

- Za to pa se res ne spleča, da skočiš v vodo, mu reče znanec.

Potem vrže Škot v vodo cel funt.

- Zdaj je povsem drugače, ugotovi Škot - za to pa se že spleča skočiti! in čofne.

PSIHOLOG MIRAN ODGOVARJA

V edno rad zajamem skodelico iz vodnjaka misli...

To mi pove vse o planetu, kjer sem.

Kozma, 14 let

Miran: Joj, kako poglobljeno. Saj ste pravi pesnik. Veste, dotaknili ste se mojih najbolj skritih kotičkov moje duše, ki vsa trepeče od navdušenja nas vašo izbrano besedo. Kaj takega že dolgo nisem doživela. V življenju sem veliko pretrpela, da sem lahko vzgojila svoje tri otroke. Ko bi vi vedeli, kakšne težke trenutke sem preživljala. Kri mi je tekla izza nohtov, gliste so se parile po mojem črevesju in velike črne podočnjake sem imela. Delala sem v pisarni skoraj vsak dan. Trdo. Premalo je bilo počitka. Le kakšno uro vmes med dolgim osemurnim delovnim časom sem pojedla kakšno svinjsko klobaso in ovsen kruh. Za jabolka ni bilo denarja. Draga so bila. In kislila. Zelo kislila. Včasih bolj, včasih manj. In če so bila manj kislila, se je po mojih licih (eng. cheek) razpotegnili bežen smehljaj. A malokrat sem imela to srečo. Le redko je pod moje črne podočnjake prišel s kosilnico na tri prestave nasmeh in se za trenutek ustavil, ker je opazil, da se morda da izbežati kanček petroleja iz mojega telesa, ki ga namreč tako nujno potrebuje za svojo kosilnico s katero je pripotoval na moja lica (eng.:cheek). In hitro je odšel. Dolgočasne so bile moje široke, mestnate ustne, izsušene zaradi vročine, razpokane... Vse preveč je bilo izrazov stiske na mojem obrazu, ki so prišli tja pod moj nos (nem.: die Nase) brez da bi napovedali svoj obisk. Ti izrazi so grobo posegli v mojo intimo. Radovedni kot so bili so le-ti "prešnofali" vso mojo drobovino in ostale notranje organe in že vnaprej vedeli, kdaj bom imela drisko. Ob takih dnevih so mi solze tekle po licih (eng.:cheek) in moji trije otroci so zamanj stali ob strani in me rotili naj se že enkrat za vruga slečem do golega. "Prokleta banda hudičeva, jebodiz i jebomiš, zakompleksanci ojdipovski, freudjarjanski bukowskičniki," sem rekla in jih premlatila kot majmune. In glej, solze drsele so jim dol po licih (ang.: cheek) in čez nos (nem. die Nase) in žal mi je bilo za moj izbruh. Izrazi stiske so se spet ugnezdili med neumitimi kočniki moje proteze. Tako sama sem bila. Nihče me ni maral. Težki so bili ti časi in zapomnite si to dragi Kozma, da boste spoštovali svoje starše, jih cenili in ljubili.

N ajprej vam en lep dober večer želim, kakor se ponavadi spodobi, kadar se v tujo hišo pride. Upam, da ne bom preveč zmotil s tem pismom svojim, za katerega upam, da je našel pravega naslovnika. Iskal sem vas po vseh imenikih in vas komajda v večernih urah meseca četrtega na mojo veliko radost le našel. Le kaj se mi je lahko lepše zgodilo kot to, da sem zvedel vaš naslov in dobil novo upanje za ozdravitev moje hrbtenice. Veste, o vas bioenergetikih nisem nikoli mislil v preteklosti kaj častitljivega -

imel sem vas celo za Luciferjeve namestnike na zemlji - vendar človek se stara in njegov um postaja zrelejši. Tudi mene je prepričalo ozdravljenje sosedovega Miklavža, ki je celo življenje čivkal nad svojim glavoboli, zdaj pa kot ptička lastovička osvaja sosedo Maričko. Bil je bled porej sosed Miklavž, a zdaj glej ga Vršaca, rdečka lička ga krase. Za nobeno delo ni bil pravi (Na kmetiji so vse ženske mu podelale!), a zdaj glej, smrdokaver helikačiop, kot Atena iz Zevsove glave, poskočil sosed moj je in vse na njivi odtlej opravi. Pa ne le na njivi, celo v hlevu!? Kida, molze, puca, umiva. Kolne ne, vriska ja. Nasmeh, ne jok, stok ne, zmage ja slavalok sosed Miklavž postal je. In to vse od tistega časa, ko njegova žena šla je k vam v mesto, da ste prišli in zgrnili svoje ročice nanj, da skozlal se je glavobol iz sebe samega in se raztopil kot modra galica, ker sam jaz zdrav nisem, ampak bolan preveč. Odtlej samo krvavi punt poznam v moji glavi, brez vas mi več živeti ni, dragi Tine Golob, slavni bioenergetik. Dobro vam bom plačal in še za mašo dal, da milost Božja vas vodila bo ozki poti. Moj naslov je na kuverti, pridite brž. Meni se mudi. O sveta Lenča, metla bodi in kot Hokica Pokica pripelji mi ga k nam, k Poravnetovim. Že vnaprej hvala za dobro voljo vašo bioenergetsko.

Nace Poravne, 64 let

Miran: Napaka moja, naslovnik napačni, če prezentiram tole: Ko je zimsko jutro 3. novembra 1941 razkrilo prizorišče nesrečnega spopada belokranjske čete na Gornjih Lazah, so poleg številnih vojakov italijanskih enot, ki so se od vseh strani zgrinjale na to območje, prišli tudi v črne uniforme Kulturbunda oblečeni nemški Kočevarji iz bližnjih Dolnjih Laz in iz nekaterih drugih sosednjih kočevskih vasi. Ti so zdaj ob odobravanju italijanske soldateske znašali vso svojo nacistično zagrizenost in nečlovečnost nad padlimi partizani tako, da so mrtvim partizanom tlačili med ustnice tleče cigarete, jih slačili, jim zavezovali vrvi in zapenjali verige okrog vratu in jih vlačili po snegu.

Tako kot jaz delam zaradi moje (*Bralci, spet naklada!*) človeške narave napake, tako ste tudi vi, gospod Poravne (*Joj, kako je spoštljiv!*) storili drobceno napakico (*In dobrosrčen*). A nikar si preveč ne ženite k srcu (*Kako uvideven!*). Mogoče bo naslednje vaše pismo (*Poln upanja...*) tisti cilj, ki za sesalca se šteje in bioenergetik imenuje (*Neverjetno eleganten!*). Naj vam ansambel Mostovi (*Sunkovito muzikalen!*) razvedri to turbočno geometrijsko popoldne (*Geometer?*).

P rejmite lepe pozdrave s sončnega Portoroža in pa pozdravila bi še vse, ki me poznajo.

Lola, Marjetka, Tina, Tanja, Jerneja, Marko, Ines, Jure, Drago, Janko, Marko

Miran:

Vprašanja za psihologa Mirana pošljite na naslov:

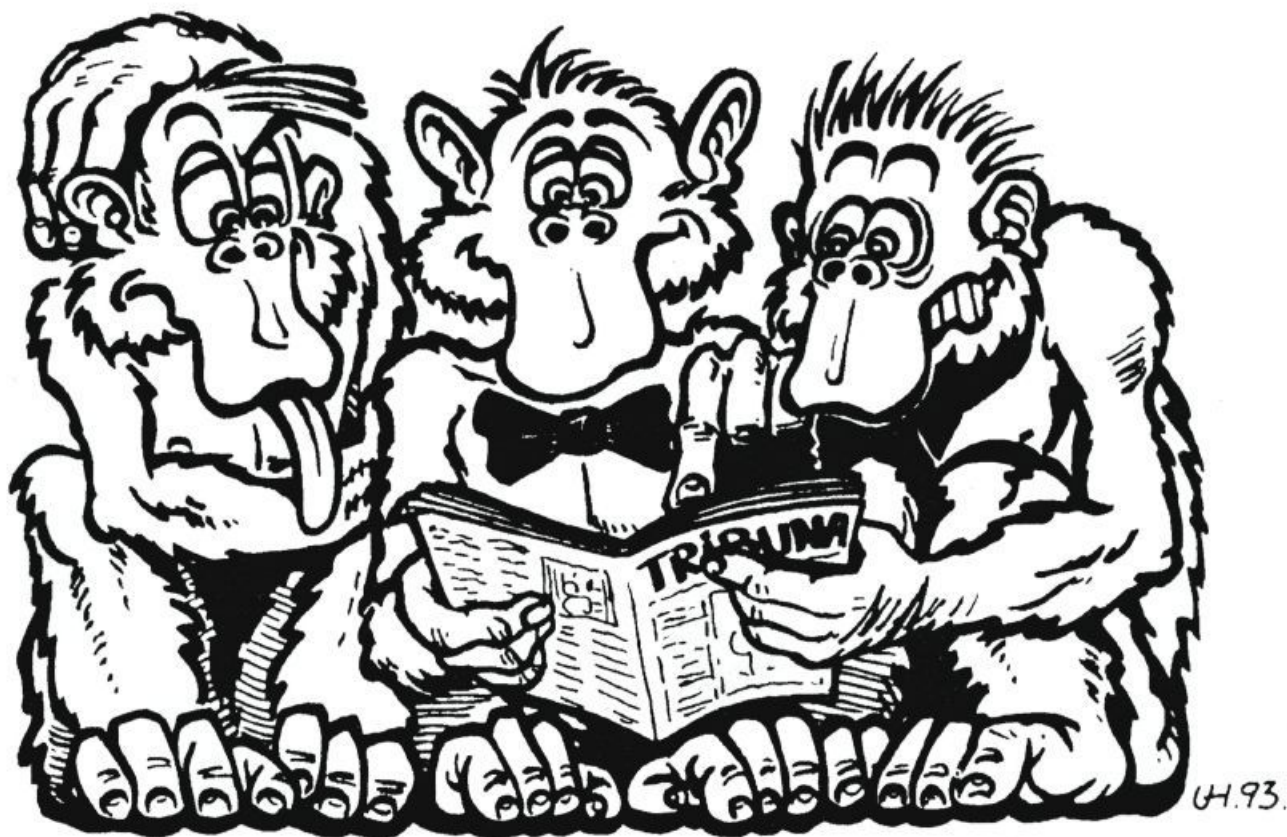
Tribuna
Kersnikova 4
61000 Ljubljana
s pripisom: Psiholog Miran.

(Umrl pod nožem očeta posiljevalca, ko je hotel rešiti hčerko očeta posiljevalca. Nikoli več nas ne bo veselil s svojim izvirnim humorjem, s svojo novo psihološko metodo s katero je skušal čim več ljudem pokazati, da je življenje en sam dialog in da dobi vsaka beseda svoj pravi pomen šele skozi dialog. Vkolikor vam manjka kakšen izvod Psihologa Mirana, lahko pridete na Tribuno, Kersnikova 4, kjer pri vratarju lahko dobite informacijo o tem, kje je arhiv Tribune. Vse pa ki ste ga imeli radi, VABIMO, da SE oglasite NA njegovem GROBU na NAVJU poleg groba slovenske Moderne. V torek 10. oktobra bo spominska proslava v čast Psihologa Mirana v Kapelici na Kersnikovi 4. Naj mu bo zemlja lahka in naj požene veliko cvetic na njegovem grobu!)
Odgovoril je še na dva pisma, na tretje, ki je bila pa v bistvu dopisnica, pa ni več odgovoril. Morda sedaj odgovarja v nebesih na probleme svetnikov ali pa v peklu na probleme velikih grešnikov. Kdo ve!

Tribuna:

»V ZARJE VIDOVE!«

Za pismene, polpismene
in tudi za VAS

Š T U D E N T S K I

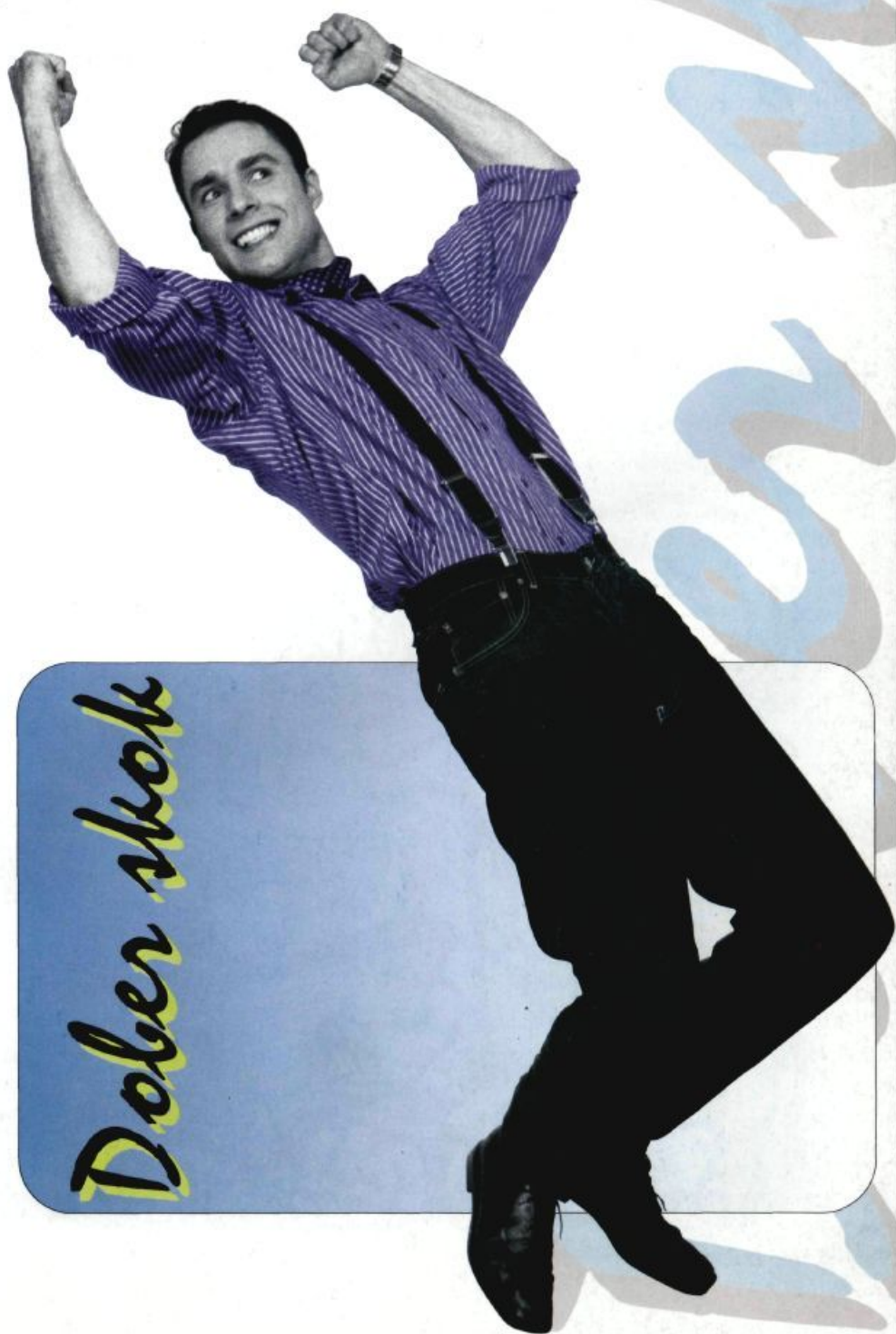
RAČUN

za dvig gotovine na bančnih avtomatih po celi Sloveniji
za plačevanje položnic ali polog gotovine na bančnih avtomatih
Nove Ljubljanske banke d.d., Ljubljana

za plačevanje položnic ali polog gotovine na računih
možnost izredne prekoračitve stanja na računu

za brez gotovinsko plačevanje blaga in storitev
brezplačno vodenje računa

16 ljubljanska banka
NOVA LJUBLJANSKA BANKE D. D. LJUBLJANA

Dober skok